

Tussenrapportage schooljaar 0910

**LWOO+ team Maasland, de Regionale Zorgvoorziening
van het Samenwerkingsverband Noord- Limburg**

Een gezamenlijke ambitie: 'Good to Great'

**April 2010
I. Lammers
J.M. de Leeuw**

Management samenvatting

Voor u ligt ter informatie en/of bespreking de 'Tussenrapportage schooljaar 09/10' van de Regionale zorgvoorziening.

Over het 'LWOO+ team Maasland' en de doelgroep

Het team zorgt in schooljaar 2009/2010 voor passend onderwijs voor 128 zorgleerlingen met complexe problemen in de onderbouw van het Vmbo, niveau BBL t/m T/HAVO. Dit betekent ten opzichte van het vorig schooljaar een groei van 7 naar 8 groepen van maximaal 16 leerlingen. Dit betekende ook een gebouwelijke aanpassing van de thuisbasis. De leerlingenaantallen zijn gegroeid van 6 groepen in 07/08 naar 7 groepen in 08/09 en 8 groepen in 09/10. Op het moment van schrijven houden we er rekening mee dat er in 10/11 nog steeds 8 groepen nodig zullen zijn.

Het Samenwerkingsverband Noord-Limburg (SWV) zet in op passend onderwijs en professionalisering van alle scholen. Dit betekent op termijn dat er meer 'basiszorg' geboden kan worden en dat iedere school leerlingen met een bijzondere hulpvraag 'breedtezorg' kan bieden. Daartoe worden dit schooljaar trajectgroepen ontwikkeld. Alle scholen in het SWV gaan ook voor 'Anti- vriendelijke scholen'. Om dit voorgaande te realiseren zijn de scholen in ons SWV structureel aan de slag met het delen van expertise en met de beleidsuitvoering op dit gebied.

De regionale zorgvoorziening Maasland heeft *dieptezorg* in huis en speelt een belangrijke ondersteunende rol in huidige en toekomstige ontwikkelingen. De leerlingen van het Maasland worden met een gestructureerde schoolgerichte aanpak van maximaal twee jaar adequaat voorbereid op een voortzetting van hun onderwijsloopbaan binnen de reguliere Vmbo bovenbouw of Havo/Vwo leerjaar 3. Resultaat: in 2009 gaat 92% van de tweedejaars door in reguliere settings.

Het onderbouwteam bestaat in schooljaar 09/10 uit een teamleider, een vaste groep docenten en 128 leerlingen uit heel Noord Limburg, verdeeld over acht groepen. Voor leerlingen die na een tweejarig verblijf in de onderbouw toch nog aangewezen zijn op aanvullende specifieke ondersteuning zijn er in de bovenbouw van het Blariacumcollege speciale zorgklassen op TL-niveau. (een 3e en een 4e klas). Voor leerlingen in de bovenbouw die op andere niveaus werken is er nazorg georganiseerd.

KSF: professioneel team, kleinschaligheid, veilige en beschermende omgeving en een specifieke aanpak om barrières weg te nemen die leren en participeren in de weg staan.

Dit schooljaar gebruiken we 58 plaatsen gefinancierd uit het zorgbudget van het SWV. De instroom van eerstejaars leerlingen met LWOO daalde van 70% naar 61% en dus groeide de aanvraag bij het SWV voor een aanvullend budget.. Opvallend is de toename van 44% in 2008 naar 64% in 2009 van het aantal brugklasleerlingen met een geïndiceerde stoornis in het autistisch spectrum (ASS). Wellicht is hier sprake van een positieve correlatie met de groei van leerlingen met een rugzak REC 4.

In samenspraak met het SWV voert de toelatingscommissie van het Maasland de regie over toelating voor LWOO+: zij onderzoekt, indiceert en zorgt voor het handelingsplan. Het tempo van professionalisering van de scholen in het SWV heeft invloed op het tempo van krimp van de zorgvoorziening Maasland. We volgen hierin de landelijke richtlijnen van Passend Onderwijs die adviseren om grote zorgvuldigheid te betrachten en het tempo daarop af te stemmen. Met het LWOO+ team Maasland is afgesproken dat acht groepen het absolute maximum is. Afhankelijk van de realisatie van trajectgroepen en de voorbereiding van de komst van LWOO+ leerlingen in de partnerscholen zal het Maasland in schooljaar 10/11 starten met drie of vier groepen.

Visie op extra zorg

Passend onderwijs: Schoolbesturen hebben een zorgplicht: *De zorgplicht* verplicht schoolbesturen te zorgen voor passend onderwijs voor alle leerlingen met een ondersteuningsbehoefte die worden aangemeld of al staan ingeschreven. Onderwijs en ondersteuning moet passend zijn: bij ontwikkeling kind, mogelijkheden personeel en wensen ouders.

Het SWV Noord- Limburg netwerk) houdt een flexibel onderwijscontinuüm in stand waarbinnen voor alle leerlingen een passend onderwijszorgaanbod kan worden geboden. Dit betekent dat naast plaatsing in het regulier onderwijs (met of zonder leerwegondersteuning) of het (voortgezet) speciaal onderwijs ook allerlei tussenvormen mogelijk zijn op het gebied van basis-, breedte- en dieptezorg. Voorbeelden hiervan zijn: speciale klassen in reguliere scholen, trajectklassen, voorzieningen als de BZV, Rebound, 'Op de rails' en 'Herstart'.

Het LWOO+ team Maasland is een van bedoelde tussenvormen in het kader van 'Passend onderwijs' met speciale klassen in een reguliere school. Het Maasland is in het palet van gezamenlijke zorg en verantwoordelijkheid een van de preventieve settings van het Samenwerkingsverband voor heel kwetsbare leerlingen. De bijlage 'Weging en handelingsadviezen' geeft een beeld hoe de leerlingen binnenkomen en waarmee het team vanaf de eerste dag aan de slag gaat. Het regulier VO kan onvoldoende onderwijs op maat bieden voor deze doelgroep.

Onderwijs en zorg met ambitie

Net als het VSO richt het Maasland zich op een uiterste van het onderwijscontinuüm, bedoeld voor een kleine groep jongeren. Indicatoren voor plaatsing op Maasland zijn o.a. discrepantie tussen schoolprestaties en gemeten intelligentie, discrepantie tussen verbale en ruimtelijke intelligentie, sociaal emotionele problemen die de leerprestaties sterk beïnvloeden, planningsproblemen, startproblemen, tempoproblemen. Voor geïndiceerde leerlingen in ons Samenwerkingsverband een bijzondere kans om in de onderbouw van het reguliere VO te starten in een preventieve opvang en in een kleine groep. Gedragsescalatie en onderpresteren worden hierdoor aantoonbaar voorkomen of gecorrigeerd en bijgesteld. Het SWV, het Blariacumcollege en het LWOO+ team Maasland investeren uitermate veel in deze vorm van dieptezorg. In onze regio wordt uitstekend voor deze doelgroep gezorgd. Ook wordt de expertise volop gedeeld en worden partnerscholen ondersteund met hun professionaliseringslag op dit gebied.

Mijn advies: Ondersteun en faciliteer het 'LWOO+ team Maasland': haar expertise op het gebied van dieptezorg wordt in de hele regio erkend, haar teamaanpak richting docentondernemerschap kan worden gedeeld. Ontwikkel en faciliteer de huidige initiatieven en activiteiten in basis- breedte- en dieptezorg in het SWV. Zet verder in op professionalisering van docenten: de expertisegroepen in het VO in het kader van Passend Onderwijs kunnen ook landelijk gezien een mooi voorbeeld hiervan zijn. Verdere ontwikkeling van maattrajecten kunnen antwoord geven op de bijzondere hulpvragen op iedere school. Stimuleer innovatieve ideeën.

April 2010, Mieke de Leeuw

Inhoud

- 1. Ontwikkeling 2004-2012, de koers van het LWOO+ team Maasland**
- 2. Het speelveld, ontwikkelingen in het Samenwerkingsverband**
- 3. De huidige situatie, de populatie, de financiële onderbouwing**

Bijlagen

1. Ontwikkeling 2004-2012, de koers van het zorgteam Maasland en de opdracht van het Samenwerkingsverband N. Limburg

Bij het vertrek van het Maasland uit de Stichting Speciaal Onderwijs NML (SO) is indertijd gekozen voor een fusie met een VO school i.p.v. het omzetten van de school in een OPDC als kenniscentrum en/of resource centrum. In de afgelopen jaren wist dit team niet alleen te 'overleven' maar ook te floreren en het team trok de aandacht van het hele SWV. Het team bestaat uit een groep gelijkgestemden die bereid zijn om hun persoonlijke ambities in te zetten voor de gezamenlijke ambitie. Van '**Good to Great**'. De aanmeldingen en de specifieke problematiek van de leerlingen op het Maasland laten ook weer in 2010 zien dat het team Maasland een belangrijke functie vervult in het kader van sluitende aanpak in ons Samenwerkingsverband.

Bij aanmeldingen voor LWOO+ geldt het uitgangspunt dat alle leerlingen in principe op reguliere scholen geplaatst zouden moeten worden maar dat er dringende redenen waren dat niet te doen. Het PO geeft in die gevallen aan dat bepaalde schoolverlaters (BBL t/m T/Havo) nog niet succesvol in het VO kunnen instromen en noemen de preventieve setting van het Maasland noodzaak voor een succesvolle schoolloopbaan. Basisscholen geven aan dat zij in het voortraject alles uit de kast (geld en energie) gehaald hebben om het leren en het gedrag van de zorgbehoevende leerlingen in een gewenste richting te manoeuvreren en het succes op goede schoolloopbanen te vergroten. Toch blijken een aantal vertrekkende leerlingen om allerlei redenen nog niet toe te zijn aan de start in een van de brugklassen van de VO- scholen, ook niet met leerwegondersteuning. Het PO verwacht dat dit na een versterkte brugklasperiode op het Maasland, met speciale onderwijszorg die meer op maat gesneden is voor een aantal risicoleerlingen en waar de leeromgeving aangepast is aan de leerling, wel tot de mogelijkheden behoort. Al deze leerlingen passeren het Zorgloket van het Samenwerkingsverband om toegelaten te mogen worden.

Het LWOO+ team Maasland onderbouw

Het team bestaat uit een teamleider en 18 docenten waaronder 3 docenten met een speciale taak i.v.m. de LGF en uitvoering van de handelingsplannen. Het team wordt ondersteund door stagiaires, een maatschappelijk werkende, een orthopedagoog, een schoolarts en heeft administratieve ondersteuning. Het team is gezamenlijk verantwoordelijk voor het totale onderwijsleerproces van 4 groepen eerstejaars- en 4 groepen tweedejaarsleerlingen. Doordat de docenten breed inzetbaar zijn en in principe alleen op het Maasland werken zijn ze beschikbaar voor leerlingen en ouders. De meeste teamleden en de teamleider werken al jaren samen en zijn specialist op meerdere terreinen. Het team heeft een heldere missie en werkt hier doelgericht aan. Dit jaar is er een grote instroom van jonge docenten die uitstekend begeleid worden. Het talentbeleid is direct gericht op betere schoolloopbanen en ontwikkelingsperspectieven voor deze groep kwetsbare pubers. Naast de lesgevende taken worden specialistische taken voor deze doelgroep uitgevoerd op het gebied van RT, MRT, dyslexie, sova-training en rugzakbegeleiding.

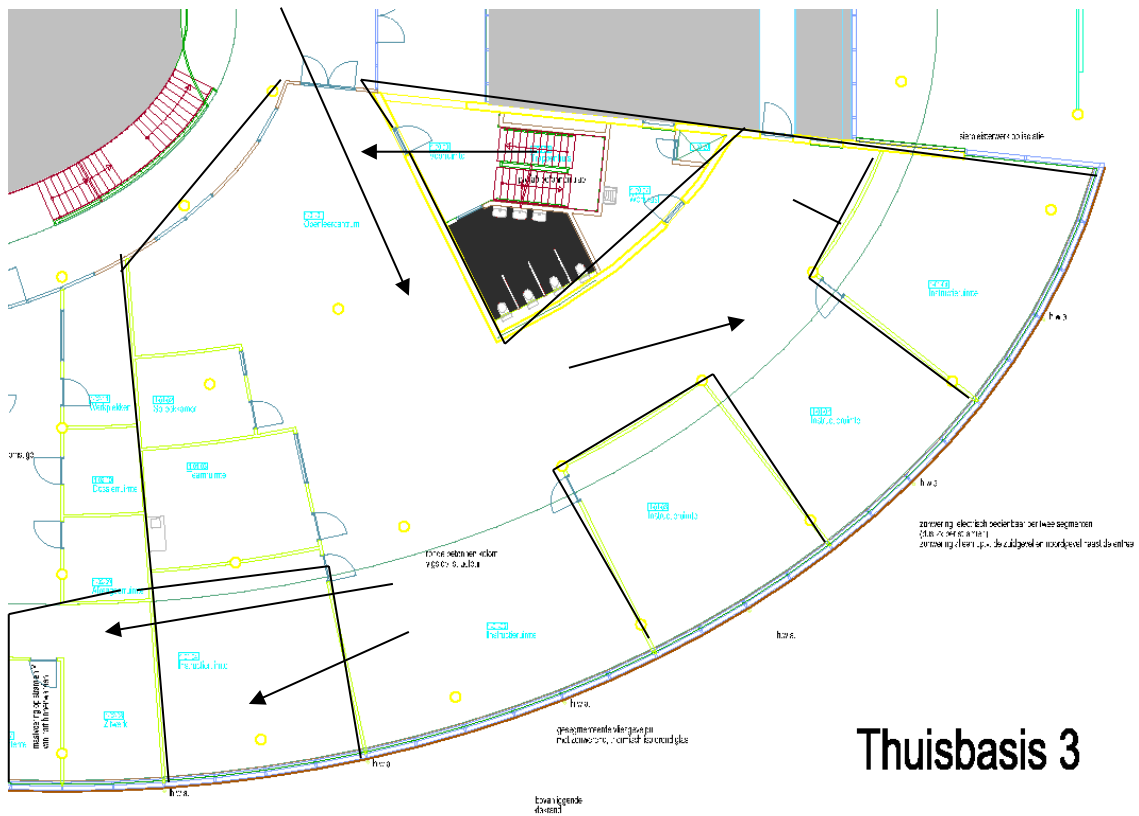
Het LWOO+ team Maasland werkt nauw samen met de overige teams aan de ontwikkeling van de onderbouw, de focus ligt op samenwerkend, samenhangend, activerend en adaptief onderwijs. Dit is o.a. te zien aan de wijze van lesgeven in het OpenLeerCentrum (OLC), de expertlessen, de vaklessen en de weekplanners. Enerzijds is er de veiligheid van de kleinschaligheid en de speciale onderwijszorg in een aparte thuisbasis. Anderzijds bestaat er de mogelijkheid om met en van andere leerlingen te leren, denk aan vrije situaties en de gezamenlijke activiteiten in het Juniorcollege. Leren wordt gezien als een collectieve aangelegenheid, een sociaal proces. Voor de zorgleerlingen van het Maasland geldt dan eenzelfde onderwijsstructuur en

ontwikkelingsstimulering. Een belangrijk voordeel is dat de zorgverlening bij deze risicoleerlingen weinig opvallend is voor de overige leerlingen van het Juniorcollege. Door deze speciale preventieve opvang wordt voorkomen dat problematiek escaleert en de leerling in een alternatief traject belandt. De leerlingen die gestart zijn in de thuisbasis Maasland vervolgen na de dieptezorg in de onderbouwperiode (het kantelmoment) hun loopbaan in de reguliere setting van het Blariacumcollege of de speciale zorgklas in de TL-bovenbouw of een VO-school bij hun om de hoek.

Ons Samenwerkingsverband geeft door haar visie op passend onderwijs en door de facilitering ruim baan aan het samen kunnen leren van 'risicoleerlingen en niet-risicoleerlingen' in deze zorglocatie.

Plattegrond thuisbasis 3 'LWOO+ team Maasland'

Links onder op de tekening uitbreiding extra lokaal voor schooljaar 09/10 voor de 8^e groep.

2. Het speelveld, landelijke, regionale en schoolontwikkelingen

Sinds de jaren negentig is het onderwijsbeleid gericht op het herinrichten van de onderwijssystemen en structuren zodat leerlingen met een specifieke onderwijsvraag ook terecht kunnen in een reguliere school. Dit is mede gebaseerd op internationale verdragen als de Salamanca Statement. Ook kostenoverwegingen spelen in Nederland een grote rol. Het beleid van het samenwerkingsverband VO/SVO is gericht op meer integratie en professionalisering in het kader van het wetgevingstraject Passend Onderwijs. (zie hiervoor o.a. de Beleidsplannen, Zorgverbeterplannen en -rapportages)

De eerste en meest belangrijke pijler onder de visie op zorg is de vaststelling dat scholen een individuele én collectieve verantwoordelijkheid hebben voor zorg en voor een zorgstructuur. Die verantwoordelijkheid strekt zich uit tot *alle* kinderen en jongeren die aangewezen zijn op voortgezet onderwijs, hetzij leerplichtig, hetzij uit keuze. Dat wil zeggen dat iedere school verantwoordelijk is voor elke individuele leerling. Het impliceert ook dat alle scholen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor elk kind of jongere die naar school moet of wil. Zorgplicht betekent voor iedere school zoveel mogelijk leerlingen onderwijs op maat leveren. Hiertoe stellen alle scholen een zorgplan voor hun school op. Een onderdeel van dit plan is het zorgverbeterplan waarin iedere school verbeteracties aangeeft. Voor de uitvoering van het verbeterplan ontvangt elke school voor vo € 12.500,- uit het gemeenschappelijk zorgbudget en een aanvulling op basis van het leerlingenaantal Vmbo in leerjaar 3 en 4. In de nabije toekomst heeft het SWV een zorgplan waarin de zorgprofielen van alle betrokken scholen opgenomen moeten worden.

Uitgangspunten van 'Passend onderwijs'

Hulp die tijdig, in zo licht mogelijke vorm, zo dicht mogelijk bij huis, op de meest adequate wijze en door de meest aangewezen persoon of instelling wordt gegeven is het uitgangspunt. (uitwerking van het Salamanca Statement).

De uitdaging voor Passend Onderwijs lijkt te liggen in het sociale model als reactie op het huidige 'medische' model. Werken met dit model betekent het ontwikkelen van competenties bij de leerlingen om effectief om te kunnen gaan met de 'risico's' die een deelname aan de maatschappij met zich meebrengt. Passend Onderwijs wordt zinvoller als barrières die de schoolomgeving en het onderwijsprogramma opleveren voor alle leerlingen worden geslecht.

Het team Maasland is hier sinds een aantal jaren mee aan de slag. In de praktijk van het Maasland blijkt dat doelgericht en planmatig onderwijs gecombineerd met hoge verwachtingen van leerlingen leiden tot betere resultaten.

Kern van passend onderwijs is dat voor elke zorgleerling de kansen op de beste ontwikkeling centraal staan. Binnen de reguliere scholen voor VO is als verandering een mindset van de leerkrachten nodig. Dus niet kijken naar de problemen, maar naar de mogelijkheden. Het gaat niet om wat een kind niet kan, maar wat een kind wél kan.

Het SWV en schoolspecifieke aanpak

De partners in het SWV willen werk maken van passend onderwijs op alle VO (+MBO) scholen voor zoveel mogelijk leerlingen. De Regionale Zorgvoorziening Maasland kan niet verder groeien en zal op termijn minder leerlingen hoeven op te vangen als gevolg van de professionaliseringsslag op de partnerscholen. Om voor alle LWOO+ leerlingen onderwijs op maat te leveren treft elke VO-school (in de regio) voorzieningen om LWOO+ leerlingen passend onderwijs te bieden. Raaylandcollege, Dendron College, Citaverde, Bouwens v.d.Boijecollege en de scholen van de OGVO ontwikkelen zo'n schoolspecifieke aanpak in onderlinge samenwerking en met gebruikmaking van de expertise van LWOO+ team Maasland en BCO Onderwijsadvies. Belangrijk argument hiervoor is het opbouwen en versterken van de zorgcapaciteit van iedere school afzonderlijk en de ambitie om steeds meer thuisnabij onderwijs te realiseren voor zoveel mogelijk leerlingen in het kader van passend onderwijs.

Passend onderwijs betekent niet dat alle leerlingen in de gewone VO-scholen moeten worden opgevangen. Een deel van de leerlingen kan met goede ondersteuning in de reguliere school onderwijs volgen, maar een ander deel kan beter onderwijs volgen in een speciale school. Er zijn ook tussenvormen mogelijk zoals de inrichting van een speciale klas binnen een reguliere school. Het LWOO+ team Maasland is een van bedoelde tussenvormen: een speciale klas in een reguliere school. Tot slot zijn er mogelijkheden om leerlingen tijdelijk in een speciale voorziening te plaatsen, bijvoorbeeld om via goede observatie tot een betere beslissing over plaatsing te komen. Regionaal moet er een goed continuüm van onderwijsvoorzieningen komen met doorgaande leerlijnen po-vo-(v)so. Voor een succesvolle invoering van Passend onderwijs is het cruciaal dat leerkrachten zich voldoende competent en gesteund voelen om voor alle leerlingen passend onderwijs te verzorgen. Daarom moet de positie van de leraren versterkt worden.

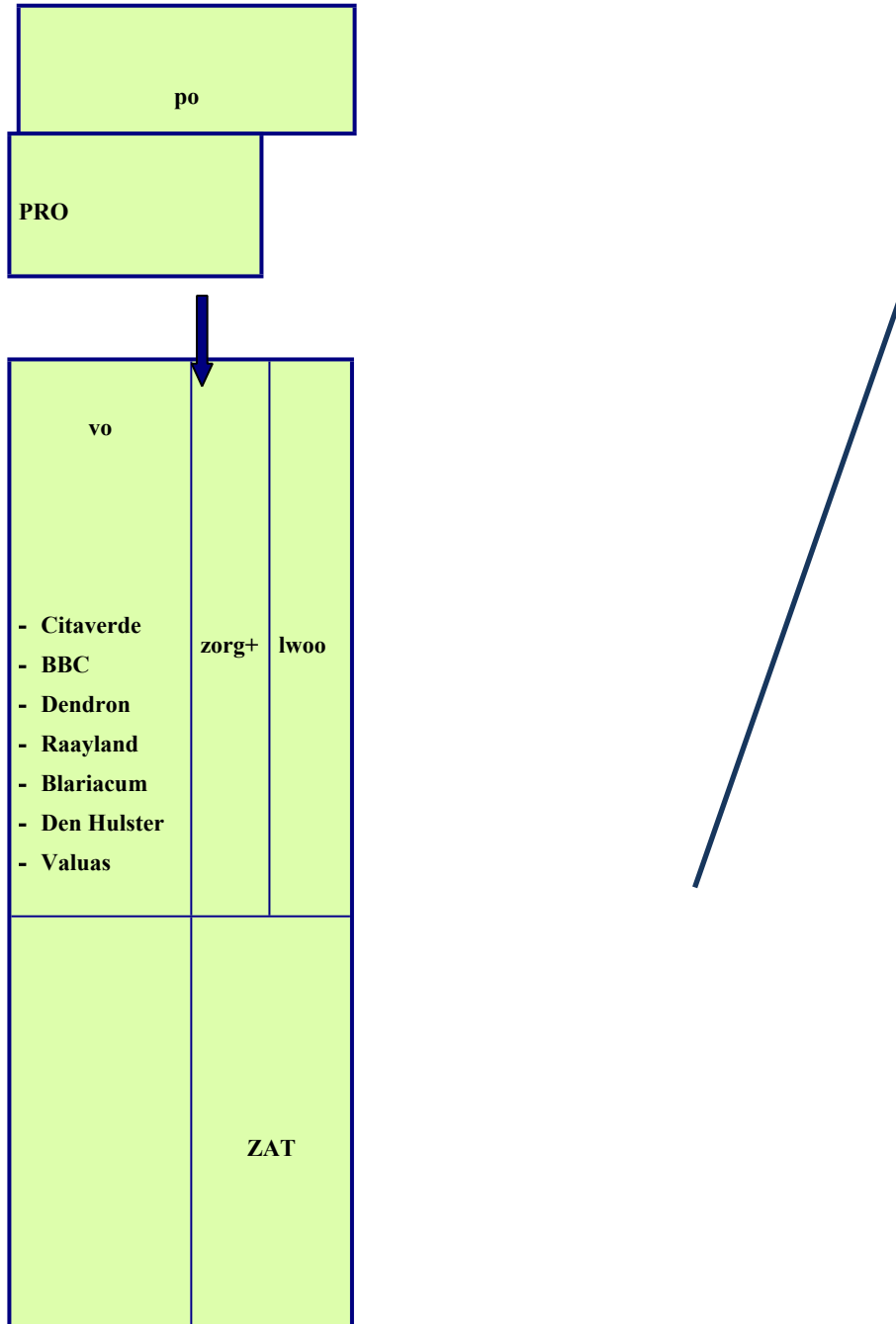
Uitgangspunt voor de nieuwe financieringssystematiek 2012 is dat scholen die de meeste zorg verlenen ook de meeste middelen krijgen. Hierdoor kunnen middelen vooral terecht komen waarvoor ze bedoeld zijn: in de klassen als ondersteuning van de leraren en direct voor de leerlingen die dat nodig hebben. De toedeling gebeurt op basis van het principe: geld volgt leerling.

De positie van het Maasland in het Samenwerkingsverband.

Het samenwerkingsverband wil groeien naar een sluitende zorgstructuur in de regio, met goede afstemming en samenwerking met andere ketenpartners in de regio. Hieronder vindt u in schema hoe de toekomstige zorgstructuur wordt gezien.

ZORGSTRUCTUUR VO NOORD-LIMBURG

ROC/AOC

De opdracht vanuit het samenwerkingsverband naar het Maasland:

Aansluiten op de zorgmogelijkheden van de scholen en de zorgbehoeften van specifieke leerlingen. Doel blijft zoveel mogelijk tijdelijk extra hulp en een goede voorbereiding op een afdeling in het reguliere onderwijs. Vandaar dat het Maasland geldt als een van de flexibele onderwijsarrangementen in ons samenwerkingsverband. Streven blijft dat de zorgleerling waar mogelijk thuisnabij onderwijs ontvangt. Via tijdelijke extra 'bovenschoolse' steun wordt een betere en kansrijkere situatie geschapen. 'LWOO + team Maasland' verzorgt onderwijs voor 128 leerlingen in de onderbouw. Er wordt een tussenrapportage opgesteld m.b.t. de instroom, doorstroom en uitstroom van leerlingen, gerelateerd aan de beleidsnotitie van het SWV. Resultaat is dat minimaal 75 % van deze leerlingen doorstromen naar reguliere Vmbo bovenbouwgroepen (evt. Havo/Vwo). In **2006** heeft het bestuur van het SWV het volgende vastgesteld: *"Zorglocatie Maasland" is minimaal tot 2010 een bovenschoolse onderwijsvoorziening van het samenwerkingsverband. Zorglocatie Maasland is onderdeel van het Blariacumcollege. Het Blariacumcollege voert uit en legt beleidswijzigingen steeds ter instemming voor aan het SWV. Het SWV is verantwoordelijk voor de instroom- en uitstroomprocedures (gezamenlijk zorgloket), voorlichting en voor aanvullende financiering. Doelgroep zijn alle onderbouw-zorgleerlingen (BBL t/m VWO) met complexe, meervoudige problemen, die met een gestructureerde schoolgerichte aanpak van maximaal 2 jaar adequaat voorbereid kunnen worden op een voortzetting van hun onderwijsloopbaan binnen de vmbo bovenbouw of havo/vwo leerjaar 3 in de eigen regio. Evt. met kortstondige ambulante begeleiding. Het streven is dat het aantal leerlingen van zorglocatie Maasland op termijn afneemt als gevolg van het versterken van de zorgcapaciteit op de reguliere vo-scholen.*

De extra financiering aan Blariacumcollege vindt plaats op basis van de LWOO-financiering en evt. aanvullende financiering vanuit LGF. Voor leerlingen, die geen LWOO beschikking ontvangen, zorgt het SWV voor aanvullende financiering.

3. De huidige situatie, de populatie, de financiële onderbouwing, schooljaar 09-10

Het LWOO+ team Maasland (Vmbo onderbouw) en de speciale TL-groepen (Vmbo bovenbouw) kenmerken zich door een uitstekende leerlingenzorg en -begeleiding. Door het werken in teams is kleinschaligheid ingebouwd en ontwikkelen deze bijzondere teams zich verder. De opdracht voor het Maasland vanuit het SWV is om leerlingen met complexe problematieken in een zeer gestructureerde, voorspelbare schoolomgeving die aangepast is aan de groep leerlingen te leiden naar zelfstandig functioneren en flexibel kunnen reageren op de situatie van alledag van het voortgezet onderwijs. Essentieel daarbij is dat een schakeling naar de bovenbouw van het VO mogelijk gemaakt wordt. Het Maasland legt voor de structuurzwakke leerling het fundament voor het succesvol kunnen functioneren in het VO. De prioriteit ligt op het kunnen afsluiten met een diploma op een zo hoog mogelijk niveau en op het meegeven van voldoende bagage om in een meer 'open omgeving' verder te kunnen. Leren wordt gezien als een collectieve aangelegenheid, een sociaal proces, vanuit het onderwijzen van een groep wordt de leerling verder begeleid bij zijn ontwikkeling. Dus klassikaal onderwijs waar het kan, maatwerk waar dat moet. De meeste leerlingen worden ingeschreven op vraag en advies van de basisscholen en starten in een van de brugklassen. Het PO verwacht dat na een versterkte brugklasperiode op het Maasland een reguliere setting wel tot de mogelijkheden behoort. Het zijn dus geen leerlingen met bijv. een advies: Bovenschoolse Zorgvoorziening of Speciaal Onderwijs.

Verbreiding

Op verzoek van het SWV heeft het team de niveaubandbreedte opgerekt en laat ook leerlingen met BBL en T-Havo instromen.

A. Uitgangspunt

Leerlingen met advies basisberoepsgerichte leerweg en extra zorgbehoefte worden in een reguliere LWOO-afdeling geplaatst. Voor leerlingen met een complexere hulpvraag kan in de reguliere afdelingen soms niet voldoende zorg geboden worden. Leerlingen met een HAVO-advies en een complexere hulpvraag vinden geen onderwijsplaats/ ondersteuning buiten de reguliere afdelingen.

In opdracht van het SWV is een verbreiding van het niveau op Maasland gerealiseerd. We spreken nog steeds van dezelfde doelgroep: nl. leerlingen met complexe problematieken die extra zorg nodig hebben om een goede start in het voortgezet onderwijs te kunnen maken.

B. Basisberoepsgerichte leerweg op Maasland

Voor leerlingen op het niveau van de basisberoepsgerichte leerweg is sinds vorig de toegang tot Maasland mogelijk. De expertlessen worden klassikaal op het niveau van theoretische leerweg aangeboden. Leerlingen met BBL/niveau krijgen extra instructie op een lager niveau. Wat betreft de verwerking en de toetsing biedt het Open Leer Centrum veel mogelijkheden voor differentiatie. Vorig schooljaar is gebleken dat het team de niveauverschillen binnen het Vmbo (BBL-KBL en T) kan hanteren. Op het rapport wordt per vak vermeld op welk niveau deze leerling het vak heeft gedaan.

C. Havo-leerlingen op Maasland

Voor leerlingen wiens prestaties boven het niveau van de theoretische leerweg uitgaan, wordt er in klas 1 een begin gemaakt met het werken op HAVO-niveau in de vakken Nederlands, Engels en wiskunde. De leerlingen die hiervoor in aanmerking komen, krijgen extra instructie van de remedial studiebegeleider of op diens verzoek van de vakdocent. De verwerking en de toetsing gebeuren op HAVO-niveau. Voor klas 2 is dit schooljaar een samenwerking gerealiseerd met

de reguliere T-Havo afdeling. Een beperkt aantal leerlingen volgen delen van hun lessen in de reguliere T-H/afdeling met intensieve begeleiding door de Maasland docenten. E.e.a. is uitermate zorgvuldig met de leerlingen en ouders gecommuniceerd. Elk jaar opnieuw wordt er gekeken naar de behaalde resultaten en op grond daarvan worden de mogelijkheden voor het volgende schooljaar vastgesteld. Het uiteindelijk doel is dat de betreffende categorie leerlingen (vaak leerlingen met het syndroom van Asperger) de instructielessen voor de examenvakken in de reguliere HAVO-afdeling volgen en de verwerking op de zorgafdeling doen voor zover dat nodig is.

D. Positionering

De leerlingen die op de zorgvoorziening geplaatst worden, hebben door hun complexere problematiek extra zorg nodig. Niet alle leerlingen met complexere problematieken worden op de zorgvoorziening geplaatst. Op de zorgvoorziening wordt het onderwijs in groepen verzorgd. Leerlingen met een ASS die niet in de groep kunnen functioneren maar individueel aangestuurd moeten worden, worden doorverwezen naar een ASS-voorziening. Leerlingen met een externaliserende gedragsproblematiek waarbij sprake is van geringe gewetensontwikkeling worden doorverwezen naar het speciaal onderwijs. Leerlingen die geen enkele interesse hebben in theoretisch bezig zijn met leerstof kunnen beter in het praktijkonderwijs of in kleine BBL/LWOO-groep geplaatst worden.

Hoe komt een leerling binnen bij het LWOO+ team Maasland?

De beleidsrichtlijnen en gemaakte afspraken met het SWV zijn steeds leidend. Elke leerling wordt uitgebreid in kaart gebracht voordat de leerling wordt toegelaten. De aanmelding gebeurt in principe door de ouders op advies van de basisschool. De leerling doet mee aan het eerstkomende LWOO-onderzoek om de capaciteiten te testen. Als de uitslag van het LWOO-onderzoek advisering richting Maasland bevestigt, komt de toelatingscommissie bij elkaar: de jeugdarts die de leerling heeft onderzocht, de maatschappelijk werkende die de ouders heeft gesproken, de gedragswetenschapper die een dossieranalyse en evt. aanvullende testen heeft gedaan en de afdelingsleider. Het primair onderwijs wordt uitgenodigd om advies en eigen bevindingen toe te lichten. Na deze sessie wordt er advies gegeven over de vervolgschool voor VO en wordt alles vastgelegd in het Handelings-Gerichte-Proces-Diagnostiek- formulier.(HGPD) Leerlingen die geen RVC-indicatie ontvangen en toch aangewezen zijn op speciale zorg worden aangemeld bij het Zorgloket van het Samenwerkingsverband om in aanmerking te kunnen komen voor financiering vanuit het zorgbudget. Naast de weging van de factoren zijn de handelingsadviezen essentieel voor een goede start in het VO.

Wat gebeurt er praktisch op de werkvloer aan speciale zaken?

1. De leerlingen komen via een eigen trap naar de afdeling. Deze trap wordt alleen gebruikt door de leerlingen van het LWOO+ team. Ze komen direct in de eigen afdeling binnen.
2. Leden van het kernteam zijn direct zichtbaar. Voor ASS'ers en ADHD'ers een zekerheid over de structuur en tevens de mogelijkheid om urgente (controle)vragen te stellen. De mentoren of andere leden van het kernteam hebben de mogelijkheid de lichaamstaal van de leerlingen te bekijken en evt. een leerling apart te nemen die dat blijkbaar nodig heeft.
3. Het kernteam is op de hoogte van de handelingsadviezen van alle leerlingen van de afdeling. De afspraken die er samen gemaakt worden, worden door alle leden van het kernteam aangehouden. Op deze manier is er een grote

- voorspelbaarheid voor de leerlingen. Bijv. alle expertlessen beginnen met individueel lezen. Pas als de docent vindt dat de groep rustig is, start de les.
4. In het OLC werken we met het stoplichtprincipe. Elk OLC-moment begint met rood: d.w.z. niet praten en niet lopen. Als de groep eenmaal rustig aan het werk is, verandert het in groen: d.w.z. lopen en overleggen mag. Oranje is gereserveerd voor een sfeer waarin de onrust toeneemt, het betekent niet lopen, wel overleggen.
  5. In het OLC wordt gewerkt in 'huiskamerstilte', d.w.z. je overlegt met elkaar met een geluidssterkte die voor anderen niet storend is, als je iemand iets wil vragen loop je ernaar toe, i.p.v. hem toe te schreeuwen enz.
  6. De medicijnen staan in de teamkamer per persoon en per tijdstip klaar. De leerling heeft daardoor de mogelijkheid om op het medicijntijdstip even te lopen. Het aanwezige teamlid heeft de mogelijkheid om de gemoedstoestand van de leerling te observeren. Een van de leden van het kernteam zet dagelijks de medicijnen klaar. Alle leden van het kernteam houden in de gaten of een leerling niet vergeet op het juiste tijdstip de medicijnen in te nemen.
  7. Bij ziekte van een docent worden de leerlingen opgevangen op de afdeling. In principe wordt dat OLC-werktijd, waarbij een docent toezicht houdt.
  8. De leerlingen die met de taxi naar school komen kunnen bij lesuitval in een lokaal onder toezicht huiswerk maken. Er is een terugkoppeling met school over het gedrag in de taxi.
  9. Soms valt bij ziekte van een docent het 1^e lesuur uit. De leerlingen worden thuis gebeld om ze hierover te informeren. De zieke docent moet zich dan ook voor 7 uur melden bij de afdelingsleider. De afdelingsleider hanteert een lijst met vertrektijden van de leerlingen.
  10. De mentor is degene die de contacten met de leerling intensief onderhoudt. Wekelijkse of tweewekelijkse individuele gesprekken spelen een grote rol in de begeleiding. Bij afwezigheid van de mentor neemt de "pleegmentor" deze rol over.
  11. Samen met de ouders werken we aan de ontwikkeling van dit kind. Intensief contact is daarbij een noodzaak. De mentor is ook degene die de contacten met thuis intensief onderhoudt. Bij een deel van de leerlingen wordt een huisbezoek afgelegd. Bijzondere gebeurtenissen in het gezin kunnen een sterke invloed op de leerling hebben. De ouders informeren de mentor daar meteen over. Ook school informeert ouders meteen als er zich bijzonderheden voordoen.
  12. De mentoren van klas 1 maken wekelijks een overzicht van de klassenboeknoteringen en andere zaken die opvallend waren in de afgelopen week (huiswerk, gedrag enz.). Dit overzicht gaat mee naar huis en komt ondertekend terug. In de loop van klas 1 wordt dit afgebouwd. In klas 2 wordt dit alleen gehanteerd in specifieke gevallen.
  13. Er is een actief klein ZorgAdviesTeam, de ZorgCommissie, bestaande uit de afdelingsleider, de gedragswetenschapper en de maatschappelijk werkende. Er wordt wekelijks vergaderd. Elke leerling komt minimaal 1x per jaar aan bod. De mentor bereidt de bespreking voor aan de hand van informatie van alle docenten. In de zorgcommissie worden de begeleidingsbehoeften verfijnd en geactualiseerd. Evt. besluit het de zorgcommissie tot aanmelding bij het groot ZAT.
  14. Indien een leerling in het eerste lesuur absent blijkt te zijn en hij is niet afwezig gemeld door de ouders, wordt er in dat eerste lesuur al contact opgenomen met de ouders en indien mogelijk met de leerling zelf. Het ongeoorloofd verzuim komt daardoor weinig voor.
  15. Het proces van wennen aan de verschillen tussen primair en voortgezet onderwijs wordt heel geleidelijk uitgevoerd. De docentnabijheid is in het begin heel groot. Leerlingen leren werken met een weektaak. In het begin worden de leerlingen

- zeer intensief begeleid bij de start van elk taakmoment. Na een bepaalde periode blijken er leerlingen in staat zelfstandig aan de slag te gaan. De leerlingen voor wie het overzicht nog teveel problemen oplevert, krijgen een dagplanner aangeboden. Na verloop van tijd wordt die planner uitgebreid naar een 2-dagen planner en zo leert de leerling uiteindelijk te werken met de weekplanner.
16. Door het werken met een weekplanner in het Open Leer Centrum en het huiswerk te koppelen aan de prestaties die al op school geleverd zijn, leert de leerling om de tijd voor het schoolwerk goed te besteden. Ook hierin wordt een ontwikkeling nagestreefd van veel docentnabijheid naar grotere zelfstandigheid.
  17. De hele begeleiding is gericht op klassikaal werken met Maatwerk. Er bestaan algemene afspraken die betrekking hebben op klassikaal onderwijs met individuele leerstofverwerking. Voor de leerlingen van de zorgvoorziening kan het nodig zijn de afspraken op een of meerdere terreinen aan te passen aan de behoefte van de leerling. Doel blijft daarbij dat de leerling aan het eind van de tweede klas zoveel mogelijk heeft geleerd te functioneren in het algemene systeem. Niet alleen op leergebied maar ook op het terrein van de persoonlijkheidsontwikkeling geldt dat er algemene principes gehanteerd worden met Maatwerk.
  18. Het kernteam bestaat vooral uit full-timers. De wekelijkse vergaderingen zitten op één dag. Dat betekent dat op de andere 4 dagen de mogelijkheid voor mentoren en vakdocenten bestaat om na schooltijd leerlingen te helpen waar dat nodig is. Docenten werken in principe van 8 tot 5 uur en zijn dus bereikbaar voor leerlingen.
  19. Leerlingen die problemen hebben met het aanbrengen van structuur in hun dagelijkse activiteiten worden daarbij geholpen. In eerste instantie wordt klassikaal aangeboden hoe leerlingen hun tas moeten inpakken. Alle details worden daarbij op papier gezet. Voor leerlingen voor wie dat niet voldoende is, worden individuele aanvullende maatregelen genomen.
  20. De remediale studiebegeleider assisteert de leerlingen die de verwerking van de leerstof met de computer doen. Er wordt geholpen bij de indeling en regelmatig wordt er samen gecontroleerd of er nog wel op de juiste manier gebruik wordt gemaakt van de computer en of de opslag van documenten klopt. De remediale studiebegeleider is tevens vakdocent en fulltime werkzaam op de thuisbasis. Hierdoor ontstaan zeker korte lijnen tussen leerling en R.T.'er en tussen vakdocent en R.T.'er.
  21. Voor kinderen met zware dyslexie en dyscalculie verzorgt de remediale studiebegeleider de praktische hulp in de vorm van 'leesplankjes', instructie daisypeler en Kurzweil en andere hulpmiddelen aanbieden en uitleggen. De remediale studiebegeleider zorgt ervoor dat alle docenten van het kernteam op de hoogte zijn van de ingezette hulpmiddelen en de voorwaarden erbij.
  22. Toetsen voor dyslectische leerlingen worden door de vakdocenten in Kurzweil gezet.
  23. Op het rooster staan voor elke klas 2 mentoruren, waarin sociale vaardigheid, studievaardigheid en persoonlijkheidsontwikkeling een plaats hebben.
  24. De leden van het kernteam zijn specialisten op het gebied van ASS, sociale vaardigheden, ADHD, groepsvorming, structuur aanbrengen, individuele begeleiding vanuit een groepssetting in het onderwijs.
  25. De leden van het kernteam zijn in staat om de omgeving aan de leerling aan te passen en geleidelijk aan de leerling te leren zich aan te passen aan de structuur van het voortgezet onderwijs.
  26. De leden van het kernteam zijn in staat om bij leerlingen signalen van dreigende agressie en van dreigende depressie te herkennen.

27. Het team is bereid om zonder oordelen te luisteren naar motieven en verklaringen van onze leerlingen. Bescheiden en kritisch op zoek naar de juiste begeleiding (zoals dr. M. Delfos adviseert).
28. De docenten zijn 'altijd' aanwezig en zodoende is het contact voor de leerling laagdrempelig. Na schooltijd is er contact mogelijk met zowel vakdocent als mentor.
29. Leerlingen die dat nodig hebben, kunnen een dubbel boekenpakket krijgen en krijgen daarbij dan ook aparte opbergruimte om hun spullen te bewaren.
30. Leerlingen voor wie de drukte bij de kluisjes nog problemen kunnen geven, mogen hun kluisje ruilen met een docentenkluisje of krijgen in de RT-hoek een open kluisje.
31. Leerlingen die in het OLC de concentratie onvoldoende kunnen opbrengen kunnen in de R.T.-hoek apart werken terwijl ze de toegang tot het algemene houden. (woordenboeken, atlassen, correctiemateriaal enz.)
32. Doordat de R.T.'er helemaal geïntegreerd is op de afdeling kan de steunles en de R.T. tijdens de OLC-tijd gegeven worden. (Dergelijke activiteiten vinden niet plaats tijdens een expertles i.v.m. het voorkomen van nieuwe achterstanden).
33. Indien nodig wordt er een contactschrift gehanteerd voor het dagelijkse contact van school en thuis.
34. De leerlingen gaan in principe naar beneden om daar te pauzeren, maar voor de leerlingen voor wie dat teveel is, is er de mogelijkheid om op de afdeling te pauzeren.
35. Het dagrooster wordt gemaakt door de afdelingsleider. De reden van afwijking van het normale rooster wordt aangegeven. Door kleurgebruik wordt de afwijking van het gebruikelijke rooster visueel onderstreept.
36. Op de afdeling zitten relatief veel leerlingen met een rugzak (REC 3 en 4). Indien mogelijk zorgt de mentor voor de extra begeleiding waardoor de lijnen kort blijven.
37. Er wordt rekening gehouden met de neiging van sommige jongeren met autisme om niet om nadere uitleg en hulp te vragen. Docenten observeren en bieden dit eventueel uit zichzelf aan.
38. In de eerste lesweek is er een aangepast, beperkt lesprogramma i.v.m. de veelheid van nieuwe indrukken.
39. Tijdens de pauzes is er in de algemene ruimtes een teamlid van de afdeling aanwezig.
40. Er wordt gericht gewerkt naar eigenaarschap van het leren. Het begint met de door de mentor en/of vakdocent gestuurde opdrachten en leidt tot zelf vragen, zelf regelen, zelf plannen door de leerling. Het team stemt de acties die bij de verschillende fases horen op elkaar af.

De financiële onderbouwing zorgteam Maasland

Voor alle leerlingen die in aanmerking komen voor de Regionale Zorgvoorziening wordt LWOO- bekostiging aangevraagd. Leerlingen die niet geïndiceerd worden voor LWOO, maar wel in aanmerking komen voor het LWOO+ team Maasland wordt door het Blariacumcollege aanvullende bekostiging aangevraagd uit het zorgbudget van het SWV. Het Zorgloket voortgezet onderwijs heeft van het SWV een uitbreiding van het budget tot maximaal 55 (kosten)plaatsen gekregen omdat er een 8^e groep gefinancierd moet worden. De aanvullende bekostiging is gebaseerd op het verschil tussen een reguliere leerling en een leerling met LWOO. Voor de leerlingen zijn de meerkosten jaarlijks op € 4100,- gesteld.

Facilitering vanuit het SWV:	€ 12.500
55 (kosten)plaatsen	€ 225.500
REC/ LWOO	pm

Totaal	€ 238.000
---------------	------------------

Inzet van gelden vanuit het SWV

Inkomsten:

Het overzicht 'Additionele inzet schooljaar 09-10' van de gelden vanuit het SWV laat zien dat het Blariacumcollege € 238.000,- ontvangt voor de 55 uit het Zorgbudget gefinancierde leerlingen. Daarnaast ontvangt het Blariacumcollege de LWOO- gelden voor alle overige leerlingen en € 12.500,- voor het totale SWV-project.

Uitgaven:

Kosten voor het Blariacumcollege zijn **minimaal € 198.529**. Tekorten vult het BC aan uit eigen middelen zodat de gewenste kwaliteit van de zorgvoorziening gewaarborgd blijft.

Kosten die nog niet zijn meegenomen:

- de kosten van orthopedagogen,
- klein ZAT,
- 3 PCL-leerlingen, 58 i.p.v. 55 leerlingen,
- uren directie,
- kosten zorgklassen bovenbouw
- voorlichting over dieptezorg Maasland.

Door de inzet en bundeling van de SWV-gelden en de REC/LWOO gelden is het mogelijk om een effectieve en efficiënte organisatie neer te zetten voor deze groep leerlingen. Alle Maasland-leerlingen hebben hier dus profijt van.

Verantwoording Zorgverbeterplan SWV LWOO+ team Maasland, schooljaar 2009-2010				
LWOO+ team Maasland BC				
			Uren	€
Zorgteam ondersteuning	1	LB	150	4.533
RT studieondersteuner	1	LB	235	7.101
RT- coördinatie dyslexie Juniorcollege/ Maasland	1	LB	40	1.209
Totaal				12.842

Additionele inzet schooljaar 09-10

	Aantal uren	Budget SWV	Kosten
Inkomsten SWV		€ 12.500	
Inkomsten SWV		€ 225.500	
2 zorgdocenten lc/teamleider	500		€ 19.206
1 docent Remediale studiebegeleider lb.	440		€ 13.698
1 docent Remediale studiebegeleider taal lb	60		€ 1.868
1 docent MRT lb	48		€ 1.494
2 docenten nazorg ljr 3 en 4 lb/lc	640		€ 23.047
Diensten Maasland (medicatie, taxivervoer, ASS-opvang pauze)	20		€ 623
Extra mentor-uren	500		€ 15.108
Kleine groepen FTE 1,5 extra	2488		€ 76.500
Rooster Maasland	130		€ 4.994
1 maatschappelijk werkende			€ 17.433
Administratieve ondersteuning			€ 18.000
Uren teamleider toelatingscommissie	40		€ 6.558
Orthopedagoog extra inzet 54 leerlingen			p.m.
Klein ZAT			p.m.
Uren directie			p.m.
3 leerlingen € 12.300 (totaal 58)			p.m.
Totaal		€ 238.000	€ 198.529

Bijlagen

School van herkomst

Woonplaatsen

Gemeenten

Primaire problematiek

ASS in de jaren

Leerlingen met REC- indicatie

Financiering LWOO/ PCL

Uitstroom klas 2

Teamplan 2009/2010 Maasland

Weging- en handelingsadviezen 4 brugklassen 2009/2010

Onderwijsraad febr. 2010, van strategieën bij probleemgedrag

Zorgplan SWV Noord- Limburg 2009/2010 (onderdelen)

Schoolzorgverbeterplan Maasland 2009/2010

School van herkomst 09-10

School van herkomst 09-10			
		Klas 1	Klas 2
Arcen	Basisschool 't Wijdtveld	1	1
Baarlo Lb	Basisschool de Bolleberg	0	1
Baarlo Lb	O.Jenaplanschool De Omnibus	1	0
Baarlo Lb	Panta Rhei Basisschool	2	2
Belfeld	Basisschool KOM.MIJN	2	0
Bergen Lb	Daltonschool de Klimop	1	0
Eindhoven	de Taalbrug	1	0
Grubbenvorst	Basisschool 't Reuvelt	0	1
Grubbenvorst	BS De Springweide	1	1
Grubbenvorst	O.B.S. De Samensprong	4	4
Hegelsom	Basisschool Onder de Linde	1	0
Heibloem	Widdonckschool	1	2
Horn	Latasteschool	1	0
Horst	Basisschool De Doolgaard	1	1
Horst	Basisschool Meuleveld	4	3
Horst	SBO De Peelhorst	2	4
Horst	O.B.S. Weisterbeekj	0	2
Koningslust	Basisschool de Springplank	1	0
Kronenberg	Basisschool de Kroevert	1	0
Maasbree	R.K.B.S. De Violier	3	0
Maaseik (Belgie)	Techn. Inst. St. Jansberg	0	1
Meerlo	Basisschool Megelsheim	0	1
Melderslo	Basisschool De Brink	1	0
Overloon	St. Josepschool	0	1
Panningen	Basisschool Panningen-Z	0	1
Sevenum	Basisschool De Dobbelsteen	1	3
Tegelen	Basisschool De Wingerd	1	1
Tegelen	O.J.B.S. het Maasveld	1	0
Tegelen	SBO De Lings	5	4
Velden	Andreasschool	1	1
Velden	St. Sebastianusschool	1	2
Venlo	Venlose Montessorichool	0	1
Venlo	Mytyschool Ulingshof	0	1
Venlo	B.S. de Zuidstroom	1	3
Venlo	Basisschool de Klingerberg	1	0
Venlo	Basisschool Mikado	3	1
Venlo	Basisschool 't Palet	2	1
Venlo	Gemmaschool	1	0
Venlo	Het Poortje	2	2
Venlo	L.Z.K. de Wijnberg	1	1
Venlo	O.B.S. De Koperwiek	1	1
Venlo	Openbare Basissch. Harlekijn	1	1
Venlo	S.B.O. de Opstap	2	1

Venlo	SBO de Schans	3	5
Venlo	School met de Bijbel	2	0
Venlo	Titus Brandsmaschool	1	0
Venray	Basiss. de Foekepot (Estafette)	0	2
Venray	OBS de Landweert	0	2
Venray	RK Basisschool de Kruidwis	0	1
Venray	Focus	0	1
Venray	Basisschool Coninxhof	1	0
Venray	Basisschool de Toverbal	1	1
Venray	R.K. Basisschool de Vlaswei	1	0
Well	Basisschool St. Vitus	0	1
Ysselsteyn	Basisschool St. Oda	0	1
	Totaal	63	64

Woonplaatsen klas 1 en 2 09-10

Woonplaatsen klas 1 en 2 schooljaar 2009-2010			
	Klas 1		Klas 2
America	1		0
Arcen	1		1
Baarlo Lb	4		6
Belfeld	1		1
Bergen Lb	1		0
Grubbenvorst	4		6
Hegelsom	2		0
Horst	4		8
Kessel Lb	1		0
Koningslust	1		0
Kronenberg	1		0
Lottum	1		0
Maasbree	3		0
Meerlo	0		1
Melderslo	2		1
Overloon	0		1
Panningen	0		1
Reuver	1		0
Sevenum	1		5
Steijl	2		1
Tegelen	5		5
Tienray	1		0
Velden	2		3
Venlo	20		14
Venray	3		8
Well	0		1
Wanssum	1		0
Ysselsteyn	0		1
	63		64

Gemeenten

Gemeente klas 1 en 2 schooljaar 2009-2010			
Gemeente	Klas 1		Klas 2
Beesel	1		0
Bergen (L.)	1		1
Boxmeer	0		1
Horst aan de Maas	16		20
Meerlo-Wanssum	2		1
Peel en Maas	9		7
Venlo	31		25
Venray	3		9
Totaal	63		64
<i>n.b. t.o.v. vorig jaar fusie diverse gemeenten!</i>			

Primaire problematiek 09-10

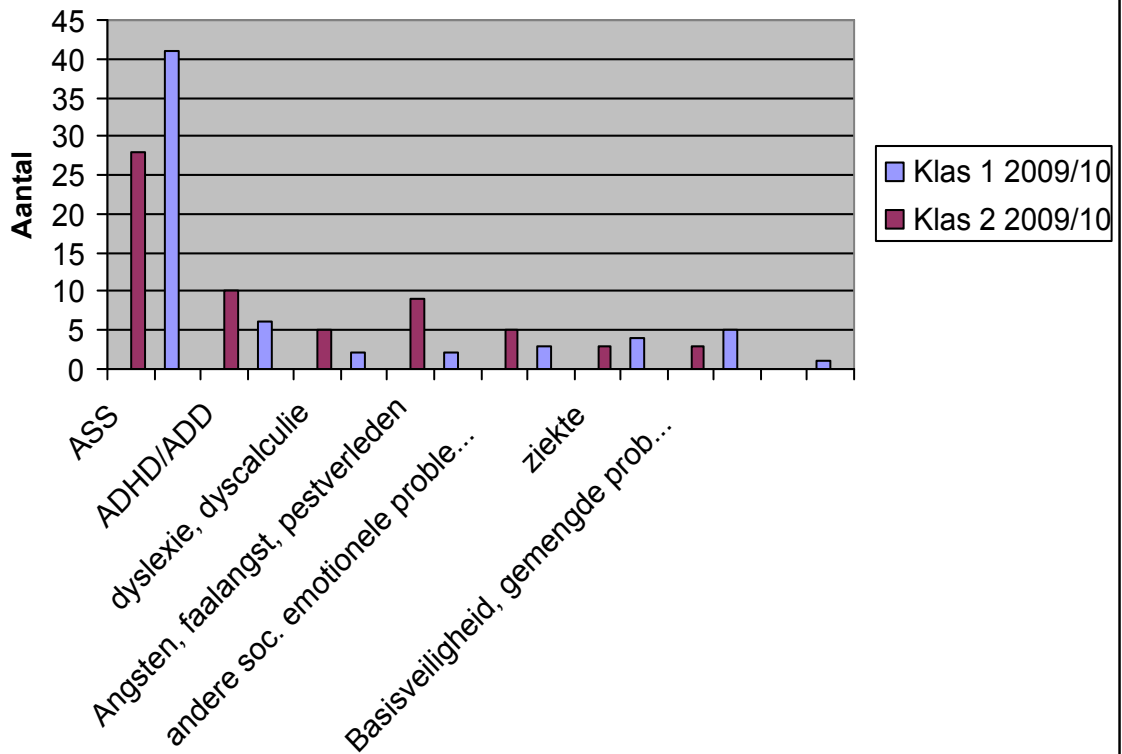
Primaire problematiek						
	klas 1 0910	%	klas 2 0910	%	klas 2 0809	%
ASS	41	64%	28	44%	22	40%
ADHD/ADD	6	9%	10	16%	8	15%
dyslexie, dyscalculie	2	3%	5	8%	9	17%
Angsten, faalangst, pestverleden	2	3%	9	14%	5	10%
andere soc. emotionele problemen/hechtingsproblematiek	3	5%	5	8%	4	8%
ziekte	4	6%	3	5%	0	0%
Basisveiligheid, gemengde problematiek	5	8%	3	5%	0	0%
NLD	1	2%				
	64	100%	63	100%	48	100%

N.B. Opvallend bij secundaire problematiek:

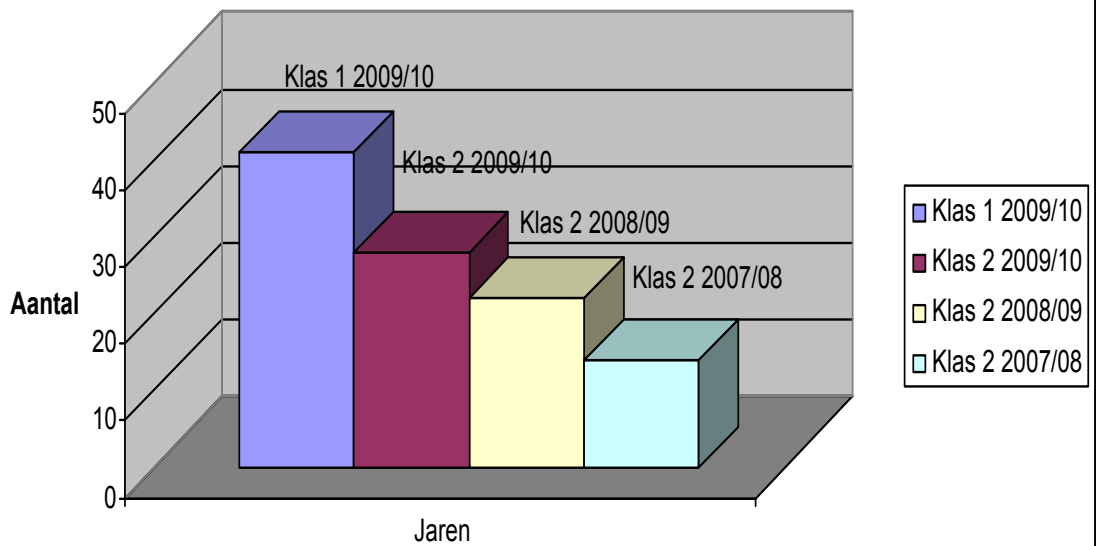
ADHD	8
angsten	4

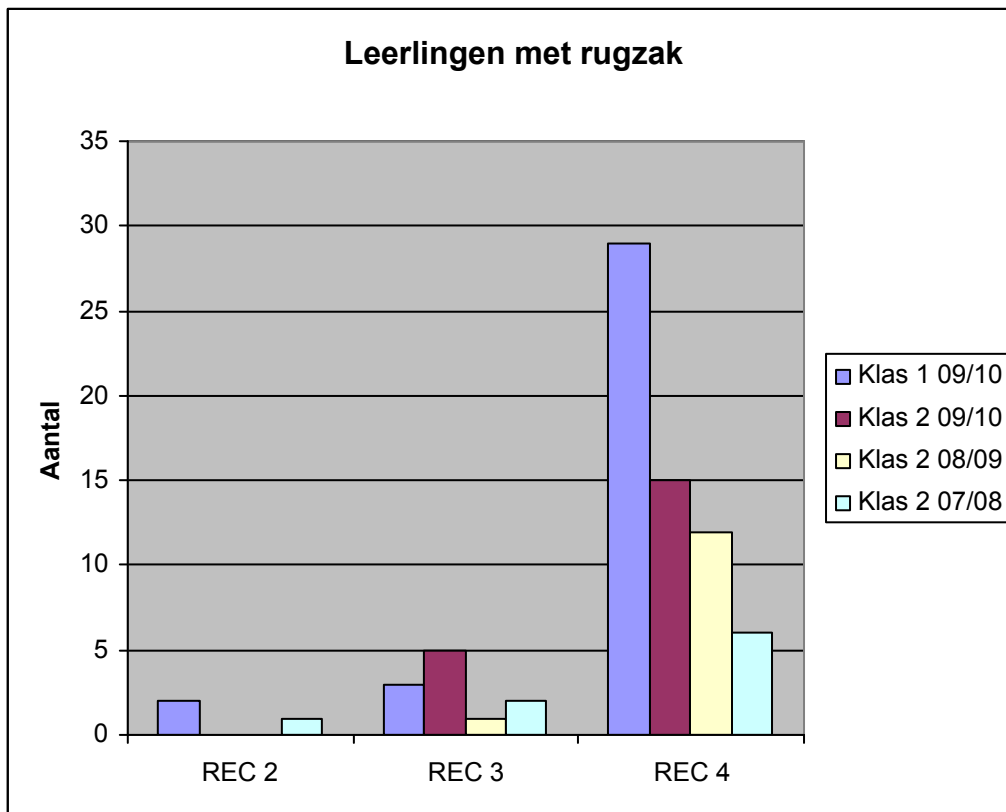
Primaire problematiek

ASS in de jaren

	Leerlingen met REC indicatie 09-10		Leerlingen met REC indicatie 08-09	Leerlingen met REC indicatie 07-08
	Klas 1	Klas 2	Klas 2	Klas 2
REC 2	2	0	0	1
REC 3	3	5	1	2
REC 4	29	15	12	6
	34	20	13	9

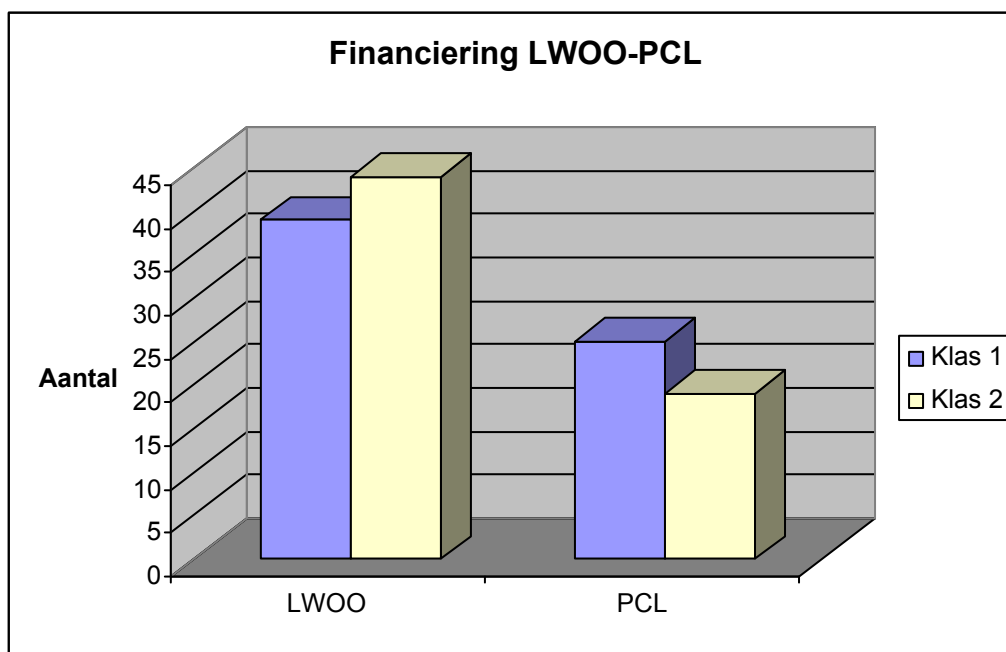

Financiering LWOO, RVC/ PCL 09/10

Financiering LWOO - PCL				
	Klas 1		Klas 2	
LWOO	39	61%	44	70%
PCL	25	39%	19	30%
	64		63	

Financiering - PCL				
	Klas 1	Klas 2	Klas 3	Klas 4
PCL	25	19	8	6

Totaal 58

Uitstroom klas 2	2009	2008	2007
Blariacumcollege-ICT kader	8	5	6
Blariacumcollege H&V kader	2	0	0
Blariacumcollege-SDV kader	5	1	4
Blariacumcollege- ZW kader	6	5	2
Blariacumcollege- Theoretisch regulier	2	8	3
Blariacumcollege-Theoretisch zorgklas	14	8	11
Den Hulster	0	2	2
Valuacollege	4	2	2
BC Broekhin Reuver	0	2	0
Dendroncollege	1	3	0
Citaverde - Dierverzorging	0	0	2
Niekée Roermond	2	3	0
VSO De Velddijk	2	2	0
VSO De Velddijk REC 4 auti T	1	0	0
België- Houtbewerking	0	0	2
Boxmeer- MVT	0	0	1
BZV tijdens klas 2	0	0	1
Stevensbeek - TL	0	0	1
Tilburg Grafimedia	0	0	1
Wijnberg tijdens klas 2	0	0	2
De Ortoolaan REC 4 auti T	1	0	0
Totaal	48	41	40

Opdracht SWV: minimaal 75% van de 2^e jaars stromen door naar de reguliere VMBO bovenbouw groepen.

Conclusie: in 2009 is dit **92% !!** Net als voorgaande jaren een overgrote meerderheid.

Teamplan 2009/2010 LWOO+ team Maasland
Schooljaar 2009/2010

1. Uitgangspunten:

- De enorme groei van het aantal zorgleerlingen heeft ertoe geleid dat de afdeling in de laatste twee jaren gegroeid is met 30%. Dat heeft grote consequenties voor de werkdruk en de drukte op de afdeling in het algemeen.
- De enorme groei van het aantal leerlingen met een REC-verklaring leidt tot een grote administratieve taak m.b.t. het maken van de begeleidingsplannen en tot bijzondere eisen m.b.t. de begeleiding van de leerlingen. Op dit moment heeft ruim 42% van de leerlingen een REC-verklaring.
- De ASS-problematieken zijn de laatste jaren intenser geworden. Het betekent meer Maatwerk zowel naar de leerling als naar de ouders toe.
- Continuering van het werken volgens het huidige onderwijsconcept, werken met gedeelde verantwoordelijkheid, onderwijsontwikkeling werken in dagdelen, aanbieden van zorg op maat.
- Verantwoording en detaillering van de afdeling is te vinden in de Tussenrapportage die jaarlijks ten behoeve van het Samenwerkingsverband wordt gemaakt.

2. Onderwijs

Het primaire proces, d.w.z. het daadwerkelijk geven van onderwijs aan deze specifieke leerlinggroep met alles wat erbij hoort aan voor- en nawerk en begeleiding en vakgerichte ontwikkeling staat ook werkelijk op de eerste plaats.

- De expertlessen worden gegeven door de vakdocenten. Ze dragen zorg voor een continue ontwikkelingslijn voor de leerlingen. Het uitgangspunt is het aanbieden van de stof op het niveau van de Theoretische Leerweg.
- Waar nodig zal het niveau in stapjes naar beneden bijgesteld worden. Dat gebeurt per vak na overleg van de vakdocent met de mentor in de rapportvergaderingen die elk kwartaal plaatsvinden, maar tussentijdse aanpassing is niet uitgesloten. Een eerste stap terug is het hanteren van een omrekeningstabel voor de toetsen. De tweede stap is het aanbieden van de toetsen van een eenvoudiger niveau. De derde stap is het verwerken van de leerstof op een eenvoudiger manier en de vierde stap is het helemaal overschakelen naar het lagere niveau door over te gaan tot het boekenpakket dat hoort bij dat niveau. In het laatste stadium is het nodig dat de expertlessen aangepast worden. Dit gebeurt na overleg in het team.
- Waar mogelijk zal het niveau uitgebreid worden naar boven. Dat gebeurt per vak na overleg van de vakdocent met de mentor in de rapportvergaderingen die elk kwartaal plaatsvinden, maar tussentijdse aanpassing is niet uitgesloten. Een eerste stap is het zelfstandig doorwerken van de leerstof voor het vak Nederlands uit het leerboek voor HAVO. De tweede stap is uitbreiding hiervan met de vakken wiskunde en Engels. De toetsing gebeurt in overleg met de afdeling HAVO van het Blariacumcollege. De derde stap is het volledig vervangen van de leerstof van de Theoretische Leerweg door de leerstof van HAVO door het boekenpakket van HAVO te gaan gebruiken voor genoemde vakken. Uitbreiding met andere vakken behoort tot de mogelijkheden. De vierde stap is dat leerlingen de instructie op de HAVO-afdeling voor deze vakken krijgen door docenten van het HAVO-team en dat zij de verwerking van de leerstof en de individuele zorg op de LWOO+afdeling krijgen.
- Het werken met de weekplanner leidt tot grotere zelfstandigheid en meer eigenaarschap van het leren bij de leerling. De vakdocenten zorgen voor een evenwichtige werkverdeling op de weekplanner.

- Indien nodig kan er tegemoet gekomen worden aan de tempoproblemen van een leerling middels het protocol Werkreductie. De mentor overlegt met de vakdocenten.
- Voor leerlingen met planningsproblemen worden maatregelen genomen om het leren werken met de weekplanner in verschillende stappen aan te leren. Dat gaat via een stappenplan om van een dagplanner naar een weekplanner te werken. De mentor regelt dit.
- De vakdocenten zorgen voor zinvolle maand- of extra weekopdrachten die verdieping en verbreding van de leerstof mogelijk maken. De werkvormen zijn bij voorkeur afwijkend van de standaardwerkvormen. Leerlingen kiezen zelf voor het werken hieraan. De mentor monitort.

3. ICT

De mogelijkheden die het werken via de computer biedt, worden nog lang niet optimaal gebruikt. In een doorgaande ontwikkeling groeit het gebruik waar dit zinvol is.

- Het oefenen van de woorden voor de vreemde talen via de computer is een standaardactiviteit geworden.
- De vakdocenten gebruiken de suggesties die de methodes bieden voor het gebruik van de computer bij het vak. Diverse collega's zijn aangemeld bij de community's voor hun vak.
- Kennis van de actuele ontwikkelingen in het ICT-veld blijft een aandachtspunt. Jaarlijks wordt er voorlichting gezocht om in elk geval kennis te nemen van de ontwikkelingen.
- Het verder ontwikkelen van de vaardigheden in het gebruik van de computer wordt gestimuleerd. Diverse collega's oefenen via hun scholing met deze zaken. Daarnaast wordt het oefenen met de modules voor ECDL gestimuleerd.
- Een teamvergadering wordt besteed aan de vergroting van Excel-vaardigheid op verzoek van meerdere teamleden.
- Verkrijgen vaardigheid in het gebruiken van het programma Kurzweil o.a. voor het scannen van proefwerken.

4. Teamvorming

Deze specifieke groep leerlingen heeft een heel grote behoefte aan eenheid in de begeleiding. De teamvorming is op deze afdeling essentieel voor het succesvol kunnen zijn in het primaire proces.

- Er vindt continue coaching plaats tussen de verschillende teamleden. Dat gebeurt zowel in de individuele overlegsituatie als in de teamvergadering.
- Ongeveer maandelijks wordt er een teamactiviteit georganiseerd waarvoor men zich inschrijft.
- Door de gedeelde en gedelegeerde verantwoordelijkheid wordt er in het wekelijks teamoverleg verantwoording naar elkaar afgelegd. Dit bevordert de teamvorming op alle momenten.
- In het team is het gebruikelijk om feedback te geven op opvallende zaken. De houding naar elkaar is open en in het geheel is het een lerend team, steeds op zoek naar verbetering van zaken.

5. Sport

Het iXportproject maakt het mogelijk dat onze zorgleerlingen kennismaken met allerlei sporten in clubverband waarbij de sportinstructeurs zorgen voor de inhoudelijke begeleiding m.b.t. de sport en de teamleden van LWOO+ zorgen voor

veiligheid en vertrouwdsheid. Een van de teamleden onderhoudt de contacten met dhr. P. Vervoort, de sportcontactpersoon, en waar nodig met de accommodaties.

6. Internationalisering

Het is moeilijk om de internationalisering een zinvolle plaats te geven bij onze zorgleerlingen. Enkele oriëntaties hebben plaatsgevonden, maar geen optie heeft geresulteerd in een plan van aanpak. De afdeling bestaat uit heel speciale zorgleerlingen waardoor het moeilijk is om aansluiting te vinden bij een andere afdeling. Aansluiting bij internationale projecten die Blariacumbreed worden aangeboden biedt voorlopig de beste optie.

7. Personeel

- In het team wordt gewerkt met gedeelde en gedelegeerde verantwoordelijkheid. Degene die de taak onder zijn/haar hoede heeft, coördineert en houdt in de gaten of de gestelde doelen behaald worden. Verantwoording over de taak wordt afgelegd in de teamvergadering.
- Een benoemingseis op deze afdeling is het kunnen functioneren als teamlid. Ook de vakdocenten die lesgeven buiten de afdeling (op de begane grond) moeten zich opstellen als teamlid en de individuele handelingsplannen van de leerlingen en de afspraken die met de mentoren en in het algemeen op de afdeling gemaakt worden uitvoeren.
- Teamleden werken in dagdelen. Globaal gesproken van 8.00 tot 17.00 uur. Na schooltijd is er zo voor leerlingen voldoende tijd om afspraken met docenten te maken en voor de teamleden is er voldoende
- overlegtijd te regelen met collega's binnen en buiten de afdeling. Er wordt gestreefd naar een werkverdeling die recht doet aan de capaciteiten, affiniteiten en draagkracht van de individuele teamleden. Buiten de lestijden is het de individuele verantwoordelijkheid van ieder teamlid om aan zijn/haar taken te werken.
- Jaarlijks worden er POP-gesprekken gevoerd met de teamcoördinator. Het accent mag daarbij van jaar tot jaar verschillen.
- Nieuwe docenten doen mee aan het coachingsprogramma dat Blariacumbreed is opgezet.
- Daarnaast krijgen nieuwe docenten op de afdeling begeleiding door een van de teamleden van het kernteam. In het wekelijks begeleidingsuur worden alle zaken besproken die zich voordoen op deze afdeling. Zodoende raken deze mensen snel vertrouwd met de organisatie, het pedagogisch klimaat, het onderwijs aan en de zorg voor de leerlingen.
- Er wordt actief gezocht naar contact met collega's van andere afdelingen. In het VMBO lopen een aantal contacten tussen vakgenoten op een spontane wijze. Daarnaast zijn er voor verschillende vakken ook vakgroepen die actief contact met elkaar onderhouden (vaak vakdocenten die op de begane grond hun lessen verzorgen; vaak ook kolomoverstijgend). In de pilot HAVO-Maatwerk is het actieve contact tussen de vakdocenten Engels, Nederlands en wiskunde een voorwaarde. Daarnaast zijn er met de vakcollega's in de bovenbouw contacten op spontane wijze en meer geregeld via de sectorplenums.
- Ieder teamlid vult een formulier in waarop aangegeven wordt hoe de uren voor de deskundigheidsbevordering worden ingezet. In het POP-gesprek wordt geëvalueerd of dit een juiste keuze is geweest, wat de opbrengst is en worden er suggesties bekeken voor het volgende schooljaar.

8. Financiën

De teamcoördinator stelt in overleg met het team een begroting op voor de gelden die uit de ouderbijdrage komen. De uitgaven worden door de teamcoördinator goedgekeurd en gedocumenteerd. Afrekening volgt via de financiële administratie van het Blariacumcollege.

9. Organisatie

- Wekelijks is er een teamoverleg m.b.t. de 'huishoudelijke' zaken. De agenda wordt zo mogelijk van te voren onder de teamleden verspreid. Ieder teamlid kan van te voren punten ter bespreking aandragen.
- Tevens is er wekelijks werkgroepenoverleg. Dat betekent dat er in verschillende groepen gezamenlijk gewerkt wordt aan Onderwijsontwikkeling. De doelen worden door de werkgroepen geformuleerd en in de teamvergadering overlegd. In dezelfde vergadering wordt er verantwoording afgelegd over de resultaten.
- Wekelijks is er een bijeenkomst van de zorgcommissie. In de zorgcommissie zitten de gedragsdeskundige, de schoolmaatschappelijk werkster, de teamcoördinator en de mentor. Aan de hand van de informatie van de teamleden wordt het handelingsplan geactualiseerd en worden evt. vervolgacties afgesproken. Elke leerling van de afdeling wordt minstens één keer per jaar besproken.
- Elk kwartaal is er een rapportbespreking. De mentor bereidt dit voor en bepaalt welke leerlingen uitgebreid besproken worden. De aanleiding kan liggen in de resultaten, maar ook in de persoonlijkheid. Daarnaast worden gewenste niveauaanpassingen besproken.
- Het lesrooster voor de afdeling wordt door de teamcoördinator gemaakt. De lessen op de afdeling worden in eenheden van 25 minuten georganiseerd, waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met een evenwichtige verdeling van de lessen voor de verschillende vakken, de afwisseling van werken in het Open Leer Centrum en de expertles, de spreiding van de lessen van de talen, de spreiding van de leervakken en een gunstige verdeling voor de teamleden
- Het dagrooster wordt ook op de afdeling gemaakt. Hoofddoel is een duidelijke structuur te bieden aan de omgevingsafhankelijke leerlingen. Bij lesuitval wordt in principe een andere docent ingeschakeld om de groep in het OLC te begeleiden. Als dat niet mogelijk is, worden de lessen verschoven zodat het eerste of het laatste lesuur vervalt. Bij uitval van het eerste lesuur wordt de telefoonketting gebruikt. I.v.m. de regionale spreiding van de leerlingen wordt de ziekmelding door de teamleden voor 7.00 uur bij de teamcoördinator gedaan.
- Voordat leerlingen op de afdeling geplaatst worden, vindt er een uitgebreid multidisciplinair onderzoek plaats. Het uiteindelijke document dat daarin ontstaat, vormt de basis voor de begeleiding van de leerling op de afdeling.
- De weekplanner moet aangepast worden aan de eisen die ASS'ers stellen aan een dergelijk document.

10. Kwaliteit

- We realiseren een onderwijstijd van 1040 klokuren.
- De onderwijstijd wordt geregistreerd middels het format dat Blariacumbreed gebruikt wordt.
- Er is een goede communicatie met leerlingen en ouders m.b.t. lesuitval. Elke half jaar ontvangen de leerlingen en hun ouders/verzorgers de 'koelkastkalender'. Daarin staan de afwijkende lesdagen vermeld. Als er

meerder afwijkingen van het rooster zijn binnen korte tijd (zoals in de decembermaand) worden ouders via een brief geïnformeerd. Dagelijks worden de leerlingen geïnformeerd over roosterafwijkingen voor de volgende schooldag middels het dagrooster. Bij afwijkingen voor de hele afdeling worden ook de taxi-bedrijven en de ouders van de leerlingen die met de taxi naar school komen geïnformeerd via een mail.

- De lesuitval wordt zoveel mogelijk beperkt. Er is geen vast zituur. Het kernteam vangt op waar nodig. (zie punt 9.6)
- In het team wordt jaarlijks de lesuitval en het ziekteverzuim van de docenten teruggedoppeld. Er wordt ook gekeken naar de invalmomenten per individu.
- Het uitgangspunt voor het onderwijs is klassikaal op theoretisch niveau waar dat kan, individueel maatwerk waar dat nodig is. Dat geldt zowel voor het niveau van de leerstof als voor de begeleiding m.b.t. de persoonlijkheidsontwikkeling.
- Vergroting van de expertise van het team vindt o.a. plaats door deelname aan de Expertgroepen die het zorgteam van het Blariacumcollege dit schooljaar formeert. Voor elke expertgroep wordt er een 'kartrekker' geleverd. Daarnaast is er grote belangstelling van veel teamleden om ook met de scholing mee te doen. Dat zullen we realiseren indien dat mogelijk is.

11. Medezeggenschap

Op de afdeling wordt een Klankbordgroep geformeerd. Die bestaat uit een leerling per klas en wordt begeleid door een van de teamleden. De bijeenkomsten zijn 10x per jaar. Er wordt verslag gedaan van de bijeenkomsten en er worden vervolgacties afgesproken en uitgevoerd.

12. Externe contacten

- Werkgroep LWOO/PRO van het Samenwerkingsverband.
- Zorgcoördinatorenoverleg van het Samenwerkingsverband.
- Deelname LWOO+ projectgroep.
- Deelname aan PASSER, opvang voor ASS'ers in HAVO en VWO.
- Contacten met de Ambulante Dienst i.v.m. 53 REC-leerlingen.
- Contacten met diverse ambulante begeleiders van cluster 2,3 en 4 i.v.m. 53 REC-leerlingen.
- Contacten met het primair onderwijs (PO, SO, SBO) i.v.m. overdracht van leerlingen van groep 8.
- Contacten met het speciaal basisonderwijs i.v.m. de advisering voor gepast vervolgonderwijs voor de leerlingen van deze scholen.
- Contacten met de GGD n.a.v. onderzoek in de toelatingsprocedure en evt. vervolgacties.
- Contacten met de RVC i.v.m. het aanvragen van RVC-verklaringen voor leerlingen met een extra zorgbehoefte. Ook de terugkoppeling van het geheel bij de jaarlijkse evaluatie.
- Contacten met het Zorgloket. Incidenteel om een leerling te bespreken waarbij we ernstige handelingsverlegenheid ondervinden en ook jaarlijks om de opvang van de PCL-leerlingen te verantwoorden.
- Contacten met V.O.scholen in de regio i.v.m. warme overdracht van de leerlingen uit klas 2 naar klas 3.
- Contacten met de Maarten van Rossumschool in Arnhem e.a. via Innoweb i.v.m. de verfijning van het onderwijsconcept.

13. P.R.

- Schrijven specifieke informatie over de afdeling LWOO+ team Maasland en dit op de site laten plaatsen.
- Voorlichting van BCO over onderzoek Zorgleerlingen aan leraren groep 8 mee voorbereiden en mede uitvoeren.
- Voorlichtingsavonden voor leerlingen van groep 8 en hun ouders in het primair onderwijs verzorgen.
- Voorlichtingsavonden voor leerlingen van de eindgroep en hun ouders in het speciaal onderwijs verzorgen.
- Proefflessen geven voor leerlingen van groep 8 die geïnteresseerd zijn in onderwijs op de LWOO+-afdeling of op een andere afdeling van het Blariacumcollege..
- Speurtocht organiseren voor leerlingen van groep 8 die geïnteresseerd zijn in de LWOO+ afdeling.
- Open Huis organiseren in overleg met de andere afdelingen van het Blariacumcollege.
- Andere afdelingen van het Blariacumcollege informeren over de specifieke activiteiten op de afdeling Maasland.
- Voorlichtingsavond voor ouders van zorgleerlingen bij MEE medeverzorgen.

14. Nascholing

Elke teamlid heeft een formulier ingevuld m.b.t. DESK. Een gedetailleerd overzicht is in de bijlage 1 te vinden.

15. Innovatie en Ontwikkeling

Elke teamlid heeft een formulier ingevuld m.b.t. I&O. Een gedetailleerd overzicht is in de bijlage 2 te vinden.

16. Experts en volgers

Een gedetailleerd overzicht is in de bijlage 3 te vinden.

17. Takenlijst

De uitgewerkte takenlijst voor dit schooljaar is bijlage 4.

Bijlage: Weging en handelingsadviezen leerlingen klas 1 2009/2010
(N.B. Alle jongens heten Jan en alle meisjes heten Loes)

1. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met benedengemiddelde leermogelijkheden. Zijn visueel geheugen en verbaal vermogen zijn aanzienlijk zwakker ontwikkeld dan zijn ruimtelijk inzicht en redeneervermogen. Jan beschikt over een korte aandachtspanne en een lage frustratietolerantie. Als hij zich prettig voelt kan hij zich optimaal ontwikkelen. Jan laat zelfbepalend, dominant gedrag zien ten opzichte van zijn omgeving. Hij kan onvoldoende zichzelf aansturen in een sociale situatie en kan zich dan sterk uitdagend en aandachtvragend opstellen. Medisch letsel is mogelijk van invloed op de gedrags- en leerontwikkeling. Mogelijk is er sprake van endogene problematiek; dit beeld is echter nog diffuus. Er zijn vraagtekens bij de gewetensvorming. De hechting lijkt matig. De thuissituatie is niet optimaal.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Benader Jan emotioneel- neutraal.
  - * Zorg voor veel structuur en duidelijkheid.
  - * Investeer in een vertrouwensband; wanneer er een 'klik' is, is Jan beter aan te sturen en voelt hij zich prettiger.
  - * Reflecteer met Jan op zijn gedrag.
  - * Maak duidelijke afspraken met Jan, evalueer deze in gesprekjes.
  - * Houd rekening met een lage frustratietolerantie; overvraag hem niet.
  - * Zorg voor voldoende succeservaringen.
  - * Ondersteun Jan vooral auditief.
  - * Geef Jan de tijd om informatie te verwerken.
  - * Bied niet teveel informatie tegelijkertijd aan.
  - * Help Jan om zijn weekplanner planmatig aan te pakken.
  - * Stuur Jan positief aan (geen bovenpositie).
  - * Corrigeer hem als zijn werkhouding niet goed is.
  - * Kap zijn reacties op anderen af.
  - * Wees duidelijk in je eisen.
-

2. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS in combinatie met ADHD. Het is voor Jan moeilijk om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden met leeftijdsgenoten. Er kunnen soms ruzies ontstaan en Jan kan boos worden, hij kan hier dan in blijven hangen. Jan beschikt over bovengemiddelde leermogelijkheden. Het verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht zijn sterker ontwikkeld dan het redeneervermogen. Het visueel geheugen is bij Jan relatief zwak ontwikkeld ten opzichte van zijn sterkere semantische geheugen. Jan heeft een tragere informatieverwerking. Planmatig te werk gaan is moeilijk voor hem. Jan heeft last van spanning en gevoelens van insufficiëntie.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * ADHD- aanpak.
- * Bied voldoende duidelijkheid en structuur.
- * Bespreek vrije situaties met hem.
- * Reflecteer met Jan op zijn gedrag (ABC- methode).
- * Help hem bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
- * Bied instructie voornamelijk auditief aan met visuele ondersteuning.
- * Laat Jan, indien nodig, de instructie nog een keer verwoorden.
- * Help Jan met het planmatig aanpakken van de weekplanner.

- * Laat hem voldoende succeservaringen opdoen, om zijn zelfvertrouwen te bevorderen. Gebruik hierbij bijvoorbeeld zijn talent voor tekenen.
  - * Help hem zonedig met starten.
  - * Neem de tijd om met Jan een gesprekje te voeren wanneer een (sociale) situatie minder goed is verlopen.
  - * Continuëren ambulante begeleiding.
  - * Zorg voor voldoende uitdaging in de leerstof.
-

3. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Binnen een veilige setting functioneert hij op sociaal gebied goed. Jan denkt rechtlijnig. Hij stelt hoge eisen aan zichzelf en zijn omgeving. Jan loopt weg bij frustraties. Hij heeft moeite met voor hem nieuwe gebeurtenissen. Jan kan op zichzelf reflecteren, maar weet vervolgens niet goed wat hij in een volgende situatie anders kan doen. Hij heeft veel houvast aan regels en afspraken. Vrije situaties zijn moeilijk voor Jan. Jan beschikt over boven gemiddelde leermogelijkheden. Zowel het redeneervermogen, het ruimtelijk inzicht en het werkgeheugen zijn bovengemiddeld van niveau. Het verbaal vermogen is van gemiddeld niveau. Jan beschikt een goede taak/ werkhouding. Het begrijpend leesniveau is lager dan op basis van zijn capaciteiten mag worden verwacht.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bereid Jan voor op voor hem nieuwe situaties/ gebeurtenissen.
  - * Geef hem de tijd om zelf naar je toe te komen wanneer hij ergens mee zit.
  - * Reflecteer met Jan op sociale situaties, werk met hem aan het punt; ' Wat kan ik de volgende keer anders doen?'
  - * Daag Jan op leergebied voldoende uit (hij staat open voor extra werk).
  - * Laat Jan zich even terugtrekken (time- out) wanneer hij een tegenslag/ frustratie moet incasseren.
  - * Probeer langzaam zijn manier van tegenslagen verwerken te verbeteren.
  - * Bied Jan voldoende houvast (regels en afspraken) binnen de nieuwe schoolsituatie.
  - * Zorg voor een mentor die aansluit bij zijn rechtlijnige denkstijl.
  - * Structuur vrije situaties voor.
  - * Gebruik zijn sterke sociale vaardigheden en goede leerhouding om in te zetten bij bijvoorbeeld maatjeswerk.
  - * Geef Jan voldoende positieve feedback/ complimenten voor zijn gemaakte werk.
  - * Leer hem hoofd- en bijzaken te onderscheiden.
-

4. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ASS met ADHD-kenmerken. Er zijn DCD-kenmerken. Er is sprake van dyslexie (verklaring aanwezig). Hij beschikt over gemiddelde cognitieve capaciteiten. Zijn redeneervermogen is sterk, het verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht zijn respectievelijk gemiddeld en beneden- gemiddeld. Het visueel geheugen is minder sterk ontwikkeld dan het semantisch geheugen. Jan heeft problemen in de afstemming; hij is moeilijk in staat om sociale contacten te onderhouden en kan moeilijk sociale situaties inzien. Jan beschikt over een lage frustratietolerantie. Hij is snel afgeleid en heeft veel begeleiding nodig bij de aanpak en planning van zijn schoolwerk. Hij is omgevingsafhankelijk.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * ADHD- aanpak.
- * Dyslexie- aanpak; hanteer de handelingsvoorstellen uit de dyslexieverklaring.
- * Houd rekening met zijn DCD.

- * Laat hem gebruik maken van de laptop en het programma Kurzweil.
  - * Help hem zijn weekplanner planmatig aan te pakken.
  - * Houd rekening met een korte aandachtsspanne.
  - * Help Jan om sociale contacten te onderhouden.
  - * Reflecteer met hem op sociale situaties.
  - * Laat Jan instructie/ opdrachten verwoorden.
  - * Houd bij lichamelijk opvoeding rekening met moeite bij het verliezen in spelsituaties.
  - * Houd Jan in de gaten in vrije situaties. Hij heeft de volwassene nodig.
  - * Time-out plek met Jan afspreken.
  - * Leer hem kritisch naar zijn werk te kijken, qua nauwkeurigheid en qua netheid.
  - * Geef hem handvatten om zijn gedrag te sturen.
-

5. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met het syndroom van Asperger. Hij kan zichzelf moeilijk aansturen en is daarbij omgevingsafhankelijk. Jan beschikt over beperkte sociale vaardigheden en kan moeilijk vriendschappen aangaan en onderhouden. Hij heeft moeite om zich in te leven in een situatie. Jan kan moeilijk omgaan met nieuwe situaties. Ook bij het leren heeft Jan moeite om taken structureel aan te pakken. Hij werkt vaak onnauwkeurig en snel. Jan beschikt over laag-gemiddelde leermogelijkheden. Het redeneer-vermogen is minder goed ontwikkeld dan het verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht. Het werkgeheugen is van gemiddeld niveau. Hij heeft leerachterstanden op alle gebieden. Bij individuele aansturing presteert hij beter.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Zorg voor veel structuur en begeleiding.
  - * Bespreek nieuwe en veranderende situaties met Jan voor.
  - * Help hem met het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
  - * Reflecteer met Jan op situaties/ gebeurtenissen.
  - * Oefen met Jan in sociale vaardigheden (SOVA- training).
  - * Structureer vooral vrije situaties bij Jan voor.
  - * Werk indien nodig in het begin met een dagplanner en bouw langzaam op naar een weekplanner.
  - * Bied opdrachten enkelvoudig aan.
  - * Zorg voor zo min mogelijk visuele prikkels op werkbladen/ taakbladen.
  - * Help Jan om taken planmatig aan te pakken. Laat hem indien nodig gebruik maken van een stappenplan.
  - * Help Jan om kritischer op zijn werk te worden door duidelijke eisen aan het werk te stellen.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met betrekking tot zijn welbevinden en werkhouding.
  - * Investeer in een vertrouwensband met Jan, neem de tijd om dit te laten groeien.
  - * Continueren van ambulante begeleiding.
  - * Let erop dat hij niet aangeraakt wil worden.
  - * Let op de lichaamstaal, je kunt de stemming aflezen.
  - * Leer hem alternatieven voor het standaardantwoord: "Ik weet het niet".
  - * Hou rekening met zijn gevoeligheid en fascinatie met betrekking tot dood.
  - * Geef hem een veilige plek in de groep, waarbij hij overzicht kan hebben.
  - * Handel de schoolzaken zoveel mogelijk op school met Jan af.
  - * Geef hem een time-out bij frustraties.
  - * Let op zijn taalgebruik, corrigeer harde uitspraken meteen.
-

6. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met bovengemiddelde leermogelijkheden. Vooral zijn perfoormaal vermogen is sterk ontwikkeld. Bij Jan is sprake van een autistische stoornis. Jan laat vooral internaliserende problematiek zien; hij vertoont teruggetrokken gedrag, dit uit zich in denkproblemen. Jan heeft nauwelijks (behoefte aan) contact met leeftijdgenoten en volwassenen. Hij is zeer leerkracht-afhankelijk en vraagt overal toestemming voor. Jan heeft aansturing nodig bij activiteiten. Jan heeft veel behoefte aan duidelijkheid en structuur. Hij heeft moeite met voor hem onverwachte situaties, wisselingen en veranderingen. Hij heeft plannings-problemen. De leervorderingen blijven achter bij de intelligentie.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Help Jan bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
  - * Stimuleer Jan om samen te werken met andere leerlingen.
  - * Help Jan om zelfstandiger te worden, vooral bij taken.
  - * Bouw een vraagmoment in per dag, waar Jan zijn vragen mag stellen.
  - * Probeer zoveel mogelijk onverwachte situaties voor te bespreken met Jan.
  - * Help hem om zijn gevoelens te verwoorden. Leer hem eerst zijn gevoelens te herkennen.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met betrekking tot zijn welbevinden.
  - * Ga na of Jan de opdracht heeft begrepen.
  - * Bied Jan genoeg tijd om opdrachten te verwerken.
  - * Houd rekening met angstig gedrag bij lichamelijke opvoeding.
  - * Help hem opdrachten planmatig aan te pakken.
  - * Bied hem voldoende uitdaging om zodoende het haalbare niveau vast te stellen.
-

7. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met spraak- en taalmoeilijkheden. Deze moeilijkheden uiten zich in minder goede verbale vaardigheden, moeilijk kunnen verwoorden en onsamenhangend vertellen. Het contact met zowel leeftijdgenoten als volwassenen is wisselend. Wanneer Jan boos is, kan hij (verbaal) agressief gedrag laten zien. Hij heeft grote problemen in de taak- werkhouding; planmatig werken, werktempo, concentratie, werkverzorging en huiswerkattitude. Jan beschikt over bovengemiddelde cognitieve capaciteiten. Er bestaat een groot verschil tussen het redeneervermogen en ruimtelijk inzicht (bovengemiddeld) en het verbaal vermogen (gemiddeld). Het lijkt aannemelijk dat onbegrip en frustratie van Jan veroorzaakt wordt door deze discrepantie. De didactische prestaties van Jan komen niet overeen met zijn mogelijkheden. Het semantisch geheugen valt uit. Hij heeft weinig zelfinzicht en een gebrek aan zelfvertrouwen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn zelfvertrouwen te vergroten.
- * Investeer in een vertrouwensband; voer op gezette tijden gesprekken met Jan.
- * Geef Jan voornamelijk positieve feedback.
- * Laat Jan vooral zien wat goed gaat.
- * Sluit aan bij zijn sterk ruimtelijk inzicht bij bijvoorbeeld wiskunde.
- * Geef Jan een 'maatjesfunctie' bij vakken waar hij sterk is.
- * Zorg voor extra hulp waar dat voor Jan nodig is.
- * Geef Jan de tijd om zijn gedachten te verwoorden en te zoeken naar woorden.
- * Luister naar de verhalen van Jan.
- * Help Jan om planmatig te werk te gaan.
- * Continueren ambulante begeleiding vanuit REC- 2.
- * Bespreek zijn gevoelens aan de hand van visueel materiaal.
- * Wees duidelijk in je eisen en opdrachten.
- * Kom tegemoet aan zijn behoefte tot duidelijke sturing.

- * Overschat hem niet op grond van zijn postuur.
  - * Ondersteun hem visueel waar het kan.
  - * Wees voorzichtig met humor.
  - * Spreek een time-out plek met hem af.
-

8. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met kenmerken van PDD- NOS en kenmerken van dyslexie. Hij neemt weinig initiatief naar volwassenen. Sociaal- emotioneel is Jan nog kwetsbaar. Jan heeft een goede ontwikkeling doorgemaakt, maar laat de laatste maanden een minder stabiel beeld zien. Jan beschikt over leermogelijkheden op het grensgebied van moeilijk lerend en beneden- gemiddeld. Jan heeft moeite om zelfstandig planmatig te werk te gaan. Hij heeft tijd nodig om informatie op te nemen en te verwerken. Bij het verwoorden neemt Jan de tijd om na te denken en bedachtzaam te formuleren. Jan heeft de neiging zichzelf te overschatten. Er is sprake van forse leer-achterstanden op vrijwel alle leergebieden. Op school toont hij zich gemotiveerd om te leren.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Dyslexie- aanpak; meer tijd, eventueel mondelinge afname van toetsen, gebruik kunnen maken van Kurzweil.
  - * Geef Jan de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Investeer in een vertrouwensband.
  - * Help Jan, indien nodig, bij het aangaan van sociale contacten met leeftijdgenoten.
  - * Houd zijn sociaal- emotionele ontwikkeling in de gaten.
  - * Help Jan bij het planmatig werken.
  - * Bespreek met hem de weekplanner.
  - * Overvraag Jan niet.
  - * Laat hem vooral in het begin voldoende succeservaringen opdoen.
  - * Breng het niveau van Jan in kaart en sluit daarbij aan.
  - * Geef Jan bij vragen extra tijd om na te denken en een antwoord te formuleren.
-

9. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADD. Dit uit zich op school in vertraagde informatieverwerking, een verminderde concentratie en een laag werktempo. Jan beschikt over bovengemiddelde cognitieve capaciteiten, maar heeft forse leerachterstanden op vrijwel alle leergebieden. Grote discrepantie tussen gemeten intelligentie en leerachterstanden wijzen in de richting van dyslexie, hoewel dat niet gediagnosticeerd is. Jan heeft veel behoefte aan leerkrachtnabijheid en extra instructie. Hij heeft hulp nodig bij het plannen en maken van schoolwerk. Jan heeft een lage zelfwaardering en laat een wisselende stemming zien. Het omgaan met leeftijdsgenoten is moeilijk voor Jan, doordat de sociale interacties vaak te snel gaan.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADD- aanpak.
- * Dyslexie-aanpak.
- * Probeer Jan bij de les te houden door hem vragen te stellen.
- * Geef hem een plek vooraan in de klas.
- * Maak desgewenst gebruik van een maatje.
- * Ondersteun instructie en opdrachten visueel.
- * Help Jan om zijn weekplanner planmatig aan te pakken.
- * Help hem bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
- * Zorg voor voldoende succeservaringen, om de zelfwaardering van Jan te vergroten.
- * Geef Jan meer tijd om informatie te verwerken.

- * Bied hem voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Houd rekening met zijn forse leesproblemen.
  - * Overweeg het inzetten van de computer (Kurzweil) bij lange leesopdrachten.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met Jan met betrekking tot zijn beleving.
  - * Overweeg Ritalin (om een hogere leeropbrengst te krijgen).
-

10. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADHD. Hij is omgevingsafhankelijk. Jan is snel afgeleid, impulsief en druk. Hij trekt de aandacht naar zich toe. Zijn drukke gedrag valt vooral op in een groepssituatie. Jan is niet kritisch op zijn eigen werk, hij werkt vaak onnauwkeurig. Hij heeft veel bevestiging nodig. Bij spelling ervaart Jan problemen. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Er bestaat een groot verschil tussen het verbaal vermogen (laaggemiddeld) en het performaal vermogen (boven- gemiddeld). Jan heeft een zeer sterke visuele verwerkingssnelheid. Hij heeft een kleine woordenschat.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
  - * Geef voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Geef Jan een rustige werkplek.
  - * Stel duidelijke eisen en grenzen aan Jan.
  - * Maak afspraken met Jan ten aanzien van vrije situaties.
  - * Stimuleer Jan om meer kritisch te zijn op zijn eigen werk; hij is nogal onnauwkeurig.
  - * Houd rekening met zijn moeite bij spelling.
  - * Sluit aan bij zijn sterk handelend vermogen.
  - * Overvraag Jan verbaal niet.
  - * Reflecteer met Jan op zijn gedrag.
  - * Maak gebruik van de behulpzaamheid van Jan.
  - * Let op je taalgebruik; hij heeft een beperkte woordenschat en vat zaken soms letterlijk op.
  - * Breng het haalbare niveau in kaart.
  - * Hou rekening met zijn omgevingsafhankelijkheid.
  - * Let op de beïnvloedbaarheid.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met Jan over zijn welbevinden. Help hem woorden te geven aan zijn gevoelens.
-

11. Weging van de verklaringsgebieden

De leermogelijkheden van Jan zijn onduidelijk door de zeer verschillende scores in de verschillende situaties. Bij Jan bestaan leerachterstanden bij spelling, begrijpend lezen, rekenen. Hij heeft een lage prestatie-motivatie en doorzettingsvermogen. Jan laat een wisselende stemming zien. Hij heeft last van angsten en onzekerheid. Het contact met leeftijdsgenoten verloopt niet altijd goed. Hij beschikt over een lage frustratietolerantie en kan moeilijk op zichzelf reflecteren. Hij heeft het nodig om aangestuurd te worden. Het is moeilijk om een duidelijk beeld van Jan te krijgen; ook de verklaring voor de diverse discrepanties is nu niet te vinden.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Houd rekening met psychosomatische klachten bij angsten en onzekerheid.
- * Help Jan om zijn sociale vaardigheden te ontwikkelen.
- * Help Jan om met het verwoorden van zijn gedachten/ mening.
- * Laat hem voldoende succeservaringen opdoen om zijn zelfvertrouwen in taaksituaties te bevorderen.
- * Help Jan om te herkennen wanneer hij frustrateert en daar adequaat naar te handelen.
- * Reflecteer met Jan op situaties/ gebeurtenissen (ABC).

- * Maak gebruik van een positieve benadering/ feedback.
  - * Stuur Jan aan wanneer dat nodig is.
  - * Zorg voor voldoende nabijheid van volwassenen in de vrije situatie.
  - * Zorg ervoor dat hij bij gezondheidsklachten toch naar school komt.
  - * Ga na of ASS – aanpak voor Jan werkt.
  - * Overvraag hem niet.
-

12. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met het syndroom van Asperger. Hij kan moeilijk contact maken en onderhouden met andere kinderen. Jan maakt zijn eigen regels en verwacht dat andere kinderen zich daaraan houden. Dit zorgt vaak voor onbegrip en conflictsituaties. Jan heeft veel duidelijkheid en veiligheid nodig. Hij moet precies weten waar hij aan toe is. Jan beschikt over gemiddelde cognitieve capaciteiten. Hij heeft een lichte achterstand bij technisch lezen en rekenen. Hij is gevoelig voor drukte, lawaai en licht. Hij kan negatieve ervaringen uitvergroten en generaliseren.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Zorg voor een vertrouwensband.
- * Voer regelmatig reflectiegesprekken (ABC- methode).
- * Help Jan bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
- * Begeleid Jan bij het ontwikkelen van zijn sociale vaardigheden.
- * Zorg voor veel duidelijkheid bij zowel schoolse als sociale zaken.
- * Geef Jan duidelijke opdrachten.
- * Help hem met starten.
- * Bied Jan de mogelijkheid om op een rustige plek zelfstandig te werken.
- * Houd zijn welbevinden in de gaten.
- * Help hem met plannen en opstarten.
- * Maak gebruik van de ondersteuning van de AB'er.

13. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ernstige dyslexie. Hierdoor ondervindt hij zeer veel problemen bij lezen en spelling. Hij heeft veel moeite met schrijven. Jan beschikt over weinig prestatiemotivatie en doorzettingsvermogen. Hij is erg passief. Jan heeft veel ondersteuning en begeleiding nodig bij het leerproces. Jan is een forse, grote jongen die zijn fysieke kracht zowel compenserend als belemmerend kan gebruiken. Hij beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Zijn redeneer-vermogen is relatief sterk ten opzichte van zijn verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht. Het visueel geheugen (gemiddeld) is sterker dan het semantisch geheugen (benedengemiddeld niveau). Jan heeft forse leerachterstanden op alle leergebieden. Er zijn ADD- kenmerken.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Dyslexie- aanpak; hanteer de voorstellen uit de dyslexieverklaring. Met name voorlezen; gebruik maken van (auditieve en motorische) hulpmiddelen als Daisy-speler/ Kurzweil en computer. Meer tijd bij toetsen/ opdrachten.
- * Lees Jan lange teksten voor of maak gebruik van auditieve hulpmiddelen hierbij.
- * Laat hem verwerkingsopdrachten met veel schrijfwerk op de computer maken.
- * Vraag mondeling af waar nodig.
- * Bied Jan veel extra ondersteuning bij alle talen (Nederlands, Engels en Duits).
- * Geef Jan meer tijd om informatie te verwerken.
- * Stimuleer Jan om zich in te zetten bij schoolwerk/ stimuleer een pro- actieve houding.
- * Laat hem voldoende succeservaringen opdoen om zijn motivatie te vergroten.
- * Stel duidelijke eisen aan Jan.
- * Leer hem goed om te gaan met het schoolwerk.

- * Stel wel eisen aan hem maar geef de ruimte om zaken mondeling te toetsen.
  - * Breng in kaart wat het haalbare niveau is.
  - * Zorg voor een prikkelarme omgeving.
  - * Stuur hem steeds weer aan bij elke activiteit.
  - * Breng in kaart waar de problemen hun oorzaak vinden.
-

14. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met gehoorproblemen sinds het 4de levensjaar (met name aan het rechteroor), dyslexie en kenmerken van PDD- NOS. Hij heeft veel structuur en duidelijkheid nodig. Jan kan in vrije situaties ongewenst gedrag laten zien. Jan heeft moeite om meervoudige en mondelinge opdrachten respectievelijk te ontvangen en uit te voeren. Hij beschikt over een zwakke taalkant waardoor schriftelijk werk nadelig kan worden beïnvloed. Jan heeft behoefte aan leerkrachtnabijheid, individuele ondersteuning en visualisatie. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Er bestaan forse achterstanden bij technisch en begripend lezen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Laat hem gebruikmaken van solo- apparatuur. Houd in de gaten of het werkt zoals bedoeld.
  - * Dyslexie- aanpak; meer tijd bij opdrachten en toetsen, eventuele mondelinge afname bij toetsen, gebruik kunnen maken van audio- visuele hulpapparatuur als Kurzweil, Daisyspeler, Readingpen etc., eventueel vergrotingen, maatjeswerk. Hanteer verder de voorstellen uit de dyslexieverklaring.
  - * ASS- aanpak.
  - * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Maak gebruik van veel leerkrachtnabijheid.
  - * Zorg voor een rustige werkplek wanneer Jan last heeft van omgevingsgeluiden.
  - * Bied opdrachten een voor een aan.
  - * Maak veel gebruik van visualisatie.
  - * Houd het welbevinden van Jan in de gaten.
  - * Houd rekening met zijn zwakke taalkant.
  - * Bespreek met Jan voor hem nieuwe/ veranderende situaties voor.
  - * Houd het gedrag van Jan in vrije situaties in de gaten.
  - * Maak duidelijke afspraken met betrekking tot huiswerk.
  - * Houd er rekening mee dat hij gevoelig is.
  - * Geef hem een plaats rechtsvoor in de klas.
  - * Houd regelmatig contact met thuis om te zorgen dat Jan niet onder afspraken uit kan.
  - * Zorg voor een helder communicatie systeem met de ouders want de brieven komen niet aan.
-

15. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADHD, ODD-MCDD. Jan kan moeilijk met vrije situaties omgaan. Hij heeft veel structuur en begeleiding nodig. Zijn gedrag is sterk afhankelijk van sturing door een vertrouwde persoon en van de situatie. Hij kan moeilijk functioneren zonder een persoon in de buurt die de leiding heeft. Jan kan zich moeilijk verplaatsen in een ander. Hij laat (overdreven) sociaal wenselijk gedrag zien, totdat de structuur wegvalt. Jan werkt gehaast waardoor hij soms onnodige fouten maakt. Hij is zeer beweeglijk. Jan beschikt over een gemiddelde intelligentie. De leerprestaties zijn conform zijn mogelijkheden.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
- * Benader Jan op een consequente, emotioneel- neutrale manier.
- * Geef Jan duidelijke opdrachten, geef hierbij de verwachtingen aan.

- * Maak duidelijke afspraken, regels.
  - * Stel per les/ dag/ week, 1 doel waar Jan zich aan houdt.
  - * Bied Jan in het OLC een rustige werkomgeving.
  - * Ga na welke plek voor Jan het beste is in de klas.
  - * Voer regelmatig korte gesprekjes.
  - * Geef Jan verantwoordelijkheden, waardoor hij succeservaringen in zijn gedrag opdoet.
  - * Houd rekening met (zeer) sociaal wenselijk gedrag.
  - * Zorg voor voldoende leerkrachtnabijheid.
  - * Help Jan om kritischer te zijn op zijn werk en meer tijd te nemen.
  - * Help Jan om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden.
  - * Jan heeft een "hotline" met Bep Geerets. Hij mag haar op elk moment bellen.
  - * Consequente benadering. (Laat je niet misleiden door zijn hulpvaardige houding.)
  - * Hij heeft in vrije situaties steeds controle nodig.
  - * Jan is gevoelig voor complimenten en beloningen.
  - * Lik-op-stuk beleid.
  - * Geef hem een aparte plaats buiten de groep als escapemogelijkheid (initiatief van Jan of docent).
-

16. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met het syndroom van Asperger. Hij heeft veel behoefte aan structuur, duidelijke grenzen en regels. Jan heeft moeite om andermans gevoelens in te schatten en sociale contacten aan te gaan en te onderhouden. Hij kan zichzelf moeilijk aansturen en heeft dus veel sturing nodig. Hij is zelfbepalend en stelt zich vaak star op. Jan heeft iemand nodig waar hij zijn verhaal aan kwijt kan. Hij vraagt veel bevestiging. Jan gaat moeilijk planmatig te werk. Hij is snel afgeleid. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Het visueel geheugen valt uit. Jan presteert conform zijn mogelijkheden.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Stel duidelijke eisen, grenzen en regels.
- * Zorg voor een vertrouwenspersoon waar Jan zijn verhaal kwijt kan.
- * Zorg voor voldoende leerkrachtnabijheid.
- * Help Jan bij het aangaan en het onderhouden van sociale contacten (overweeg SOVA- training).
- * Zorg voor een vast tijdstip waarop Jan vragen kan stellen.
- * Geef positieve feedback.
- * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn doorzettingsvermogen en motivatie te vergroten.
- * Maak duidelijke afspraken met Jan met betrekking tot huiswerk en in te leveren werk.
- * Maak in het begin eventueel gebruik van een dagplanner in plaats van een weekplanner.
- * Check regelmatig of Jan op de goede weg is bij opdrachten.
- * Begeleid hem in meer vrije situaties.
- * Leer hem meteen de regel: "Van elkaar afblijven."
- * Hij wil geen uitzonderingspositie; help hem de zaken anders te interpreteren.
- * Houdt er rekening mee dat hij niet uit zichzelf vragen zal stellen.
- * Spreek een traject af om Jan te laten wennen aan Maasland.
- * Maak gebruik van zijn goede leermogelijkheden en onderzoek wat het hoogst haalbare niveau is.

17. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met een negatief zelfbeeld. Hij heeft moeite om zijn gevoelens te uiten en ziet zichzelf snel als mikpunt van pesterijen. Jan is zeer gevoelig; hij kan dichtklappen en/of op een negatieve manier aandacht vragen. Op dat moment is Jan niet te bereiken. Achteraf kan Jan moeilijk over een situatie praten. Jan gaat moeilijk planmatig te werk. Hij heeft behoefte aan extra aandacht en bevestiging. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Het visueel geheugen is zwakker dan het semantisch geheugen. Jan heeft een achterstand op begrijpend lezen. Jan beschikt over weinig ADL en moet al vanaf jonge leeftijd voor zichzelf zorgen. Er is vermoedelijk sprake van hechtingsproblematiek.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Bied Jan voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Bespreek nieuwe of veranderende situaties met Jan voor.
  - * Bied Jan de mogelijkheid om een time-out te nemen.
  - * Help Jan om frustratie te herkennen en te weten wat hij dan moet doen.
  - * Probeer 1-op-1 met Jan te reflecteren op een situatie.
  - * Help Jan bij het aangaan en onderhouden van sociale situaties.
  - * Help Jan om opmerkingen te relativiseren.
  - * Houd vrijere situaties in de gaten.
  - * Structureer waar mogelijk vrije situaties voor.
  - * Zorg voor leerkrachtnabijheid bij zelfstandig werken.
  - * Laat Jan de weekplanner verwoorden.
  - * Help Jan om taken planmatig aan te pakken.
  - * Zorg voor een rustige werkplek/ groepje.
  - * Geef Jan een plek vooraan in de klas.
  - * Geef Jan vooral positieve feedback.
  - * Verwerk resultaten van onderzoek Mutsaersstichting.
  - * Investeer in een vertrouwensband met Jan.
  - * Handel de zaken op school af met Jan.
  - * Voer wekelijks gesprekken met hem over zijn welbevinden.
-

18. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS en gemiddelde leermogelijkheden. Het auditieve geheugen valt flink uit in de testsituatie. Jan heeft problemen in de afstemming op een ander. Hij is regelmatig betrokken bij conflictjes; hierin weet hij niet hoe hij moet reageren en ziet hij zijn aandeel niet. Hij houdt vast aan zijn eigen visie en is daar moeilijk vanaf te brengen. Jan is omgevingsafhankelijk en persoonafhankelijk. Vooral met vrije situaties heeft Jan moeite. Hij heeft hulp nodig om planmatig te werk te gaan. Hij laat vakafhankelijk minder motivatie zien. Dit heeft gevolgen voor de werkhouding.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Help Jan vooral in het begin met het omgaan met de nieuwe schoolsituatie.
- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Bied Jan bij alles visuele ondersteuning.
- * Help hem om planmatig te werk te gaan.
- * Bespreek met Jan de weekplanner; maak eventueel in het begin gebruik van een dagplanner.
- * Help Jan bij de start zodat hij weet wat hij moet doen.
- * Werk met Jan aan het reageren en omgaan in/met conflictjes.
- * Reflecteer met Jan op een (conflict) situatie.
- * Zet bij grote schrijfopdrachten de computer in verband met zijn zwakke fijne motoriek.
- * Houd rekening met zijn verminderde motivatie en concentratie.

- * Bied hem bij talige vakken extra ondersteuning.
  - * Controleer of Jan de juiste leerstrategie hanteert.
  - * Hou er rekening mee dat onveiligheid kan leiden tot clownesk gedrag en verbale strijd.
  - * Hou zijn eetgedrag in de gaten; eventueel op de afdeling eten.
  - * Indien rugzak niet verleend wordt (op 12-02-2009) dan onderneemt PRK actie.
-

19. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met een Leerstoornis NAO. Zijn didactische prestaties zijn lager dan op basis van zijn (beneden)gemiddelde intelligentie mag worden verwacht. Het verbaal vermogen van Jan is iets sterker ontwikkeld dan het ruimtelijk inzicht. Het werkgeheugen is gemiddeld. Er bestaan forse automatiserings-problemen. Jan heeft achterstanden op alle leergebieden. Schriftelijke verwerking is voor hem moeilijker dan mondeling. Hij heeft behoefte aan externe sturing. Jan is op school sociaal onhandig, hij heeft weinig inzicht in sociale situaties en reageert hierin niet adequaat.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Houd rekening met zijn leerproblemen.
  - * Hanteer de handelingsvoorstellen uit de dyslexieverklaring.
  - * Overweeg mondelinge toetsafname bij toetsen waarbij veel schrijfwerk is vereist.
  - * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn motivatie en zelfvertrouwen te vergroten.
  - * Houd rekening met vermijdingsgedrag uit onzekerheid en/of onmacht.
  - * Geef Jan enkelvoudige opdrachten opdat hij het overzicht niet verliest.
  - * Bespreek met hem de weekplanner.
  - * Help Jan om adequaat te reageren in sociale situaties (SOVA- training).
  - * Reflecteer met Jan in individuele gesprekjes op zijn gedrag.
  - * Bied hem veel structuur en duidelijkheid.
  - * Benader Jan op een emotioneel- neutrale, consequente manier.
  - * Zorg voor een rustige werkplek, waarin Jan zich kan concentreren.
  - * Hanteer voorlopig ASS- aanpak.
  - * Overweeg in een later stadium eventueel onderzoek te laten doen in verband met persoonlijkheids-problemen.
-

20. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met frontale epilepsie. Hij is op het moment aanvalsvrij. Jan gebruikt medicatie om de epilepsie onder controle te houden. De ziekte en/ of de medicatie lijken een negatieve invloed te hebben op de concentratie, het geheugen en daarmee de didactische prestaties van Jan. Jan is snel afgeleid en zijn tempo is laag. Zijn zelfbeeld is minder positief doordat hij voelt dat leren minder makkelijk gaat. Jan laat op dit moment benedengemiddelde leermogelijkheden zien. Het redeneer-vermogen is minder goed ontwikkeld dan het ruimtelijk inzicht (benedengemiddeld) en verbaal vermogen (gemiddeld niveau). Het werkgeheugen is visueel zwak. Deze scores zijn in contrast met eerder afgenomen intelligentieonderzoek waarbij Jan gemiddelde capaciteiten liet zien in het voordeel van het perfoormaal vermogen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Bied Jan voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Benader hem op een positieve manier.
- * Zorg voor een rustige werkplek in het OLC.
- * Zorg voor een goede plek in de klas; onderzoek waar hij het 'beste' kan zitten.
- * Houd rekening met zijn beperkte concentratie.
- * Onderzoek welk niveau het beste aansluit bij Jan.

- * Help Jan om reële verwachtingen te hebben van zijn kunnen; hij voelt dat hij minder makkelijk leert en zijn geheugen wisselend functioneert.
  - * Geef Jan meer tijd om informatie te verwerken.
  - * Help hem om het overzicht te houden over opdrachten en weekplanner.
  - * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn zelfvertrouwen te stimuleren.
  - * Zet ambulante begeleiding in met betrekking tot zijn welbevinden en verwachtingen.
  - * Houd de ontwikkelingen op zowel lichamelijk-, gedrag- en leergebied in de gaten.
  - * Hanteer het protocol wat te doen als Jan (onverhoopt) een epileptische aanval zou krijgen en deel dit in het team.
  - * Zorg altijd voor toezicht bij lichamelijke activiteiten met risico's.
  - * Geef hem de mogelijkheid om een rustmoment in te bouwen; laat hem dit zelf aangeven.
  - * Stuur hem bij elke activiteit individueel aan.
-

21. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met PDD- NOS en Gilles de la Tourette syndroom. Bij spanning laat Loes in toenemende mate tics zien. In de schoolsituatie probeert Loes de tics in te houden. Loes kan zich moeilijk inleven in anderen waardoor ze soms afwijzend kan reageren. Ze komt soms wat brutaal over. Ze heeft veel structuur en aansturing nodig. Loes gaat moeilijk planmatig te werk. Ze blokkeert wanneer ze twijfelt of het niet meer weet. Loes beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. In een testsituatie kan ze onder-presteren door spanning/ blokkade. Er is een leerachterstand op rekengebied.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Houd rekening met toenemende tics bij spanning als gevolg van het Gilles de la Tourette syndroom.
  - * Zorg bij spanning, indien nodig, voor een aparte werkplek, zodat Loes haar tics niet hoeft in te houden. Ze kan dit zelf aangeven.
  - * Help Loes bij het onderhouden van contacten met leeftijdgenootjes en het omgaan met moeilijkere sociale situaties.
  - * Bied Loes voldoende structuur en sturing bij opdrachten/ instructies.
  - * Help haar planmatig te werk te gaan bij schoolwerk.
  - * Bespreek met Loes de weekplanner.
  - * Laat Loes voldoende succeservaringen opdoen om haar motivatie en doorzettingsvermogen te bevorderen.
  - * Bied extra ondersteuning bij vakken als wiskunde.
  - * Maak gebruik van haar talent en interesse in de creatieve vakken zoals tekenen.
  - * Help Loes om verder te gaan met haar werk, zelfs als ze twijfelt. Dit door bijvoorbeeld een kruisje voor de opdracht te zetten.
  - * Geef haar eventueel een afleidende opdracht om de fysieke spanning te ontladen.
  - * Bespreek het ongewenste taalgebruik en leer haar alternatieven.
  - * Hou in de gaten of ze haar spullen in orde heeft en of ze zaken vergeet. Geef haar eventueel hulpmiddelen daarbij.
  - * Herinner haar aan de afspraken.
-

22. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met een vertraagde spraak- taalontwikkeling met informatieverwerkingsproblemen. Daarnaast is er sprake van MCDD. Loes laat beperkingen zien in de afstemming en communicatie. Ze heeft zeer veel behoefte aan structuur, duidelijkheid en is afhankelijk van tijdsplanning. Loes is snel afgeleid en zondert zich soms af. Ze gaat moeilijk planmatig te werk. Loes beschikt over gemiddelde

leermogelijkheden. Het perfoormaal vermogen is op moeilijk lerend niveau. Het auditief geheugen is zwak.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Houd rekening met haar spraak- taal problematiek.
  - * Zorg voor een rustige werkplek en een rustige werkomgeving.
  - * Maak naast de auditieve instructie gebruik van visuele ondersteuning.
  - * Vraag Loes om de vraag/ opdracht te herhalen/ verwoorden.
  - * Stel vragen zoveel mogelijk enkelvoudig in plaats van samengesteld.
  - * Bied opdrachten één voor één aan.
  - * Maak indien gewenst gebruik van een stappenplan om opdrachten gestructureerd te laten verlopen.
  - * Bespreek met Loes de weekplanner; maak in het begin eventueel gebruik van een dagplanner.
  - * Bied ruimte voor herhaling van instructie.
  - * Voer regelmatig individuele gesprekjes, investeer in een vertrouwensband.
  - * Help Loes om meer voor zichzelf op te komen door aan haar sociale vaardigheden te werken.
  - * Help haar in het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
  - * Bereid Loes zoveel mogelijk voor op voor haar onverwachte gebeurtenissen.
  - * Laat haar gebruik maken van een kneedgum/stressballetje om zich beter te kunnen concentreren tijdens de instructie.
-

23. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met klassiek autisme. Dit maakt dat hij moeite heeft met het aangaan van sociale contacten en het participeren in groepsverband met leeftijdsgenoten. Daarnaast heeft hij bevestiging nodig in een voor hem veilige situatie. Jan heeft behoefte aan voorspelbaarheid, duidelijkheid, structuur en regelmaat. Hij beschikt over gemiddelde cognitieve capaciteiten en een gemiddeld werkgeheugen. Bij het planmatig aanpakken -en het opstarten van taken heeft Jan hulp/stimulatie nodig. In vrije situaties heeft hij hulp van de volwassene nodig. Jan heeft ook aansturing nodig bij ADL. Er is sprake van angsten op allerlei terrein. Voelt zich gepest bij onbegrip van anderen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Bied Jan voldoende voorspelbaarheid, duidelijkheid, structuur en regelmaat.
- * Zorg voor een veilige school/klassensituatie.
- * Help Jan bij het opstarten. Stimuleer hem hierin.
- * Help hem om zijn weekplanner, planmatig aan te pakken.
- * Investeer in een vertrouwensband met Jan; voer regelmatig gesprekjes.
- * Stimuleer samenwerken met leeftijdsgenoten.
- * Help Jan om sociale contacten met leeftijdsgenoten aan te gaan.
- * Geef Jan indien nodig extra instructie.
- * Stimuleer de zelfstandigheid van Jan; spreek een moment af waarop Jan vragen kan stellen.
- * Geef hem een plek vooraan in de klas.
- * Zorg dat Jan weet wat van hem wordt verwacht bij een opdracht.
- * Voorlopig inzetten op taxivervoer in verband met vermijden overvragen.
- * Met kleine stapjes kun je met Jan vorderingen maken op persoonlijkheidsgebied.
- * In de gaten houden of pauzeren in het atrium een mogelijkheid is. Waarschijnlijk is opbouwen de beste optie.
- * Geef hem positieve feedback.

24. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD-NOS. Hij heeft weinig inzicht in sociale situaties. Jan is beïnvloedbaar. Hij heeft veel aansturing nodig op zowel leergebied als in sociale situaties. Jan heeft heel veel moeite met spelling. Hij heeft tijd nodig om informatie te verwerken. Het doorzettingsvermogen is interesseafhankelijk. In vrije situaties kan Jan in conflicten raken. Jan beschikt over benedengemiddelde tot gemiddelde leermogelijkheden. Het verbaal vermogen is beduidend beter dan het redeneervermogen en ruimtelijk inzicht. Jan heeft veel moeite met spelling. Er zijn kenmerken van DCD.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bouw een vertrouwensband op met Jan.
  - * Ondersteun hem in vrije situaties.
  - * Help Jan om te reflecteren op zijn gedrag (ABC- methode).
  - * Geef Jan extra aandacht voor spelling bij Nederlands en vreemde talen.
  - * Geef hem duidelijke opdrachten.
  - * Stel regelmatig verhelderingsvragen en denk mee.
  - * Controleer geregeld wat Jan aan het doen is.
  - * Help hem om de weekplanner planmatig aan te pakken.
  - * Stimuleer Jan in het maken van opdrachten en taken.
  - * Geef hem voldoende tijd om informatie te verwerken.
  - * Hou in de gaten of hij wel eerlijk is cq. zich niet tekort gedaan voelt.
  - * Wees je ervan bewust dat hij taal letterlijk opvat.
  - * Stel je eisen duidelijk.
-

25. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij beschikt over bovengemiddelde leermogelijkheden. Jan stemt weinig af op een ander. Er is vooral sprake van eenzijdige communicatie waarbij Jan het aandeel van de ander niet meeneemt in zijn redeneren/handelen. Jan beschikt over weinig oplossend vermogen en een lage frustratietolerantie. Hij heeft veel behoefte aan structuur en duidelijkheid en kan moeilijk omgaan met nieuwe situaties en/of veranderingen. Op leergebied beschikt Jan over weinig intrinsieke motivatie. Hij is weinig kritisch op zijn werk. Hij neemt zaken letterlijk (ook als het nadeel voor hem oplevert). Hij heeft veel aansturing nodig.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Maak Jan bewust van wat zijn acties/ gedrag voor effect hebben op een ander, bied hem tevens handelingsalternatieven.
  - * Help Jan bij het samenwerken; geef hem hierbij een duidelijke rol. Maak in het begin niet grotere groepjes dan maximaal 2 personen.
  - * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn motivatie te vergroten.
  - * Bereid Jan zo veel mogelijk voor op voor hem onverwachte en/of nieuwe situaties.
  - * Bespreek met Jan scenario's met betrekking tot het omgaan met frustratie.
  - * Help Jan om fantasie en werkelijkheid gescheiden te houden.
  - * Let op of Jan de instructie zelf meekrijgt (en niet steeds via een andere).
  - * Corrigeer hem bij verkeerd taalgebruik.
  - * Accepteer zijn "friemelgedrag". Overweeg eventueel inzet kneedgum.
-

26. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij laat beperkt inzicht zien in sociale situaties en relaties. Jan heeft moeite om zijn emoties te uiten. Zijn TOM is niet optimaal ontwikkeld. Jan beschikt over bovengemiddelde leermogelijkheden. Zijn leerprestaties zijn echter beduidend lager dan wat op basis van zijn cognitieve capaciteiten mag worden verwacht.

Jan heeft behoefte aan structuur, duidelijkheid en persoonlijke begeleiding en ondersteuning.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Help Jan met het aangaan en onderhouden van sociale relaties.
  - * Werk aan zijn sociale vaardigheden.
  - * Voer regelmatig 1-op-1 gesprekken.
  - * Maak vooral gebruik van visuele ondersteuning bij instructie en/ of opdrachten.
  - * Houd rekening met een tragere informatieverwerking.
  - * Laat Jan, vooral in het begin, succeservaringen opdoen, om zijn zelfvertrouwen en groei te behouden.
  - * Reflecteer met Jan op zijn gedrag/ situaties.
  - * Help hem om zijn emoties adequaat te uiten.
  - * Hou goed contact met thuis om op de hoogte te blijven hoe het daar gaat.
  - * Laat schoolmaatschappelijk werk mee zoeken naar mogelijkheden ter verlichting van de zorgen van moeder.
  - * Verhelder regelmatig de afspraken.
-

27. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een kwetsbare jongen met PDD- NOS. Daarnaast is er sprake van dyslexie. Jan heeft in eerste instantie een wantrouwende instelling ten opzichte van zijn omgeving. Dat verdwijnt als hij zich veilig voelt. Jan heeft weinig zelfvertrouwen in zowel sociale als taaksituaties. Hij heeft behoefte aan duidelijkheid, structuur en heeft aansturing nodig. Jan beschikt over benedengemiddelde leermogelijkheden. Zijn visueel geheugen is zwak, zijn semantisch geheugen is echter gemiddeld ontwikkeld. Er zit veel hulpverlening in het gezin van Jan. Jan is erg bang voor de overgang naar het VO.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Dyslexie- aanpak; hanteer de handelingsvoorstellen uit de dyslexieverklaring.
  - * Investeer in een vertrouwensband; voer regelmatig gesprekjes m.b.t. zijn welbevinden.
  - * Geef Jan de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn zelfvertrouwen te bevorderen.
  - * Maak Jan deel van zijn leerproces; maak dit bespreekbaar.
  - * Heb aandacht voor de acceptatie van zijn dyslexie; bespreek wat dit inhoudt en wat het betekent.
  - * Bied Jan voldoende structuur, duidelijkheid en voorspelbaarheid.
  - * Geef enkelvoudige opdrachten.
  - * Bied Jan informatie voornamelijk auditief aan, met visuele ondersteuning.
  - * Maak afspraken met Jan zelf.
  - * Zorg voor een vast moment waarop Jan vragen kan stellen.
  - * Jan kent geen verkeersregels. Zal taxi nodig hebben om op school te komen.
-

28. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met het syndroom van Asperger. Hij kan moeilijk sociale situaties inschatten en overzien. Jan stemt niet goed af op een ander en kan blijven doorvragen. Hij kan inadequaat reageren en clownesk gedrag vertonen. Jan heeft een grote bewegingsdrang. Hij is zeer snel afgeleid, waardoor hij weinig taakgericht is en zijn werk vaak niet af krijgt. Jan kan moeilijk het overzicht behouden. Hij beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Het verbaal vermogen is iets minder sterk ontwikkeld dan het

ruimtelijk inzicht. Het visueel geheugen valt uit. Jan laat forse achterstanden zien op gebied van technisch lezen en begrijpend lezen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Oefen met Jan hoe te handelen in verschillende sociale situaties (SOVA- training).
  - * Laat Jan met iets friemelen (liniaal/pen), dit heeft hij nodig.
  - * Geef hem een goede plaats in de klas, waar hij de minste prikkels ontvangt (recht vooraan).
  - * Zorg eventueel voor een aparte, rustige werkplek (OLC).
  - * Maak duidelijke afspraken met Jan over wat af moet zijn en wanneer.
  - * Houd rekening met zijn beperkte concentratie.
  - * Maak gebruik van zijn sterk technisch inzicht.
  - * Overschat Jan niet. Hij komt verbaal sterk over, maar het begrip is zwakker.
  - * Help Jan om taken en planners planmatig aan te pakken.
  - * Bied instructie voornamelijk auditief aan, laat Jan deze herhalen/ verwoorden.
  - * Zorg voor een bepaald moment, waarop Jan vragen kan stellen.
  - * Laat grote schrijfoopdrachten op de computer maken, vanwege zijn slechte handschrift en interesse in computers.
  - * Kap hem af door middel van duidelijke commando's.
  - * Help hem met de ordening van spullen.
  - * Ga na of het visueel geheugen zwak is in gewone situaties.
  - * Benoem het gewenste gedrag en stimuleer hem zo om gepastere reacties te geven.
  - * Hou rekening met zijn trage tempo door concentratieproblemen en door schakelprobleem.
-

29. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met het syndroom van Asperger en kenmerken van NLD. Loes heeft moeite om sociale problemen op te lossen (weinig oplossend vermogen). Ze heeft moeite met veranderingen in situatie en structuur. Soms kan Loes moeilijk met haar emoties omgaan, ze is zeer kwetsbaar. Haar stemming kan zeer wisselend zijn (van uitgelaten tot bijna depressief). Loes heeft een forse rekenachterstand. Ze heeft bij rekenen tevens minder zelfvertrouwen. Loes heeft tijd nodig om te wennen aan nieuwe situaties en personen. Het redeneervermogen van Loes is beneden- gemiddeld ontwikkeld terwijl het verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht van gemiddeld niveau zijn. Het werkgeheugen is beneden- gemiddeld ontwikkeld.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Geef Loes de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie en leerkrachten/ leerlingen.
- * Bouw een vertrouwensband op met Loes.
- * Voer wekelijks, op gezette tijden gesprekje met Loes met betrekking tot haar welbevinden.
- * Begeleid Loes in het ontwikkelen van haar probleemoplossend vermogen met betrekking tot sociale problemen.
- * Bied Loes ondersteuning bij wiskunde.
- * Houd haar stemming in de gaten; dit kan haar gedrag en leren behoorlijk beïnvloeden.
- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Help Loes om opdrachten en planner planmatig aan te pakken.
- * Maak eventueel in het begin gebruik van een dagplanner.
- * Zorg, vooral in het begin, voor voldoende succeservaringen.
- * Houd de banden met thuis kort.

- * Probeer conflicten voor te zijn. Negatieve ervaringen kunnen soms lang blijven hangen.
  - * Dramatiseren is een uiting van emotionele lading. Geef haar dan aandacht.
  - * Wees alert op grote stemmingswisselingen.
  - * Laat haar eventueel even met rust bij “grote problemen”.
  - * Contact met moeder kan haar helpen (eventueel bellen).
  - * Maak ruimte voor elke dag een individueel woordje met haar alleen.
-

30. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij kan clownesk gedrag laten zien ten opzichte van leeftijdsgenoten. Jan kan moeilijk met veranderingen omgaan en volgt vaste patronen. Jan heeft een beperkte taak- werkhouding. Hij kan moeilijk planmatig te werk gaan (voornamelijk bij grotere opdrachten), is snel afgeleid en geeft snel op wanneer een opdracht te moeilijk is. Jan kan hoofd- en bijzaken moeilijk onderscheiden. Jan heeft veel aansturing en begeleiding nodig. Hij kan zich afzijdig opstellen ten opzichte van de groep. Jan beschikt over bovengemiddelde leermogelijkheden. Zijn verbaal vermogen is iets minder sterk ontwikkeld dan het redeneervermogen en ruimtelijk inzicht. Het werkgeheugen is van gemiddeld niveau. Ondanks zijn behoorlijke intelligentie laat Jan leerachterstanden zien bij technisch lezen en spelling (en rekenen).

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bied veel structuur en duidelijkheid.
  - * Help Jan bij het aanpakken van de weekplanner.
  - * Help Jan om grotere opdrachten planmatig aan te pakken.
  - * Geef Jan duidelijke, korte, afgebakende opdrachten.
  - * Bied de leerstof in overzichtelijke stukken aan en leg de stof stap voor stap uit.
  - * Kap clownesk gedrag van Jan af.
  - * Bereid Jan voor op patronen die zullen worden doorbroken (nieuwe situaties).
  - * Spoor Jan individueel aan om een opdracht nog een keer te proberen, wanneer hij deze te moeilijk vindt en blokkeert.
  - * Help Jan waar nodig, maar bevorder zijn zelfstandigheid.
  - * Help Jan in het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
  - * Mentor moet initiatief nemen voor belevingsgesprekken.
  - * Help hem woorden te vinden voor zijn gevoelens.
  - * Ondersteun uiten van gevoelens eventueel visueel.
  - * Help hem geregeld over drempels heen.
  - * Controleer of Jan de opdracht begrepen heeft.
  - * Maak gebruik van zijn gevoel voor humor.
-

31. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met PDD-NOS. Ze beschikt over bovengemiddelde cognitieve capaciteiten. Het werkgeheugen is gemiddeld ontwikkeld. Loes heeft vooral problemen bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten. Ze neemt geen initiatieven. Ze heeft behoefte aan een gestructureerde, veilige omgeving. Vrije situaties zijn moeilijk voor haar. De stemming van Loes is wisselend. Ze heeft een negatief zelfbeeld. Spanning kan leiden tot tics. Loes kan zelfstandig moeilijk planmatig te werk gaan. Op leergebied heeft ze moeite met spelling. Loes houdt zich strikt aan regels, die ook deels door de geloofsovertuiging bepaald worden.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.

- * Continuering begeleiding vanuit REC-4; aandacht geven aan het bespreken van gevoelens..
  - * Help Loes bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
  - * Bied mogelijkheid en creëer gelegenheid om samen te werken met klasgenoten.
  - * Houd haar welbevinden in de gaten; voer regelmatig gesprekjes.
  - * Help Loes met het planmatig aanpakken van de weekplanner.
  - * Investeer in een vertrouwensband.
  - * Houd rekening met haar angst voor bepaalde gym- activiteiten.
  - * Stimuleer een nette werkverzorging.
  - * Reflecteer met Loes op haar gedrag.
  - * Signaleer de spanningsmomenten.
  - * Leer haar handelingsalternatieven bij dreigende spanning.
  - * Laat haar ervaren dat ze gerespecteerd wordt en besteed in eerste instantie vooral aandacht aan positieve gevoelens en werk toe naar diepere gevoelens.
  - * Houd structureel contact met moeder. Zorg voor eenduidigheid in de gesprekken, bij voorkeur met twee mensen en een verslag.
-

32. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADHD en PDD-NOS. Hij kan claimend en soms clownesk gedrag laten zien. Soms heeft Jan heftige woede- aanvallen. Jan kropt problemen op waardoor hij een negatieve stemming kan laten zien. Het gedrag en de taak- werkhouding zijn bij Jan sterk afhankelijk van zijn medicatie; deze hebben op dit moment een goed effect. Jan kan tics laten zien en is snel overprikkeld door geluid. Jan kan geen meervoudige opdrachten uitvoeren. Hij heeft weinig besef van tijd. De thuissituatie is op dit moment instabiel; dit heeft invloed op de ontwikkeling van Jan. Jan beschikt over gemiddelde leer-mogelijkheden. Zijn visueel geheugen is sterk ontwikkeld.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * ADHD- aanpak.
  - * Houd in de gaten of Jan zijn medicijnen inneemt.
  - * Gebruik taal letterlijk, maak zo min mogelijk gebruik van figuurlijk taalgebruik.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met Jan met betrekking tot zijn welbevinden.
  - * Houd de stemming van Jan in de gaten; wanneer deze negatief is, zit Jan waarschijnlijk ergens mee.
  - * Geef enkelvoudige opdrachten aan Jan.
  - * Houd rekening met het feit dat Jan snel overprikkeld raakt door geluid.
  - * Kap clownesk gedrag af.
  - * Reflecteer met Jan op zijn gedrag, bespreek hoe hij een situatie anders aan kan pakken.
  - * Gebruik visuele overzichten/ schema's om Jan te ondersteunen bij leer/schoolwerk.
  - * Houd rekening met de instabiele thuissituatie.
  - * Laat hem succeservaringen opdoen.
  - * Onderhoud de lijnen met BJZ (Anke Vullings).
  - * Investeer in een vertrouwensband.
  - * Creëer een veilige omgeving.
-

33. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is jongen met ASS en bovengemiddelde leermogelijkheden. Hij is moeilijk in staat om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden. Jan is weinig weerbaar en heeft weinig eigenheid. Hij stelt zich afwachtend op en neemt geen initiatieven om deel te nemen in sociale processen. Jan voert opdrachten goed uit, maar laat weinig ruimte over voor wijzigingen. Hij gaat moeilijk planmatig te werk en heeft weinig tijdsbesef bij taken/

opdrachten. Jan heeft moeite met vrije situaties, hij onttrekt zich hieraan en heeft tijd nodig om hieraan te wennen. Hij is gebaat bij veel structuur en duidelijkheid.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Bied Jan voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Help Jan om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden.
- * Investeer in een vertrouwensband, voer regelmatig gesprekjes.
- * Help Jan om weerbaarder te worden.
- * Bereid Jan zoveel mogelijk voor op voor hem onverwachte situaties.
- * Stimuleer Jan om samen te werken in kleine groepjes (max. 3 leerlingen).
- * Bespreek met Jan de weekplanner, laat hem deze verwoorden.
- * PJaneer tijdsplanning bij Jan te ontwikkelen; pJaneer Jan te laten verwoorden hoeveel tijd hij nodig heeft voor een opdracht, zet de timer in.
- * Maak duidelijke afspraken met Jan.
- * Benader Jan op een emotioneel- neutrale manier.
- * Bouw de pauze- momenten in het atrium op. Laat hem zelf aangeven wat hij ervan vindt.
- * Overschat Jan niet; zijn verbaal vermogen is minder goed ontwikkeld dan zijn ouwelijk taalgebruik doet vermoeden.
- * Leer hem het tempo te verlagen.
- * Betrek hem bij de les.
- * Let op friemelen en wapperen; het is een teken van spanning, afwezigheid of onzekerheid.
- * Geef hem een startteken, dat helpt hem.
- * Leer hem hoe en waarom te corrigeren.
- * Leer hem hoofd- en bijzaken te scheiden.
- * Leer hem geleidelijk om ook "Extra werk" van de weekplanner te doen.

---

34. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met hechtingsproblematiek (reactief) en PDD- NOS. Jan is opgegroeid in een onveilige thuissituatie en heeft ingrijpende levensgebeurtenissen meegemaakt. Hij is een KOPP. Jan heeft veel behoefte aan structuur, voorspelbaarheid en duidelijkheid. Jan heeft moeite met het verwoorden van zijn gedachten en mening. Hij ziet moeilijk zijn rol in een conflictsituatie. Jan beschikt over weinig concentratie; hij is snel afgeleid. Bij taken is hij leerkrachtafhankelijk om tot starten te komen en om taken af te maken. Jan beschikt over bovengemiddelde cognitieve capaciteiten. Het werkgeheugen is relatief zwakker ontwikkeld.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Bied Jan veel structuur en duidelijkheid.
- * Bespreek, vooral in het begin, nieuwe situaties met Jan vóór.
- * Zorg voor voldoende veiligheid.
- * Benader Jan op een emotioneel- neutrale manier.
- * Maak duidelijke afspraken met Jan op gebied van taken, werkhouding en leerwerk.
- * Reflecteer regelmatig met Jan op sociale- en taaksituaties.
- * Zorg voor leerkrachtnabijheid bij OLC.
- * Help Jan bij het starten van opdrachten; zorg dat hij precies weet wat hij moet doen en op welke manier.
- * Houd rekening met een beperkte concentratie; zorg voor een prikkelarme werkplek.
- * Bied Jan, waar mogelijk, verrijkende leerstof aan.
- * Spreek verwachtingen uit naar Jan.
- * Bespreek, in het begin, de weekplanner met Jan.
- * Help Jan om zijn verbale vaardigheden te versterken door hem te laten verwoorden.
- * Leer Jan om eigenaar te zijn van zijn ontwikkeling.

- * Controleer tijdens OLC of Jan op de goede weg is.
  - * Hou in een toetsituatie in de gaten of hij niet onderpresteert door faalangst, stress.
-

35. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met PDD- NOS. Hierdoor ondervindt ze veel problemen in het aangaan en onderhouden van sociale contacten met leeftijdgenootjes. In sociale situaties weet Loes niet hoe ze zich moet gedragen. De stemming van Loes kan snel omslaan. Daarnaast is ze druk en beweeglijk. Ze beschikt over een zwakke concentratie wat resulteert in een slechte taak/ werkhouding. Loes heeft veel moeite met plannen; ze kan geen keuzes maken. Loes heeft veel begeleiding en duidelijke aansturing nodig. Ze beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Haar ruimtelijk inzicht (boven- gemiddeld) is beter ontwikkeld dan het verbaal vermogen en redeneervermogen (beiden gemiddeld). Het visueel geheugen valt uit.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Help Loes bij het aangaan van sociale contacten; help haar met de manier van contact leggen en hoe ze zich moet gedragen.
  - * Houd de stemming van Loes in de gaten, deze kan snel omslaan. Je hoeft daar niets mee.
  - * Houd rekening met haar zwakke concentratie.
  - * Zorg voor een rustige werkplek wanneer zij zelfstandig moet werken.
  - * Help Loes om haar opdrachten en ander schoolwerk planmatig aan te pakken door haar te helpen met keuzes maken.
  - * Maak eventueel gebruik in het begin van een dagplanner.
  - * Reflecteer met Loes op haar gedrag en bied handelingsalternatieven.
  - * Zorg dat Loes bij opdrachten weet wat van haar wordt verwacht; hierdoor kan ze beter aan de slag.
  - * Controleer of Loes heeft begrepen wat er van haar wordt verwacht door haar om herhaling van instructie te vragen.
  - * Bouw een vertrouwensband met haar op.
  - * Bied instructie vooral auditief aan met visuele ondersteuning.
  - * Leer haar om de emoties aan te geven en help haar om ze te duiden.
  - * Als Loes blijft “hangen” in een bepaalde situatie ga dan een gesprek met haar aan.
  - * Let tijdens zelfstandig werken op Loes. Als ze niet meer werkt, help haar dan verder.
  - * Verklaar alle bijzondere situaties. Ze vraagt er ook wel om.
  - * Houd in de gaten dat Loes moeilijk kan kiezen.
-

36. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met NLD. Hierdoor laat zij problemen zien op sociaal- emotioneel gebied in zowel de school -als thuissituatie. Ook heeft de NLD invloed op het leren; het verwerken en automatiseren bij spelling en met name rekenen. Loes beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Het intelligentieprofiel is zeer onregelmatig verdeeld; het verbaal vermogen is zeer sterk ontwikkeld ten opzichte van haar benedengemiddelde redeneervermogen en ruimtelijk inzicht. Het visueel vermogen is zwak ten opzichte van haar semantisch geheugen. Loes heeft veel behoefte aan veiligheid van haar omgeving en de bijbehorende personen. Ze kan moeilijk inschatten wat de oorzaken en gevolgen van haar gedrag zijn en wat dat betekent voor een ander. Loes raakt soms vermoeid van alle inspanningen en moet dan letterlijk bijkomen hiervan. Ze heeft een laag zelfbeeld.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Zorg voor voldoende duidelijkheid en structuur.
- * Geef Loes tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.

- * Investeer in een vertrouwensband.
  - * Bereid Loes voor op, voor haar, nieuwe/ onverwachte situaties.
  - * Maak vooral gebruik van positieve feedback.
  - * Maak gebruik van haar creativiteit bij tekenen/ handvaardigheid.
  - * Laat Loes voldoende succeservaringen opdoen.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met betrekking tot haar welbevinden; leer Loes om negatieve gedachten om te zetten in positieve gedachten.
  - * Maak gebruik van extra instructie bij wiskunde.
  - * Help Loes om planmatig te werk te gaan.
  - * Stimuleer haar zelfstandigheid.
  - * Bied instructie vooral auditief aan.
  - * Overschat de capaciteiten van Loes niet; verbaal is ze een stuk sterker dan op redeneergebied en ruimtelijk inzicht.
  - * Houd rekening met een vermoeide gemoedstoestand na een tijd van inspanning.
  - * Zorg voor een veilige omgeving.
  - * Overweeg werkreductie.
  - * Hou er rekening mee dat ze het moeilijk vindt om complimenten te krijgen.
-

37. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met dyslexie. Hij beschikt over boven- gemiddelde leermogelijkheden. Het werkgeheugen is van laag gemiddeld niveau. Jan neemt een afwachtende en teruggetrokken houding aan ten opzichte van leeftijdgenoten en volwassenen. Hij is erg op zichzelf, hij kan zich prima zelfstandig vermaken in vrije situaties. Jan laat een verminderde concentratie zien. Hij heeft moeite met het verwoorden van zijn gedachten. Dit kan hem blokkeren. Jan gaat moeilijk planmatig te werk. Hij vertrouwt niet gemakkelijk iemand en hij kan vluchtgedrag vertonen bij problemen. Er zijn aanwijzingen voor een bepaalde mate van hechtings- en aanpassingsproblematiek.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Dyslexie- aanpak; hanteer de voorstellen uit het rapport van het Audiologisch Centrum.
  - * Help Jan bij het aangaan van sociale contacten en het onderhouden hiervan.
  - * Bespreek met Jan sociale situaties en hoe te handelen hierin (ABC- methode).
  - * Help Jan bij het verwoorden van zijn gedachten.
  - * Geef meer tijd voor het verwerken van informatie, opdrachten en toetsen.
  - * Neem, indien nodig, toetsen mondeling af.
  - * Laat Jan grotere schrijfp opdrachten op de computer maken.
  - * Stimuleer Jan om samen te werken in een klein groepje.
  - * Zorg voor voldoende succeservaringen.
  - * Bied voldoende structuur.
  - * Help Jan met het planmatig aanpakken van de weektaak.
  - * Let erop dat hij niet blokkeert: het kan duiden op problemen.
  - * Ondersteun auditieve instructie visueel.
  - * Verwerk de gegevens uit het dyslexierapport.
  - * Hou rekening met zijn bovengemiddelde intelligentie en biedt hem voldoende uitdaging.
  - * Werk in de individuele setting aan het vergroten van het vertrouwen.
  - * Geef hem handelingsalternatieven bij boosheid.
  - * Adviseer om "Beter Boos" cursus te volgen.
-

38. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij heeft een sterke controlebehoefte; afspraken zijn zeer belangrijk voor hem. Jan laat problemen zien in de sociale omgang. Regelmatig is hij betrokken bij conflicten, hierin ziet hij zijn aandeel niet. Jan is een zwart- wit denker, hij beschikt over een beperkt inlevingsvermogen. Als hij het niet begrijpt en/ of zich niet begrepen voelt, kan hij agressief reageren. Wanneer afspraken duidelijk zijn en de structuur helder, kan Jan hier goed bij functioneren. Jan kan goed meekomen met de leerstof van groep 8. Hij heeft echter wel aansturing nodig bij de taken en is snel afgeleid.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bied veel duidelijkheid en structuur.
  - * Zorg voor voorspelbaarheid, bespreek nieuwe situaties vóór met Jan.
  - * Maak met Jan duidelijke afspraken over zowel sociale situaties als taaksituaties.
  - * Spreek verwachtingen naar Jan uit.
  - * Geef hem bij het werken in groepjes een duidelijke rol.
  - * Geef bij Jan aan (in een individueel gesprek) dat 'klikken' niet gewaardeerd wordt door zowel de leerkracht als de leerlingen. Leer hem alternatieven aan.
  - * Voer regelmatig reflectiegesprekken.
  - * Oefen met Jan hoe te handelen in verschillende sociale situaties; maak eventueel gebruik van een stappenplan.
  - * Help Jan bij het starten van taken; geef aan wat hij moet doen en hoe hij dat moet doen.
  - * Check regelmatig of Jan op de goede weg is bij zelfstandig werken; hij is gevoelig voor zowel interne als externe prikkels.
  - * Spreek momenten af waarbij Jan zijn verhaal kan doen bij de leerkracht.
  - * Houd regelmatig contact met thuis.
  - * Zet bij conflicten in, op het tot een oplossing komen tussen de twee partijen. Maak de discussie niet te lang. Ga hier liever individueel op in met Jan in een reflectiegesprek.
  - * Laat Jan tot rust komen door hem te laten 'schrijven'.
  - * Laat bij Jan het vertrouwen groeien dat hij serieus genomen wordt.
-

39. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met PDD- NOS en dyslexie. Loes komt in de klas onopvallend, rustig en stil over. Ze heeft een negatief zelfbeeld. Haar problemen zijn onvoldoende onderkend waardoor adequate hulp is uitgebleven. Loes beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Desondanks laat ze forse achterstanden zien op vrijwel alle leergebieden.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Dyslexie- aanpak; hanteer voorstellen uit de dyslexieverklaring.
- * Geef Loes de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
- * Bouw langzaam een vertrouwensband op met Loes.
- * Geef Loes meer tijd om informatie te verwerken.
- * Probeer Loes meer bij de les te betrekken door vragen te stellen.
- * Geef Loes het vertrouwen om een ander antwoord te geven dan standaardantwoorden.
- * Laat haar succeservaringen opdoen.
- * Maak gebruik van maatjeswerk.
- * Help Loes in het maken van contact met andere leerkrachten.
- * Geef haar complimentjes.
- * Laat Loes verwoorden hoe ze een opdracht aan moet pakken.
- * Maak gebruik van visuele ondersteuning.
- * Bereid Loes voor op voor haar onverwachte situaties.

- * Maak een nieuwe start met betrekking tot onderwijs met Loes.
  - * Pas op met figuurlijk taalgebruik.
  - * Wees voorzichtig met grapjes.
-

40. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met vermoedelijk ADHD- problematiek en ASS- kenmerken. Het is voor hem zeer moeilijk om sociale contacten met leeftijdgenoten aan te gaan en te onderhouden. Er ontstaan regelmatig conflictsituaties waarin Jan agressief kan reageren. Jan heeft zeer beperkt sociaal inzicht en weet zich in een sociale situatie geen houding te geven. Op leergebied laat Jan een zwakke taak/ werkhouding zien. Hij is snel afgeleid, kan moeilijk planmatig te werk gaan en heeft veel herhaling en ondersteuning nodig. Jan is zeer leerkrachtafhankelijk en vraagt veel aandacht van de leerkracht. Jan beschikt over bovengemiddelde leermogelijkheden. Het redeneervermogen is sterker ontwikkeld (bovengemiddeld) dan het verbaal vermogen (gemiddeld) en het ruimtelijk inzicht (laag-gemiddeld). Het werkgeheugen is van gemiddeld niveau. Jan laat leerachterstanden zien op de talige leergebieden. Hij is peestlachtoffer en staat alleen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
  - * ASS- aanpak.
  - * Help Jan in het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
  - * Begeleid hem intensief (1-op-1) in het ontwikkelen van zijn sociale vaardigheden; houding, contactname, situaties oefenen.
  - * Bied hem veel duidelijkheid en structuur.
  - * Laat Jan na een conflict even afkoelen of geruststellen, praat daarna met hem over wat er is gebeurd.
  - * Voer regelmatig reflectiegesprekken (ABC- methode).
  - * Stimuleer Jan om samen te werken in kleine groepen.
  - * Help Jan om zijn weekplanner en opdrachten planmatig aan te pakken.
  - * Maak in het begin eventueel gebruik van een dagplanner.
  - * Zorg voor herhaling van instructie en opdrachten.
  - * Maak met Jan afspraken om op gezette tijden vragen te kunnen stellen.
  - * Probeer de aandacht van Jan uit te stellen door precies te benoemen wanneer hierop terug wordt gekomen.
  - * Houd zijn welbevinden in de gaten.
  - * Laat hem succeservaringen opdoen.
  - * Benader hem positief.
  - * Zorg voor veiligheid, met name in de vrije ruimte.
  - * Laat Jan merken dat je hem ziet, dat je naar hem luistert.
  - * Kap hem positief af als hij te breedspakig is.
-

41. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij heeft veel behoefte aan structuur en duidelijkheid. Jan maakt oppervlakkig contact. Hij kan moeilijk met emoties omgaan en die adequaat uiten. Hij laat zich gemakkelijk door anderen meeslepen. Jan heeft een beperkte concentratie en leidt ook anderen af. Hij heeft veel aansturing en aansporing van de leerkracht nodig. Hij beschikt over een tragere informatieverwerking en kan moeilijk planmatig te werk gaan. Jan laat faalangstig gedrag zien dat gepaard gaat met vermijdingsgedrag. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Bij technisch lezen en begrijpend lezen laat Jan achterstanden zien. Voor zijn leren is hij afhankelijk van de omgeving.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.

- * Laat Jan succeservaringen opdoen om zijn faalangstig gedrag te verminderen.
  - * Geef Jan veel positieve feedback; complimentjes.
  - * Bied voldoende duidelijkheid en structuur; regels en afspraken.
  - * Laat Jan eerst even afkoelen voordat over het gebeurde kan worden gesproken.
  - * Help Jan bij het starten van opdrachten.
  - * Help hem om zijn opdrachten en weektaak planmatig aan te pakken.
  - * Voer regelmatig reflectiegesprekken.
  - * Help Jan om zijn sociale vaardigheden te vergroten met name in de contactname (SOVA- training).
  - * Geef Jan meer tijd om informatie te verwerken.
  - * Leer Jan hoe hij zijn emoties op een adequate manier kan uiten.
  - * Houd rekening met vermijdingsgedrag wanneer Jan onzeker is in zijn werk; dit kan zich uiten in afgeleid zijn en/of anderen afleiden.
  - * Geef hem een rustige werkplek in het OLC.
  - * Controleer regelmatig waar Jan mee bezig is.
  - * Hou contact met de ouders.
  - * Maak gebruik van zijn humor.
  - * Sta toe dat hij met zijn hoofd op tafel ligt als het hem teveel wordt; let dan goed op of hij signalen afgeeft naar groepsgenoten omdat hij dan weer aanspreekbaar is.
  - * Weeg af of je zijn uitgebreide verhalen wil horen op dat moment of verwijst naar een concreet ander moment.
  - * Friemelen kan het gevoel van veiligheid vergroten. Sta het dan toe.
-

42. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADHD en angsten. Voor zijn ADHD wordt hij medicamenteus behandeld. Hij is zeer spanningsgevoelig. Jan is impulsief, druk en heeft een zwakke concentratie. Hij heeft moeite met uitgestelde aandacht. Jan heeft weinig zelfvertrouwen in sociale situaties. Hij heeft een groot rechtvaardigheidsgevoel en een lage frustratietolerantie. Jan heeft problemen met zowel de fijne als de grove motoriek. Hij gaat moeilijk planmatig te werk en heeft een laag werktempo. Jan is zeer leergierig en wil goed zijn best doen, de uitvoering hiervan is echter moeilijker.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
- * Bied Jan voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Bespreek situaties zoveel mogelijk voor met Jan.
- * Zorg voor voldoende leerkrachtnabijheid.
- * Zorg eventueel voor een maatje in de klas die Jan kan helpen in bepaalde situaties.
- * Leer Jan zijn aandacht uit te stellen. Benoem een tijd/ plaats waarop hij vragen kan stellen of iets kan vertellen.
- * Voer regelmatig gesprekjes over zijn welbevinden.
- * Houd de contacten met leeftijdgenoten in de gaten in met name vrije situaties.
- * Neem Jan even apart wanneer hij boos is. Laat hem eerst even afkoelen.
- * Zorg voor voldoende succeservaringen in sociale situaties.
- * Houd rekening met een grote spanningsgevoeligheid.
- * Reflecteer met Jan op (sociale) situaties.
- * Bouw een vertrouwensband op met Jan.
- * Help Jan om zijn werk planmatig aan te pakken.
- * Geef hem voldoende tijd om zijn werk af te maken.
- * Overweeg in het begin werkreductie.
- * Laat Jan grotere schrijfopdrachten op de computer maken in verband met de moeite bij schrijven.
- * Geef hem vooral positieve feedback.

- * Houd regelmatig contact met ouders over de ontwikkeling van Jan.
  - * Let op bij gymles in verband met zijn roekeloos gedrag.
  - * Controleer of Jan heeft begrepen wat er uitgelegd is, laat hem herhalen.
  - * Laat Jan eigenaar worden van zijn ontwikkeling. Regel de schoolzaken met hem op school.
-

43. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met dyspraxie. Dit maakt dat hij moeite heeft om planmatig te werk te gaan. Het werktempo ligt erg laag en hij kan zich moeilijk concentreren. Ook het leestempo ligt erg laag. Strategieën beklijven niet en Jan heeft veel herhaling nodig om zich de stof eigen te maken. Door deze problemen heeft Jan het bij de verschillende vakgebieden erg moeilijk. Dit leidt tot weinig zelfvertrouwen in taaksituaties. Jan is een kwetsbare jongen die begeleiding en aansturing nodig heeft in een veilige omgeving. In onbekende situaties ervaart hij veel spanning. Hij uit zich niet spontaan.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Houd rekening met zijn dyspraxie bij lichamelijke opvoeding en bij het schrijven.
  - * Bied de mogelijkheid voor verlengde instructie of preteaching.
  - * Laat Jan de opdracht verwoorden.
  - * Overweeg werkreductie.
  - * Bekijk waar mogelijk de computer ingezet kan worden bij opdrachten/ toetsen (Kurzweil).
  - * Help Jan met het planmatig aanpakken van de weekplanner. Overweeg in het begin een dagplanner.
  - * Maak gebruik van maatjeswerk.
  - * Betrek Jan in zijn leerproces; bespreek dit met hem.
  - * Zorg voor voldoende succeservaringen om zijn zelfvertrouwen in taaksituaties te bevorderen.
  - * Benader Jan positief; benadruk zijn sterke punten.
  - * Geef Jan voldoende tijd om opdrachten te maken.
  - * Bied de mogelijkheid om stof te herhalen.
  - * Geef ruimte voor toetsen in 2 delen of eventueel alleen toetsen wat je echt wilt weten.
  - * Let op lichaamstaal om te weten hoe hij zich voelt.
  - * Laat hem eventueel zijn strategieboekje uit het PO meebrengen.
-

44. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADHD, PDD- NOS en kenmerken van NLD. Hij kan zeer impulsief, druk en beweeglijk zijn. Jan is sterk afhankelijk van zijn medicatie. Zijn stemming is zeer wisselend. Jan maakt moeilijk contact met anderen, hij kan ongepast reageren. Jan ziet niet altijd zijn aandeel in conflicten. Hij kan koppig, drammerig zijn, driftbuien hebben en grof taalgebruik laten zien. Jan heeft een korte aandachtsspanne, hij is zeer prikkelgevoelig. Jan gaat moeilijk planmatig te werk. Op leergebied laat hij nog een achterstand zien bij technisch lezen. Jan beschikt over bovengemiddelde cognitieve capaciteiten met een laaggemiddeld werkgeheugen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
- * ASS- aanpak.
- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Houd rekening met het letterlijk nemen van taal bij Jan.
- * Help Jan bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
- * Reflecteer met Jan op situaties/ gebeurtenissen.
- * Bied Jan handelingsalternatieven wanneer hij niet weet hoe gepast te reageren.
- * Geef Jan een prikkelarme werkplek in het OLC.

- * Investeer in een vertrouwensband; voer regelmatig gesprekjes.
  - * Houd rekening met zijn zeer wisselende stemming. Hij is omgevingsafhankelijk.
  - * Spreek 1-op-1 met Jan na een driftbui of conflict.
  - * Help Jan om de weekplanner en opdrachten planmatig op te pakken.
  - * Sluit aan bij zijn sterke technische inzicht.
  - * Negeer ongewenst gedrag, benoem welk gedrag je wenst te zien.
  - * Houd in de gaten of Jan zijn medicatie neemt. (Medicatie is absoluut noodzakelijk.)
  - * Wees duidelijk in je opdrachten; Jan zoekt escapes.
  - * Geef een time-out als dat nodig is.
  - * Roep geen opstandig gedrag op door discussies met hem aan te gaan.
  - * Bied uit jezelf hulp aan, hij vraagt er niet om.
  - * Stuur hem bij elke activiteit individueel aan.
-

45. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met laag begaafde tot beneden- gemiddelde leermogelijkheden. Zijn verbaal vermogen is sterker ontwikkeld dan zijn perfoormaal vermogen. Jan heeft ADHD, zijn functioneren is afhankelijk van het al dan niet innemen van de medicatie. Hij groeit op in een gezin waarin, zeker in het verleden gevoelens van onmacht en overbelasting speelde. Jan heeft moeite om sociale contacten te onderhouden, hij kan claimend gedrag laten zien richting klasgenoten. Jan heeft veel behoefte aan leerkrachtnabijheid.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
  - * Laat Jan zijn medicatie op school innemen (08.30 en 12.30 uur).
  - * Benader Jan op een emotioneel- neutrale manier.
  - * Help Jan bij het onderhouden van sociale contacten.
  - * Geef ieder een duidelijke rol bij het werken in groepjes.
  - * Geef Jan duidelijke instructies in vrije situaties.
  - * Voer regelmatig reflectiegesprekken met betrekking tot sociale/ conflictsituaties.
  - * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Houd bij wiskunde, L.O. en handvaardigheid rekening met het zwakke ruimtelijk inzicht van Jan.
  - * Maak gebruik van herhaling van de lesstof/ instructie; Jan's sterke kant is zijn werkgeheugen.
  - * Bied voldoende leerkrachtnabijheid.
  - * Maak gebruik van zijn interesse in computers en W.O.
  - * Houd de ontwikkelingen in de thuissituatie van Jan in de gaten.
  - * Leer Jan onder eigen verantwoordelijkheid te werken.
-

46. Weging van de verklaringsgebieden

Loes is een meisje met PDD- NOS. Ze gaat moeilijk planmatig te werk en is onzeker in taaksituaties. Wanneer Loes zelfstandig werkt is ze snel afgeleid en kan ze snel opgeven. Ze heeft veel aansturing en bevestiging nodig. Loes beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Ze heeft nog moeite met technisch lezen, begrijpend lezen en spelling. Loes heeft veel behoefte aan positieve feedback. Ze vertoont adequaat sociaal gedrag.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Help Loes bij het planmatig aanpakken van de weekplanner.
- * Bied, vooral in het begin, hulp bij het starten van een opdracht.
- * Maak gebruik van verlengde instructie.
- * Zorg voor een rustige leeromgeving.

- * Laat Loes verwoorden hoe ze een opdracht aan moet pakken; Wat moet ik doen? Hoe doe ik dat? Wat heb ik nodig? Ik kijk mijn werk na.
  - * Investeer in een vertrouwensband met Loes, voer regelmatig gesprekjes.
  - * Geef Loes veel positieve feedback.
  - * Geef haar meer zelfvertrouwen in taaksituaties door haar andere leerlingen te laten helpen (creatieve kant).
  - * Zorg voor voldoende succeservaringen.
  - * Adviseer ouders om PGB aan te vragen in verband met begeleiding, structuur, plannen en huiswerk.
-

47. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij beschikt over benedengemiddelde leermogelijkheden. Het intelligentieprofiel is grillig van aard; het redeneervermogen is zwak ontwikkeld ten opzichte van het verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht. Jan heeft problemen op sociaal- emotioneel gebied. Hij is omgevings- en leerkrachtafhankelijk. Hij heeft veel aansturing en duidelijkheid nodig. Jan heeft grote achterstanden op leergebied. Hij laat een zwakke taak/ werkhouding en concentratie zien. Hij heeft geregeld individuele instructie nodig.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bied stof in kleine, overzichtelijke stappen aan.
  - * Maak gebruik van enkelvoudige opdrachten.
  - * Breng het niveau van Jan in beeld om zo het beste aan te sluiten bij zijn leermogelijkheden.
  - * Help Jan bij het aanpakken van opdrachten: Wat moet ik doen? Hoe doe ik het? Ik kijk mijn werk na.
  - * Help Jan met het starten van opdrachten.
  - * Bied instructie/ opdrachten auditief aan met visuele ondersteuning.
  - * Zorg voor een veilige omgeving.
  - * Geef Jan de kans om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Help hem om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden.
  - * Voer met Jan regelmatig gesprekjes; bespreek hierin ook situaties (ABC).
  - * Laat hem succeservaringen opdoen, om zijn zelfvertrouwen te bevorderen.
  - * Bied steeds extra instructie aan.
  - * Leer Jan welke grapjes wanneer gepast zijn.
  - * Vergroot langzamerhand zijn zelfstandigheid.
  - * Stuur hem bij als hij gaat kliederen in werkboeken.
  - * Maak afspraken met Jan; leer hem zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen.
  - * Hou zijn hoofdpijnklachten in de gaten en interpreteer die eventueel als spanningsgerelateerd.
  - * Zoek een goede vorm voor het informeren van moeder.
  - * Basisschool stuurt gegevens leerlingvolgsysteem naar Blariacum.
-

48. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS met kenmerken van NLD. Jan is zeer terughoudend naar volwassenen toe. Hij heeft veel tijd nodig om met iemand een band op te bouwen. Hij doet aardig tegen leeftijdgenoten die hij graag mag, maar kan onaardig zijn tegen kinderen die hij niet mag. Jan kan moeilijk op zichzelf reflecteren. Hij heeft moeite met vrije situaties. Jan is beïnvloedbaar en gaat in zijn vrije tijd om met een groep die hem minder positief beïnvloedt. Jan laat weinig prestatie-motivatie en doorzettingsvermogen zien. Vooral bij rekenen geeft hij snel op. Jan gaat moeilijk planmatig te werk en is zeer snel afgeleid. Jan beschikt over beneden- gemiddelde leermogelijkheden. Er bestaat een

groot verschil tussen verbaal vermogen en respectievelijk redeneervermogen en ruimtelijk inzicht (zeer zwak).

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Laat Jan succeservaringen opdoen om zijn zelfvertrouwen te vergroten.
  - * Geef hem de tijd om te wennen aan nieuwe leerkrachten en leeftijdgenoten.
  - * Investeer als mentor in een vertrouwensband.
  - * Help Jan bij het aangaan van sociale contacten.
  - * Kap onaardig gedrag van Jan richting andere kinderen af.
  - * Leer Jan ook samen te werken met leerlingen waar hij niet altijd mee omgaat.
  - * Houd sociale omgeving in de gaten; Jan is beïnvloedbaar.
  - * Help hem om opdrachten planmatig aan te pakken.
  - * Help Jan vooral bij de start van opdrachten.
  - * Houd rekening met een zeer zwak ruimtelijk inzicht bij vakken als wiskunde, maar ook LO.
  - * Help Jan bij wiskunde waar nodig; sluit aan bij zijn niveau.
  - * Overschat hem niet.
  - * Bied je hulp ook ongevroegd aan, controleer of hij het begrepen heeft.
  - * Houd er rekening mee dat Jan omgevingsafhankelijk is.
  - * Voer wekelijks een gesprek met hem en vraag dan door.
  - * Houd Jans gedrag vooral in de vrijere situaties in de gaten.
  - * Maak aan het begin van de dag even contact met Jan.
  - * Maak gebruik van zijn humor.
  - * Houd er rekening mee dat hij ook ADHD- kenmerken vertoont.
-

49. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met dyslexie. Hij heeft moeite met verliezen en is soms wat te vrij ten opzichte van volwassenen. Jan is over het algemeen beleefd en sociaal. Hij heeft veel vrienden. Jan laat een matige taak/ werkhouding zien en is weinig gemotiveerd. Hij is onzeker bij schoolwerk. Hij beschikt over beneden-gemiddelde leermogelijkheden. Jan heeft een gemiddeld werkgeheugen. Hij heeft forse achterstanden op met name de talige leergebieden. Bij rekenen is de achterstand iets minder groot.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Dyslexie- aanpak; meer tijd bij schriftelijke overhoringen/ toetsen, gebruik kunnen maken van audiovisuele hulpmiddelen zoals Kurzweil, Daisyspeler, Readingpen etc. Mondelinge overhoringen in plaats van schriftelijke, voorlezen van teksten, opdrachten op de computer maken, vergrote versie van toetsen en andere faciliteiten door school bepaald.
  - * Geef duidelijk aan wanneer Jan te vrij is ten opzichte van volwassenen.
  - * Kap onsportief gedrag af.
  - * Zorg vooral in het begin voor voldoende succeservaringen.
  - * Maak eventueel gebruik van maatjeswerk.
  - * Geef Jan verantwoordelijkheid door een taakje of door gebruik te maken van zijn behulpzaamheid.
-

50. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met een gemengde ontwikkelingsstoornis. De samenwerking van de hersen-helften is minder goed. Hierdoor verwerkt Jan informatie trager. Hij heeft extra tijd nodig om het werk te doen. Hij heeft weinig besef van tijd. Hij is snel afgeleid en krijgt niet altijd de instructie mee. Jan kan moeilijk zelfstandig structuur aanbrengen. Zowel de fijne als grove motoriek is bij Jan niet optimaal. Jan beschikt over gemiddelde

leermogelijkheden. Het semantisch geheugen is relatief sterk. Er bestaan didactische achterstanden op het gebied van begrijpend lezen en rekenen. Jan is een sociale jongen met een volwassen gevoel voor humor. Hij ligt goed in de groep en geniet van contact met zowel leeftijdgenoten als volwassenen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Structureer opdrachten voor.
  - * Help hem de weekplanner planmatig aan te pakken.
  - * Geef Jan voldoende tijd om informatie te verwerken.
  - * Geef Jan meer tijd bij het maken van toetsen en opdrachten.
  - * Overweeg werkreductie.
  - * Maak duidelijke afspraken over wat af moet zijn en wanneer.
  - * Betrek Jan bij de les; hij droomt weg en krijgt de instructie niet mee.
  - * Bied Jan ondersteuning en extra uitleg indien nodig.
  - * Bied instructie voornamelijk auditief aan met visuele ondersteuning, zorg dat je zijn aandacht hebt hierbij.
  - * Houd rekening met de (on)mogelijkheden van Jan bij gym.
  - * Maak gebruik van zijn gevoel voor humor.
  - * Hou in de gaten of aangepast meubilair nodig is.
  - * Geef hem een plaats vooraan.
  - * Plaats hem in een kleine/ rustige groep.
  - * Laat hem hertesten in verband met mogelijke LWOO-verklaring.
-

51. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen waarbij sprake leek te zijn van basisveiligheidsproblematiek. Hij heeft een positieve ontwikkeling doorgemaakt. De sociaal- emotionele ontwikkeling, zelfreflectie en leermotivatie zijn afhankelijk van externe begeleiding. Jan stelt zich afwachtend op ten opzichte van leerkrachten en leeftijdgenoten. Jan heeft moeite met vrije situaties. Hij kan zich laten beïnvloeden door oudere/ stoerdere jongens. Jan beschikt over beneden- gemiddelde leermogelijkheden. Het intelligentie-profiel is harmonieus verdeeld. Het werkgeheugen komt relatief zwakker naar voren. De leerprestaties van Jan zijn conform zijn mogelijkheden. Hij kan snel opgeven als hij een taak te moeilijk vindt.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Geef Jan de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Investeer in een vertrouwensband op een positieve, betrokken manier.
  - * Benader Jan niet vanuit de bovenpositie, maar emotioneel- neutraal.
  - * Maak gebruik van vooral positieve feedback.
  - * Bied Jan voldoende structuur, duidelijkheid en voorspelbaarheid.
  - * Houd de sociale contacten met oudere/ stoerdere leeftijdgenoten in de gaten.
  - * Help Jan, indien nodig, met het aangaan van sociale contacten.
  - * Maak taken voor Jan overzichtelijk.
  - * Stimuleer hem om verder te gaan wanneer hij snel opgeeft bij een taak.
  - * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen in taaksituaties en sociale situaties.
  - * Help Jan in het begin met het aanpakken van de weekplanner.
  - * Overschat hem niet vanwege zijn fysieke voorkomen.
  - * Ga een gesprekje met hem aan als je ziet dat hij zich niet lekker voelt.
-

52. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een basaal angstige jongen met weinig zelfvertrouwen. Hij is kwetsbaar en faalangstig. Hij heeft in voor hem nieuwe situaties tijd nodig om te wennen; hij kijkt eerst

de kat uit de boom. Jan heeft een tragere informatieverwerking. Hij beschikt over een goede motivatie en taak/ werkhouding. Jan kan blokkeren in zijn taak/ leerwerk, maar kan met enige ondersteuning weer op weg worden geholpen. Hij is niet weerbaar. Jan kan onvrede opkroppen en thuis uiten. Hij beschikt over gemiddelde leermogelijkheden, waarbij het verbaal vermogen relatief zwak is. Er is sprake van basale traagheid.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Help Jan op weg bij opdrachten/ taken.
  - * Check regelmatig of Jan nog bezig is met werken of dat hij blokkeert.
  - * Geef Jan meer tijd om informatie te verwerken/ taken te maken.
  - * Geef Jan de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolomgeving inclusief de mensen die daarbij horen.
  - * Investeer in een vertrouwensband met Jan.
  - * Voer op gezette tijden gesprekjes met betrekking tot zijn welbevinden.
  - * Geef hem positieve feedback/ complimentjes.
  - * Maak gebruik van visuele ondersteuning in bijvoorbeeld schemavorm.
  - * Zorg voor voldoende voorspelbaarheid en duidelijkheid.
  - * Houd rekening met zijn basale angst om kleine dingen.
  - * Houd rekening met een minder actieve/ spontane spraak.
  - * Leer Jan om frustratie/ onvrede te uiten en op te lossen, op de plek waar hij dit heeft opgelopen.
  - * Leg niet teveel (tijds)druk op Jan.
  - * Probeer Jan sociaal meer weerbaar te maken; voer regelmatig reflectiegesprekken.
  - * Zorg dat Jan precies weet wat hij moet doen bij een taak; dan kan hij hier goed mee uit te voeren.
  - * Onderschat Jan op handelend gebied niet; hij kan meer, mét ondersteuning, dan hij soms laat zien of denkt te kunnen.
-

53. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD-NOS met daaruit voortvloeiende leesproblemen. Hij beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Het werkgeheugen is vooral visueel zwak ontwikkeld. Jan heeft forse leerachterstanden bij technisch lezen, begrijpend lezen en spelling. Jan is aanwezig in de klas en zoekt de grenzen op. Hij heeft veel behoefte aan structuur en duidelijkheid. Jan is zeer spanningsgevoelig. Hij heeft psycho-somatische klachten bij spanning. Zijn gedrag kan in de groep storend zijn. Clownesk gedrag geeft hem de aandacht van de groep.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Dyslexie-aanpak.
- * Continuering ambulante begeleiding vanuit REC- 4.
- * Zorg voor voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Probeer Jan op voor hem onverwachte situaties voor te bereiden.
- * Spreek verwachtingen naar Jan uit.
- * Maak gebruik van zijn humor.
- * Geef regelmatig positieve feedback.
- * Help hem te reflecteren op zijn gedrag.
- * Geef Jan voldoende tijd om informatie te verwerken.
- * Laat hem de instructie/opdracht verwoorden.
- * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om de motivatie te vergroten.
- * Bespreek met Jan de weekplanner, help hem deze planmatig aan te pakken.
- * Houd rekening met zijn spanningsgevoeligheid.
- * Wees voorzichtig met de inzet van maatjeswerk.
- * Help hem zijn werk op te starten.

- * N.a.v. RVC-advies: Houd het niveau van begrijpend lezen in de gaten (discrepantie test- en schoolgegevens)
  - * N.a.v. RVC-advies: Houd het niveau van spelling in de gaten (discrepantie test- en schoolgegevens)
-

54. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met gemiddelde leermogelijkheden. Het ruimtelijk inzicht is zwak ten opzichte van zijn verbaal vermogen en redeneervermogen. Jan heeft fysieke beperkingen: linkerarm, oog- handcoördinatie, evenwicht, gehoor. Jan is mede door zijn motorische beperkingen kwetsbaar. Hij laat minder sociale weerbaarheid zien in een groep; hij kan dan blokkeren. Jan heeft een laag zelfbeeld en is faalangstig. Hij stelt hoge eisen aan zichzelf. Hij kan zich in de contactname terughoudend opstellen. Jan laat een goede leerontwikkeling zien op school.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Houd rekening met de lichamelijke beperkingen van Jan (onder andere bij I.o. lessen).
  - * Investeer in een vertrouwensband met Jan.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met Jan met betrekking tot zijn welbevinden.
  - * Geef Jan de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Houd rekening met blokkeren van Jan wanneer hij in een grote groep antwoord moet geven.
  - * Maak veel gebruik van positieve feedback/ complimentjes, om zijn faalangst te verminderen.
  - * Help Jan om zijn sociale vaardigheden te ontwikkelen (SOVA- training).
  - * Zorg voor een goede plaats in de klas in verband met zijn gehoor.
  - * Houd rekening met zijn zwakke ruimtelijk inzicht bij wiskunde, techniek, handvaardigheid en I.o.
  - * Houd er rekening mee dat hij geen uitzondering wil zijn.
-

55. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met een Autisme Spectrum Stoornis, subtype PDD- NOS. Hij beschikt over beneden- gemiddelde leermogelijkheden. Het profiel is grillig van aard; het verbaal vermogen is minder goed ontwikkeld dan het redeneervermogen en ruimtelijk inzicht. Jan laat leerachterstanden zien op begrijpend lezen, spelling en rekenen. Jan heeft veel behoefte aan structuur, duidelijkheid, voorspelbaarheid en veiligheid. Hij is gevoelig voor prikkels. Jan kan angst, onzekerheid en overprikkeling laten zien. Initiatief moet van de leerkracht uit gaan. Jan kan inadequaat gedrag naar andere kinderen laten zien door ze aan te raken. Hij vertoont clownesk/ imitatiegedrag. Jan heeft moeite om zijn emoties op een adequate manier te uiten.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
- * Bied voldoende structuur, duidelijkheid, voorspelbaarheid en veiligheid.
- * Zorg voor een prikkelarme werkplek.
- * Benader Jan op een emotioneel- neutrale manier.
- * Maak gebruik van zijn humor en zijn hulpvaardigheid. .
- * Wees alert op signalen van angst, onzekerheid of overprikkeling; neem hierin als leerkracht initiatief.
- * Leer Jan om zijn emoties op een adequate manier te uiten.
- * Voer regelmatig reflectiegesprekken.
- * Houd de lijnen met thuis kort.
- * Leer Jan dat leerlingen elkaar niet aanraken.
- * Help Jan om minder clownesk gedrag te laten zien, geef hem handelingsalternatieven.

- * Geef Jan aan welk gedrag je van hem wil zien.
  - * Bied opdrachten afgebakend en 1 voor 1 aan.
  - * Structureer vrije situaties voor.
  - * Ga na hoe ouders staan ten opzichte van diagnose.
  - * Spreek hem individueel aan.
-

56. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met beneden gemiddelde tot gemiddelde leermogelijkheden. Hij is bekend met kenmerken van dyscalculie. Het werkgeheugen is benedengemiddeld van niveau. Ondanks zijn cognitieve capaciteiten heeft Jan leerachterstanden bij spelling en rekenen. Jan is een kwetsbare, weinig weerbare, faalangstige jongen. Hij is onzeker over zijn kunnen en heeft veel aansporing nodig. Jan stelt zich afwachtend op. Hij heeft behoefte aan een duidelijke, gestructureerde en veilige schoolomgeving. Hij moet bij het zelfstandig werken voortdurend aangestuurd worden.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Houd rekening met kenmerken van dyscalculie. Moeilijkheden met automatiseren en visueel geheugen
  - * Maak gebruik van hulpmiddelen als rekenmachine, tafelkaart en computer.
  - * Geef Jan voldoende positieve feedback om zijn zelfvertrouwen te vergroten.
  - * Stimuleer Jan om aan zijn schooltaken te beginnen.
  - * Help hem bij het planmatig aanpakken van de weekplanner, bespreek dit met hem.
  - * Geef Jan indien nodig verlengde instructie.
  - * Geef Jan voldoende tijd om zijn werk af te maken.
  - * Help Jan bij het aangaan van sociale contacten op school.
  - * Werk samen met Jan aan zijn sociale vaardigheden en lichaamshouding.
  - * Bied hem structuur en duidelijkheid.
  - * Zorg dat Jan op bepaalde tijdstippen terug kan vallen op de mentor.
  - * Bied opdrachten kort en afgebakend aan.
  - * Houd rekening met een korte aandachtspanne.
  - * Stuur hem aan bij de start.
  - * Houd in de gaten of hij niet stil valt.
  - * Pas de leerstof aan, aan het mogelijke niveau.
  - * Bied uit jezelf hulp; hij vraagt er niet om en zegt zelfs dat hij het niet nodig heeft.
-

57. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met DCD. Hij heeft een tragere informatieverwerking. Jan heeft daarom meer tijd nodig bij opdrachten en toetsen. Zowel zijn fijne als grove motoriek zijn niet optimaal. Jan is een sociale jongen, die altijd een praatje wil maken. Hij ligt goed in de groep. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Hij heeft didactische achterstanden op vrijwel alle leergebieden. Jan heeft enkele typische gewoontes.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * Houd bij gym rekening met wat Jan wel en niet kan.
- * Zet de computer/ laptop in waar nodig.
- * Geef Jan meer tijd om opdrachten en toetsen te maken.
- * Geef Jan de tijd om informatie in zijn eigen tempo te verwerken.
- * Maak eventueel gebruik van werkreductie.
- * Maak gebruik van zijn grote creativiteit.
- * Sluit aan bij zijn interesse in WO.
- * Maak regelmatig een praatje met Jan.
- * Ga na of hij speciaal meubilair nodig heeft.
- * Laat hem geen grote stukken tekst schrijven.

- * Lees hem voor of zet Kurzweil in waar het nodig is.
-

58. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met PDD- NOS. Hij is kwetsbaar en beschikt over minder sociale vaardigheden. Door de combinatie van zijn puberale lichamelijke ontwikkeling en kinderlijke opstelling kan hij pest-slachtoffer worden. Jan kan star overkomen. Hij beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Het redeneervermogen is minder goed ontwikkeld ten opzichte van zijn verbaal vermogen en ruimtelijk inzicht. Jan heeft moeite met automatiseren. Bij voldoende structuur, duidelijkheid en overzicht functioneert Jan voldoende tot goed. Jan heeft een leerachterstand bij rekenen.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Bied voldoende structuur en duidelijkheid aan Jan.
  - * Laat Jan wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Bespreek, voor hem onverwachte momenten, met Jan vóór.
  - * Help Jan, vooral in het begin, om overzicht te krijgen over de verschillende (nieuwe) schoolzaken.
  - * Help Jan om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden.
  - * Stimuleer Jan om samen te werken in kleine groepjes; geef hem hierin duidelijk een rol.
  - * Pas op voor overschatting door de lengte en het taalgebruik van Jan.
  - * Houd 'pesten' rondom Jan in de gaten.
  - * Voer regelmatig gesprekjes met betrekking tot zijn welbevinden.
  - * Maak voldoende gebruik van herhaling van instructie en leerstof in verband met automatiseringsproblemen.
  - * Zorg dat bij ZWO voor Jan duidelijk is wat hij moet doen en hoe hij dat moet doen.
  - * Houd rekening met eventueel lager niveau bij wiskunde.
  - * Houd regelmatig contact met ouders.
-

59. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met gemiddelde leermogelijkheden, zijn visueel geheugen is relatief sterk. Bij Jan is ADHD met kenmerken van PDD-NOS vastgesteld. Hij is snel afgeleid en kan zich moeilijk concentreren. Jan is chaotisch en verliest snel het overzicht bij opdrachten/ schoolwerk. Zijn zelfvertrouwen in zowel sociale als taaksituaties is wisselend. Dit is afhankelijk van hoe hij zich op dat moment voelt. Bijzondere gelegenheden leiden tot dusdanige spanning dat zowel zijn sociale houding als zijn taakwerkhouding eronder lijden. Hij heeft hier zelf last van. Hij heeft veel behoefte aan structuur en aansturing.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
- * ASS- aanpak.
- * Help Jan bij het aangaan en onderhouden van sociale contacten.
- * Laat Jan voldoende succeservaringen opdoen om zijn zelfvertrouwen te vergroten.
- * Bespreek met Jan de weekplanner; help hem deze planmatig aan te pakken/ in te delen.
- * Check regelmatig of Jan goed bezig is met een opdracht.
- * Vraag na of Jan de opdracht begrepen heeft en of hij weet hoe hij moet starten.
- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Maak duidelijke afspraken met Jan.
- * Bied opdrachten enkelvoudig en een voor een aan.
- * Bereid Jan zoveel mogelijk op voor hem onverwachte situaties voor.
- * Overweeg werkreductie.

- * Leer hem om op een vast moment zijn huiswerk te doen.
  - * Kap de discussie bij vermeend onrecht af en verwijst naar een later tijdstip.
  - * Voer regelmatig gesprekken met Jan om zijn welbevinden en eventuele spanning in de gaten te houden.
  - * Help hem, vooral in het begin, bij toetsen.
  - * Bied hem een veilige plek als het even niet zo goed gaat.
-

60. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met een Autisme Spectrum Stoornis. Er is sprake van dyslexie. Jan beschikt over gemiddelde cognitieve mogelijkheden. Het verbaal vermogen is minder sterk ontwikkeld dan het redeneervermogen en ruimtelijk inzicht. Het werkgeheugen (voornamelijk visueel) is relatief zwak. Jan heeft veel structuur, veiligheid en voorspelbaarheid nodig. Hij heeft veel behoefte aan leerkrachtnabijheid en een prikkelarme omgeving. Hij heeft moeite met het schakelen van de ene naar de andere opdracht/ situatie. Jan ervaart veel moeite bij lezen en spelling. Er bestaan forse leerachterstanden bij voornamelijk de talige vakken.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ASS- aanpak.
  - * Dyslexie- aanpak; Laat hem gebruik maken van de dyslexiefaciliteiten aanwezig op de afdeling.
  - * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
  - * Maak duidelijke regels en afspraken en pas deze consequent toe.
  - * Maak veel gebruik van leerkrachtnabijheid.
  - * Investeer in een vertrouwensband.
  - * Bespreek met Jan voor hem nieuwe/ onverwachte situaties voor.
  - * Benader Jan op een emotioneel- neutrale manier.
  - * Maak gebruik van zijn humor/ grapjes.
  - * Zorg voor een rustige werkplek.
  - * Zorg voor voldoende succeservaringen, om zijn zelfvertrouwen in taaksituaties te vergroten.
  - * Houd zijn positie in de groep in de gaten.
  - * Bied taken afgebakend aan.
  - * Aanvraag herindicatie REC- 4 door Het Poortje.
  - * Dyslexie- verklaring verzorgen door Het Poortje.
  - * Houd in de gaten of zijn voedsel intolerantie geen problemen oplevert.
-

61. Weging van de verklaringsgebieden

Bij Jan is sprake van hechtingsproblematiek (belaste thuissituatie). Daarnaast is Jan bekend met ADHD. Jan doet zich stoer voor en ziet zijn eigen aandeel niet. Hij vraagt aandacht en kan moeilijk omgaan met correcties binnen de groep. Jan heeft moeite met vrije situaties, hier loopt hij tegen sociale problemen aan. Hij kan dan verbaal agressief (en in het verleden fysiek agressief) reageren. Jan verwerkt auditief aangeboden informatie moeilijker. Hij heeft veel structuur, duidelijkheid en eisen nodig. Jan beschikt over gemiddelde leermogelijkheden. Zijn schoolprestaties zijn goed. Onder tijdsdruk en bij te veel vraag naar concentratie kan Jan onderpresteren.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
- * Houd rekening met de plaats van Jan in de klas in verband met rustige groepsgenoten.
- * Bied voldoende structuur en duidelijkheid.
- * Stel duidelijke eisen aan Jan, maak verwachtingen kenbaar.
- * Geef Jan in vrije situaties een duidelijke rol.

- * Reflecteer regelmatig op sociale situaties/ gebeurtenissen (ABC- methode).
  - * Bouw een vertrouwenband op met Jan, voer regelmatig gesprekjes.
  - * Benader Jan emotioneel- neutraal.
  - * Bied Jan visuele ondersteuning waar nodig.
  - * Help hem bij het planmatig aanpakken van de weektaak.
  - * Leer Jan hoe te handelen in bepaalde sociale situaties.
  - * Help Jan om zijn emoties te verwoorden en op een adequate manier te uiten.
  - * Geef hem complimenten wanneer dat kan.
  - * Stimuleer lidmaatschap voetbalclub (van een van de andere verenigingen).
  - * Laat hem even afkoelen na een conflict.
  - * Help hem om een goede huiswerkhouding te ontwikkelen.
-

62. Weging van de verklaringsgebieden

Jan is een jongen met ADHD en het syndroom van Asperger. Er is een leerachterstand op gebied van begrijpend lezen. Jan beschikt over gemiddelde capaciteiten. Zijn redeneervermogen en vooral het ruimtelijk inzicht zijn minder goed ontwikkeld dan zijn verbaal vermogen. Het werkgeheugen is gemiddeld van aard. Jan kan weinig op zichzelf reflecteren en beschikt over een beperkte mate van zelfsturing. Jan kan zich minder goed concentreren en gaat moeilijk planmatig te werk. In een grote open omgeving is het risico voor overprikkelbaarheid, beïnvloedbaarheid en afzakken van schoolprestaties groot. Hij is omgevingsafhankelijk.

Hulpverleningsvoorstellen:

- * ADHD- aanpak.
  - * ASS- aanpak.
  - * Laat Jan succeservaringen opdoen, hij kan meer dan hij soms laat zien.
  - * Zorg voor rustige werk/ leeromstandigheden.
  - * Bespreek met Jan de weekplanner; help hem deze planmatig aan te pakken.
  - * Help Jan zonnodig met het opstarten bij opdrachten.
  - * Reflecteer met Jan op zijn gedrag, voer regelmatig gesprekjes.
  - * Geef Jan de tijd om te wennen aan de nieuwe schoolsituatie.
  - * Benader hem positief.
  - * Bouw een vertrouwensband met hem op.
  - * Hou rekening met zijn zwakke ruimtelijk inzicht.
  - * Maak gebruik van zijn humor.
  - * Geef hem de ruimte om zichzelf te zijn. Let op zijn lichaamstaal om zijn stemming te peilen.
  - * Hou rekening met zijn gevoeligheid achter de ADHD- façade.
  - * Wees alert op de voorgewende bravoure in de groep.
-

Bijlage:

Onderwijsraad, februari 2010

Voorbeelden van strategieën bij probleemgedrag voor leraren en schoolleiders

In deze bijlage staan een aantal strategieën verwoord om probleemgedrag tegen te gaan. Ze zijn bedoeld voor leraren en schoolleiders. De laatste zijn natuurlijk verantwoordelijk voor het bestaan en voortbestaan van de nodige randvoorwaarden waarbinnen de leraren in en om de klas hun werk kunnen uitvoeren. Dit overzicht is gebaseerd op adviezen van verschillende experts op dit terrein, en hiermee (deels) gebaseerd op onderzoek.

De raad heeft met deze bijlage niet de pretentie volledig te zijn, maar om concreet te maken welke mogelijkheden leraren en scholen hebben in het voorkomen van en omgaan met problematisch gedrag. In onderstaande strategieën is een tweedeling aan te brengen. Enerzijds zijn er manieren om te werken aan een pedagogisch-didactisch klimaat dat bijdraagt aan een basissfeer van respect en tolerantie, waarin probleemgedrag minder voorkomt en waarin problemen ook sneller opgelost kunnen worden (stap 0). Anderzijds zijn er strategieën voor het omgaan met al bestaand (en soms escalerend) probleemgedrag (stap 1 tot en met 4). De strategieën zijn van toepassing op de meeste soorten probleemgedrag. In specifieke gevallen, zoals bij een depressieve stemming, concrete angsten, impulsiviteit en concentratieproblemen, kunnen aanvullende strategieën nodig zijn. Voor leerlingen met een gedragsprobleem in het autistisch spectrum zijn aparte strategieën genoemd, omdat deze leerlingen op een andere manier informatie verwerken en vaak minder sociaal inzicht hebben.

Stap 0. Een goede basis waar iedere leerling van profiteert

De literatuur wijst op vijf basisstrategieën die samen de basis vormen voor het effectief toepassen van meer specifieke strategieën gericht op concrete situaties. Het gaat om: een veilige en prettige werksfeer creëren, structuur bieden, een positieve benadering, de leerling tot zelfreflectie en inzicht in eigen handelen aanzetten, en de professionele ontwikkeling van de leraar. Deze strategieën worden hieronder uitgewerkt. Ze hangen met elkaar samen en versterken elkaar. Een veilige en prettige werksfeer van respect, rust en plezier is een noodzakelijke voorwaarde om een groep goed te laten functioneren. Om een dergelijke sfeer te bereiken is een positieve benadering van de leerlingen onontbeerlijk, evenals het stellen van grenzen en het bieden van structuur, hetgeen bijdraagt aan wederzijds respect. Het stimuleren van zelfreflectie, waarbij de leerling inziet wat er misgaat en zelf de verantwoordelijkheid neemt voor een oplossing, draagt ertoe bij dat de sfeer ook goed blijft. Dat gaat natuurlijk bij jonge kinderen anders (en minder ver) dan bij oudere kinderen. Tot slot dragen ook de motivatie van de leraar en het plezier dat hij of zij heeft in zijn werk, bij aan de goede basissfeer, en om dat te behouden zal de docent zich blijvend moeten ontwikkelen. Overigens gaat hier steeds aan vooraf dat de basis ligt in effectief en ordelijk onderwijs (zie dit advies).

De rol van de schoolleiding

1. Een duidelijke pedagogisch-didactische visie, tot stand gekomen via schoolbreed overleg.
2. Deskundigheidsbevordering van docenten en andere medewerkers: door informele en formele uitwisseling van ervaringen van docenten mogelijk te maken; en door een ontwikkelplan te maken voor de medewerker.
3. Kerncijfers bijhouden over belangrijke zaken, zodat trends snel opvallen en er proactief gehandeld kan worden.
4. Selecteren van goede docenten en voeren van doordacht personeelsbeleid.
5. Regelmatig overleg met scholen in het samenwerkingsverband, jeugdhulpverleningsorganisaties, gemeente en andere relevante instanties.

6. Aanspreekbaar voor ouders en personeel, zodat de drempel om problemen te bespreken lager is.

De rol van de docent

1 Structuur bieden Grenzen stellen en consequent zijn.

- bijvoorbeeld in overleg met leerlingen regels afspreken;
- gewenst gedrag gericht oefenen met behulp van rollenspelen of visualisatie.
- Zorg voor duidelijke instructie en planning:
- leer het kind in stapjes zelf plannen en ordenen; en
- laat kinderen zelf opdracht herhalen.
- Zorg voor afwisseling in taken, maar biedt niet te veel prikkels aan.

2 Positieve benadering

- Een uitdagende leeromgeving bieden: taken geven die cognitief of sociaal uitdagend zijn, maar wel haalbaar, zodat ze leiden tot succeservaringen.
- Positief gedrag en pogingen daartoe aanmoedigen, concreet aangeven wat goed was.

3 Leerling tot zelfreflectie aanzetten

- Adequaat feedback geven waarbij voor de leerling duidelijk wordt wat het doel is, hoe het nu gaat en hoe de leerling verder naar het doel kan toewerken.
- Geven van ik-boodschappen, aangeven wat het gewenste gedrag is, eventueel onderhandelen over oplossingen.

4 Professionele ontwikkeling

- Een goed rolmodel zijn: respect tonen en fouten toegeven.
- Reflecteren op het eigen denken en handelen ten aanzien van het moeilijke gedrag van de leerling (of groep).
- Op de hoogte blijven van ontwikkelingen op het gebied van gedragsproblemen en de aanpak hiervan in de klas. Dit kan met behulp van boeken, artikelen, lezingen of interviews.
- Taken van docent, de school en jeugdhulpverlening kennen. Weten naar wie je toe moet gaan met een probleem(leerling).
- Regelmatig ervaringen uitwisselen met andere docenten en schoolleiding.

5 Veilige en prettige werksfeer bieden

- Een hechte, persoonlijke, professionele relatie met de leerling tot stand brengen: gezag hebben en uitstralen, interesse in belevingswereld en respect hebben en tonen, gevoelens herkennen en erkennen:
- bijvoorbeeld door iedereen bij naam te noemen en welkom te heten;
- zoekt verbaal en non-verbaal contact met elk kind, bijv. voor les begint; en
- vertelt zelf af en toe iets persoonlijks.
- Pesten niet tolereren en altijd aanpakken.
- Nabij zijn, zodat de leraar er snel bij is als het misgaat.
- Investeren in contacten met ouders, zo zijn problemen later makkelijker te bespreken.
- Motorische activiteiten (beweging) inbouwen in de lessen.
- Heterogeen subgroepen van leerlingen laten samenwerken, zodat leerlingen kunnen profiteren van positieve rolmodellen van klasgenoten, zowel op cognitief als sociaal-emotioneel gebied.

Stap 1. Als er een enkele keer probleemgedrag wordt vertoond

1 Structuur bieden

- Kind herinneren aan afgesproken regels, zonder star te zijn.
- Straffen in verhouding met en gekoppeld aan storend gedrag. Duidelijk moet zijn wat het ongewenste gedrag was en wat het gewenste gedrag zou zijn.
- bijvoorbeeld schrijfstraffen of privileges wegnemen; en
- time-out, zodat leerling kan kalmeren en situatie besproken kan worden.
- Bij een gedragscorrectie individueel met leerling praten, de groep niet laten 'meegenieten'.
- Minimaal interveniëren:

- bijvoorbeeld gedrag even negeren, de leerling volgen en non-verbaal bijsturen.

2 Positieve benadering

- Keurt het gedrag af, maar niet de persoon.
- Blijft rustig en empathisch.
- Vermindert spanning met humor, een afleidende opmerking of een speciale taak.

3 Leerling tot zelfreflectie aanzetten: inzicht in eigen handelen

- Praat een conflict pas uit als de rust wedergekeerd is. Gaat zo snel mogelijk verder met de les.
- Laat het kind zelf de ontstane schade herstellen.

4 Veiligheid bieden

- Bij (faal)angst: voordoen, samen doen, alleen doen. Geleidelijke, herhaalde blootstelling bron van angst.
- Herstelt de relatie weer na een reprimande.

Stap 2. Als probleemgedrag hardnekkig blijkt (meerdere weken)

1 Structuur bieden

- Is voorspelbaar en niet voor de gek te houden.

2 Positieve benadering

- Ziet moeilijk gedrag als onmacht in plaats van onwil; zoekt wel naar het achterliggende probleem. Ga ook na of het onderwijs voldoende is afgestemd op de leerling (inhoud en vorm).
- Gaat ervanuit dat leerling zelf de oplossing van het probleem weet: maakt de leerling eigenaar van het probleem.
- Blijft hoge, maar realistische verwachtingen houden van een kind. Verkeerde verwachtingen werken demotiverend.

106 Onderwijsraad, februari 2010

3 Leerling tot zelfreflectie aanzetten

Oefent gewenst gedrag. Leert vaardigheden aan en biedt hulp zodat • de leerling het eigen gedrag leert monitoren, evalueren en bekrachtigen (zelfmanagementstrategieën).

- De leerling leren om mislukkingen of teleurstellingen niet als een catastrofe te zien, leren relativeren.
- De leerling helpen om het probleemgedrag te herkennen, verantwoordelijkheid ervoor te nemen en zich te committeren aan een verbeterplan.
- Bijvoorbeeld de stop-denk-doe-methode: situaties nabespreken aan de hand van de vraag: wat is het gevolg van je gedrag en wat had je anders kunnen doen.

4 Professionele ontwikkeling van de leraar

- Advies en steun vragen aan collega-leraren, directie en interne deskundigen.
- Problemen niet laten sudderen, maar direct bespreekbaar maken met leerling en ouders.

5 Veilige en prettige werksfeer creëren

- Ervoor zorgen dat de rest van de groep niet lijdt onder het probleemgedrag.
- Veranderen van de sociale omgeving van de leerling
- Bijvoorbeeld de (sub)groepssamenstelling wijzigen of leerling een andere plaats geven.

Stap 3. Als probleemgedrag niet ophoudt (meerdere maanden)

1 Structuur bieden

- Gedragscontracten op individueel en/of groepsniveau, waarin het gewenste gedrag, wederzijdse afspraken en beloningssysteem zijn vastgelegd.

2 Positieve benadering

- Met de leerling en de ouders de positieve kanten en problemen van de leerling op school en thuis bespreken en deze informatie benutten bij de aanpak. Doelen, onderwijsbehoeften en oplossingen formuleren (als jij ... wilt bereiken, dan moet leraar..., ouders... en jij...).

3 Leerling tot zelfreflectie aanzetten

- Alternatieve cognities aanleren (indien te ingewikkeld: taak van professioneel hulpverlener).
- Bijvoorbeeld voor- en nadelen van positief en negatief gedrag bespreken met de leerling om zo de houding of overtuiging van de leerling te veranderen

4 Professionele ontwikkeling van de leraar

- Uitzoeken welke factoren (leerling, leraar, taak, groepsgenoten, thuis) het problematische en het positieve gedrag beïnvloeden, deze vertalen naar oplossingen en ernaarhandelen.
- Naast interne ook externe deskundigen inschakelen voor hulp (eventueel via intern begeleider/zorgadviesteam).

5 Veilige en prettige sfeer creëren

De leerling laten ondersteunen door (een deel van)de groep of • buddy's bij de aanpak van het probleem.

Stap 4. Als niets werkt of lijkt te werken ...

- Ga nogmaals na of het onderwijsaanbod beter kan worden afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerling (doelen, instructie, leertaken, opdrachten).
- Samen met de ouders en zorgadviesteam/intern begeleider/extern begeleider overleggen over een oplossing, eventueel indicatie aanvragen of in zeer ernstige situaties uitschoolplaatsing.
- Als er al hulpverlening is: houdt hulpverlener op de hoogte van ontwikkelingen van het kind op school.

Terzijde: tips bij leerlingen met 'autisme-achtige problematiek'

- Geef opdrachten die maar op één manier uitgelegd kunnen worden, bij voorkeur geschreven of getekend.
- Zorg voor een vaste routine, vul ook de vrije momenten in. Leer het kind goed plannen, waardoor je een stuk onzekerheid en angst weg kunt nemen
- Eén-op-éénvormen van leren of in kleine groepen.
- Bij ruzie werkt straffen averechts, beter is uitleggen hoe een ander iets opvat, want het kind snapt emoties van anderen niet.
- Vermijd opwindning en bereid het kind voor op veranderingen en onvoorspelbare situaties.
- Laat het kind meedoen met groepsactiviteiten, maar zorg dat er een veilige plek is om zich terug te trekken.
- Ga mee bij overdreven interesse voor een onderwerp, maar niet te veel. Probeer aandacht geleidelijk te verplaatsen.

Bijlage

SAMENWERKINGSVERBAND VO NOORD-LIMBURG, 51.1

Zorgplan Schooljaar 2009-2010

BESTUUR

SAMENWERKINGSVERBAND

21 juli 2009

*AL MEER DAN 25 JAAR SAMENWERKEN VOOR
KWETSBARE LEERLINGEN IN NOORD-LIMBURG!*

Correspondentieadres:

Postbus 829

5900 AV Venlo

tel. 077-3519284

www.vosvonoordlimburg.nl

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
Voorwoord	1
1 De deelnemers aan het samenwerkingsverband	3
1.1 De partners	3
1.2 De deelnemende scholen	3
1.3 De inrichting van het samenwerkingsverband	4
1.4 Communicatie	5
2 Doelen en beleid van het samenwerkingsverband	6
2.1 De gewenste zorgstructuur in de regio	6
2.2 Toelichting op deze zorgstructuur	7
3 Projecten kwaliteitsverbetering en activiteiten	9
3.1 Zorgverbetering op schoolniveau	10
3.2 Netwerk zorgcoördinatoren	12
3.3 Inzet gedragswetenschapper binnen zorgstructuur vo-scholen	14
3.4 Netwerk: Beter omgaan met lees- en spellingsproblemen	16
3.5 Zorgloket VO/MBO	17
3.6 Doorstroom zorgleerlingen po/vo	19
3.7 LWOO + team Maasland	21
3.8 LWOO+ binnen scholengemeenschappen	23
3.9 Bovenschoolse Zorg Voorziening	24
3.10 Omgaan met LGF leerlingen	26
3.11 Pilot: passend onderwijs voor elke leerling	27
3.12 Zorg in AVO/VWO	29
3.13 Coördinatie samenwerkingsverband	30
4 Afstemming met ketenpartners en aanverwant beleid	31
4.1 Passend onderwijs	31
4.2 Onderwijs-Jeugdzorg (ZAT)	31
5 De inzet van de middelen	32
5.1 Inleiding	32
5.2 Begroting	32
Bijlagen:	
1 Jaarplanning 2009-2010	34
2 Lijst met afkortingen	36
3 Reglement PCL-Zorgloket	37

HOOFDSTUK 1 DE DEELNEMERS AAN HET SAMENWERKINGSVERBAND

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de partners, de deelnemende scholen en het organogram van het samenwerkingsverband (swv).

1.1 De partners

Het samenwerkingsverband vo Noord-Limburg (51.1) functioneert op basis van een samenwerkingsovereenkomst, die aangegaan is door de navolgende 5 schoolbesturen:

<i>Bestuur</i>	<i>Adres</i>	
Stichting Citaverde College Limburg	Postbus 960	6040 AZ Roermond
Stichting Speciaal Onderwijs Noord- en Midden- Limburg	Postbus 809	5900 AV Venlo
Stichting Limburgs Voortgezet Onderwijs	Postbus 143	6130 AC Sittard
Stichting Onderwijsgemeenschap Voortgezet Onderwijs Regio Venlo	Postbus 270	5900 AG Venlo
Bestuur van Gilde Opleidingen	Postbus 1094	6040 KB Roermond

De samenwerking is uitgewerkt in de samenwerkingsovereenkomst. Tevens is een reglement vastgesteld. Het samenwerkingsverband vormt voor de regio Noord-Limburg een dekkend netwerk, waaraan alle besturen en scholen voor voortgezet onderwijs en speciaal voortgezet onderwijs participeren.

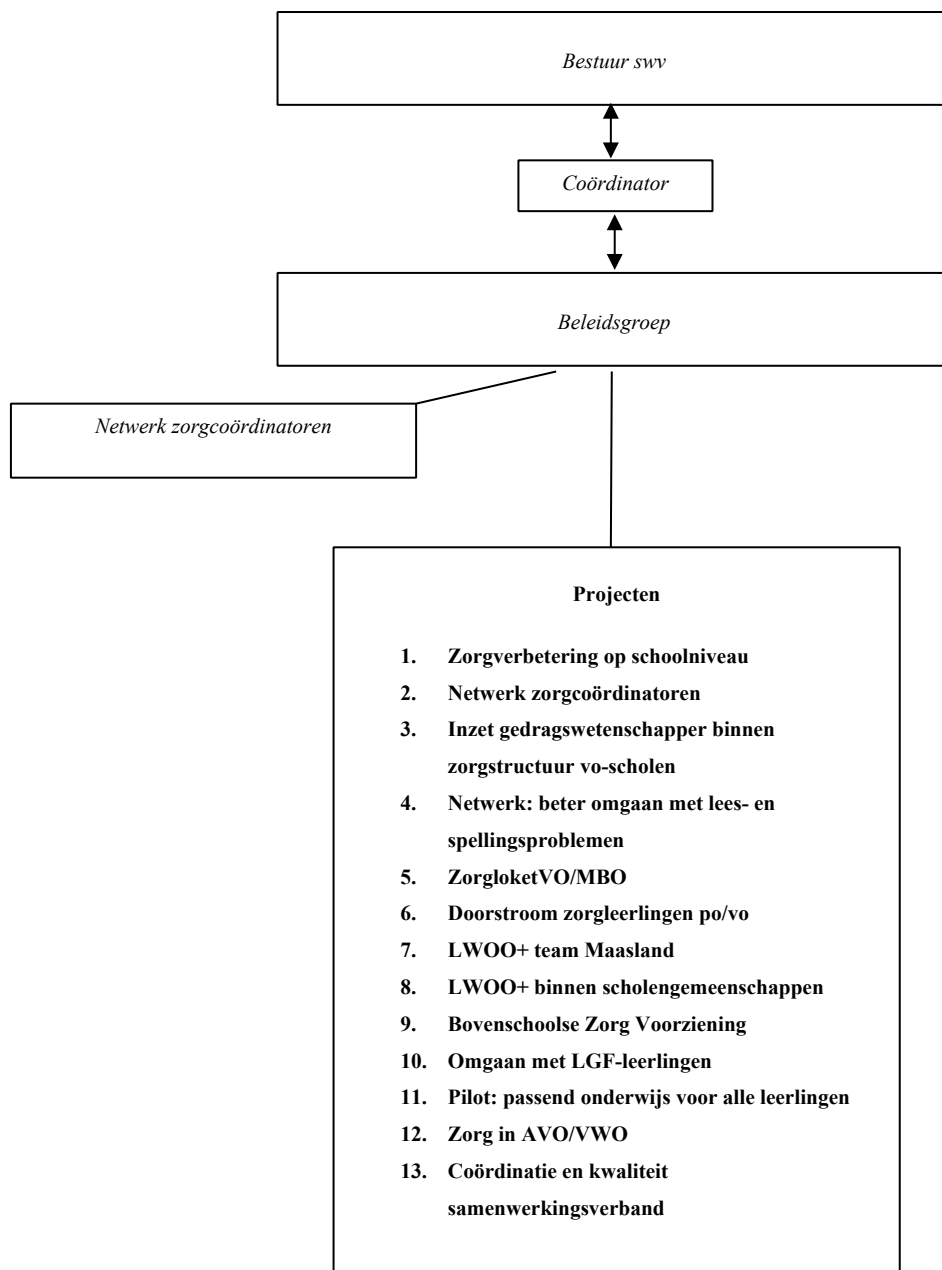
1.2 De deelnemende scholen

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de deelnemende scholen:

<i>Bestuur</i>	<i>School</i>
Stg. Citaverde College Limburg	- Citaverde College, locatie Horst, VMBO
Stg. S.O. Noord- en Midden-Limburg	- 't Wildveld, Venlo, school voor praktijkonderwijs - De Velddijk, Venlo, VSO-ZMOK
Stg. L.V.O.	- Bouwens v.d. Boijecollege, Panningen - Dendron College, Horst - Raayland College, Venray incl. afdeling praktijkonderwijs
Stg. OGVO Regio Venlo	- Blariacumcollege, Venlo-Blerick incl. LWOO + team Maasland - College Den Hulster, Venlo - Valuascollege, Venlo
Gilde opleidingen	Locaties in Venlo, Venray, Roermond, Weert en Sittard

1.3 De inrichting van het samenwerkingsverband

Het organogram van het samenwerkingsverband ziet er als volgt uit:

Achtereenvolgens worden nu de taken en de samenstelling van de diverse geledingen beknopt beschreven:

Het zorgloket voortgezet onderwijs:

Voor het gehele samenwerkingsverband is een zorgloket ingericht. Dit zorgloket vervult onder andere de taken van de wettelijk verplichte Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL). Doel is om voor de hele regio dezelfde criteria en procedures in te stellen en te bewaken. De ZAT's kunnen leerlingen bij het zorgloket aanmelden om in aanmerking te komen voor een bovenschoolse voorziening (LWOO+ team Maasland, BZV, Op de Rails, VSO ZMOK). Het zorgloket zorgt voor voorbereidingen en afstemming met de RVC (een door de minister ingestelde onafhankelijke commissie, die beschikkingen

voor Praktijkonderwijs (PRO), dan wel LWOO kan afgeven) en CVI. Het zorgloket heeft tot taak dat leerlingen, ouders en school geholpen worden bij het vinden van passend onderwijs (en evt. zorgarrangement). Het reglement van het zorgloket/PCL is opgenomen in bijlage 3.

3.7 LWOO + team Maasland

Toelichting:

“LWOO + team Maasland” is minimaal tot 2010 een bovenschoolse onderwijsvoorziening van het samenwerkingsverband. LWOO + team Maasland is onderdeel van het Blariacumcollege. Het Blariacumcollege voert uit en legt beleidswijzigingen steeds ter instemming voor aan het SWV. Het swv is verantwoordelijk voor de instroom- en uitstroombepalingen (gezamenlijk zorgloket), voorlichting en voor aanvullende financiering. Doelgroep zijn alle onderbouw-zorgleerlingen (BBL t/m VWO) met complexe, meervoudige problemen, die met een gestructureerde schoolgerichte aanpak van maximaal 2 jaar adequaat voorbereid kunnen worden op een voortzetting van hun onderwijsloopbaan binnen de vmbo bovenbouw of havo/vwo leerjaar 3 in de eigen regio. Evt. met kortstondige ambulante begeleiding. Het streven is dat het aantal leerlingen van LWOO + team Maasland afneemt, omdat de reguliere vo-school de zorgcapaciteit versterkt.

In 2010 vindt er een rapportage plaats, zowel van LWOO + team Maasland als op de reguliere vo-scholen op basis van de gestelde doelen en beleid.

Doel:

De doelen staan beschreven onder het onderdeel beleid bij dit onderdeel.

Resultaten:

LWOO + team Maasland verzorgt onderwijs voor 128 leerlingen in de onderbouw. Er wordt een jaarrapportage opgesteld m.b.t. de instroom, doorstroom en uitstroom van leerlingen, gerelateerd aan de beleidsnotitie van het SWV. Resultaat is dat minimaal 75 % van deze leerlingen doorstromen naar reguliere VMBO bovenbouwgroepen (evt. HAVO/VWO). Resultaat is geleidelijk teruggang van de instroom van (zorg)leerlingen.

Beleid:

1. Tot 2010 blijft LWOO + team Maasland een speciale onderwijsvoorziening van en voor het swv. Het swv vraagt Blariacumcollege deze zorglocatie te organiseren binnen de kaders, die het swv vaststelt.
2. In samenspraak met de coördinator van het swv wordt er jaarlijks een rapportage over de aanpak en resultaten van LWOO + team Maasland t.b.v. het swv opgesteld.
3. In 2010 vindt een evaluatie plaats in perspectief op de gestelde doelen in 2010. Deze evaluatie richt zich zowel op de reguliere vo scholen als op LWOO + team Maasland.
4. Doelgroep voor LWOO + team Maasland zijn alle onderbouwleerlingen met complexe, meervoudige problemen, die via een speciale, gestructureerde tweejarige groepsgerichte (schoolse) aanpak voorbereid worden op regulier vo onderwijs in de eigen regio vanaf het derde jaar. Dus breed van bbl t/m havo/vwo. (uiteraard met respect voor de schoolkeuze van ouders/leerling)
5. De instroom en uitstroom vinden plaats onder verantwoordelijkheid van het zorgloket voortgezet onderwijs. Een leerling wordt voor een jaar geplaatst. Vervolgens wordt door het zorgloket tot een tweede jaar besloten op basis van een onderwijskundig dossier en evt. nader onderzoek.
6. De instroom in de bovenbouw van de vo-scholen en het monitoren van deze leerlingen is eveneens een taak van het Zorgloket.

7. Bij de instroom vanuit het primair onderwijs is een instemmend advies van de zorgcoördinator van de regionale vo-school nodig. (of een andere functionaris door de betreffende school aangewezen)
8. Het zorgloket monitort ook de zorgleerlingen, welke op de reguliere vo-school geplaatst worden.
9. De extra financiering aan Blariacumcollege vindt plaats op basis van de LWOO-financiering en evt. aanvullende financiering vanuit LGF. Voor leerlingen, die geen LWOO beschikking ontvangen, zorgt het svw voor aanvullende financiering.

Nadere informatie treft u aan in de beleidsnotitie: “de positie van LWOO + team Maasland” en in de beschrijving van LWOO + team Maasland. Zie website www.vosvonoordlimburg.nl

Kosten:

Er is door het bestuur een meerjarenbegroting vastgesteld, die geldt zolang de criteria voor zorgniveau 4 leerlingen niet aangepast worden. Het zorgloket voortgezet onderwijs heeft een budget van 40 (kosten)plaatsen van leerlingen zonder RVC beschikking. Voor de leerlingen zijn de meerkosten jaarlijks op € 4100,- gesteld.

Vanwege de uitbreiding naar 8 groepen (128 lwoo+leerlingen) wordt het aantal leerlingen zonder RVC-beschikking groter. Voor schooljaar 2009-2010 heeft het bestuur het maximaal aantal kostenplaatsen op 55 gesteld.

Kosten project LWOO + team Maasland: 55 extra kostenplaatsen: € 225.500,-

3.8 LWOO+ binnen scholengemeenschappen

Doel

passend onderwijs voor LWOO+ leerlingen” op reguliere VO-scholen..

Werken met thuisgroepen voor lwoo+ leerlingen.

Aanleiding.

In 2007 heeft het swv vo 51.1 en de hierbinnen participerende VO-scholen haar beleid vastgesteld t.a.v. onderwijs voor kwetsbare leerlingen en met name voor LWOO+ leerlingen. De regionale zorgvoorziening Maasland kreeg de opdracht om op een gestructureerde wijze lwoo+ leerlingen in de onderbouw te begeleiden. Doel hiervan is deze leerlingen met succes in de reguliere bovenbouwgroepen op te nemen. Tevens werd de doelgroep voor Maasland verbreed naar BBL en AVO/VWO. De omvang van deze voorziening werd gesteld op 6 groepen. (96 leerlingen).

De VO-scholen hebben de ambitie om zorgdeskundigheid en zorgcapaciteit te vergroten met als doel om voor leerlingen met dit soort problemen passend onderwijs te verzorgen.

In dezelfde periode heeft het SWV VO een Bovenschoolse Zorg Voorziening ingericht, voor leerlingen die (tijdelijk) niet in het regulier onderwijs hun schoolloopbaan kunnen vervolgen. Dit vanwege gedragsmatige of motivatieproblemen, veelal ontstaan en versterkt door de thuissituatie.

De weg naar VSO ZMOK loopt via strenge criteria, die door de CVI-4 (onafhankelijke commissie op basis van landelijk vastgestelde criteria) getoetst worden. Het aantal leerlingen van de regionale VSO ZMOK-school “De Velddijk” bedroeg ruim 200.

In 2009 is de situatie als volgt:

-we hebben een regionale zorgvoorziening Maasland met 8 groepen. (128 leerlingen)

-we hebben een BZV en Op de Rails met ongeveer 50 leerlingen.

-De Velddijk telt komend schooljaar minimaal 300 leerlingen.

Kortom we hebben een explosieve groei van leerlingen op Bovenschoolse Voorzieningen!!!!

Terwijl het absolute leerlingenaantal wat terugloopt.

Beleid.

We willen werk maken van passend onderwijs op alle VO (+MBO) scholen voor zoveel mogelijk leerlingen.

De Regionale Zorg Voorziening Maasland willen we terugbrengen naar de oorspronkelijke 6 groepen. (96 leerlingen).

Om voor alle LWOO+ leerlingen toch onderwijs op maat te leveren treft elke VO-school (in de regio) voorzieningen om LWOO+ leerlingen passend onderwijs te bieden.

Raaylandcollege, Dendron College, Citaverde en Bouwens vd Boije College willen zo’n schoolspecifieke aanpak in onderlinge samenwerking en met gebruikmaking van de expertise van LWOO+ team Maasland en BCO Onderwijsadvies gaan voorbereiden en realiseren.

Belangrijk argument hiervoor is het opbouwen en versterken van de zorgcapaciteit van iedere school afzonderlijk en de ambitie om steeds meer thuisnabij onderwijs te realiseren voor zoveel mogelijk leerlingen in het kader van passend onderwijs.

Gedacht wordt aan het invoeren van een” thuisgroep” o.l.v. 1 of enkele mentoren voor lwoo+ leerlingen. Deze leerlingen volgen dan de reguliere lessen, daar waar dat haalbaar is. Zij ontvangen de andere lessen van de betreffende mentoren.

Tevens zorgen deze (gespecialiseerde) mentoren voor de persoonlijke begeleiding. (coach). Daarbij blijft de regionale zorgvoorziening Maasland toch nodig, voor die LWOO+ leerlingen, waarvoor het thuisgroepmodel onvoldoende soelaas biedt. Via deze werkwijze worden tevens vele andere docenten geconfronteerd met de uitdaging om adequaat om te gaan met

leerlingen met speciale kenmerken. Naast scholing op maat is het praktisch handelen meteen aanwezig en noodzakelijk. Het doel is ook dat zo'n thuisgroepproject een vliegwiel is voor meer passend onderwijs binnen de gehele school.

De pilot passend onderwijs en vergelijkbare projecten en initiatieven kunnen binnen zo'n beleid een geïntegreerde plaats binnen de schoolontwikkeling krijgen.

Aanpak

Er wordt een voorbereidingsgroep geformeerd, die bestaat uit

- 1 coördinator/medewerker per school. (4 scholen)
- 1 medewerker vanuit LWOO+ team Maasland/Blariacum College
- 1 medewerker BCO Onderwijsadvies

In de periode 7 sept – 1 nov. 2009 hebben bovengenoemde professionals wekelijks een dagdeel beschikbaar om een plan van aanpak te ontwikkelen.

In het plan van aanpak worden de volgende vragen beantwoord:

- hoe ziet het thuisgroepmodel er op hoofdlijnen uit binnen een VO-school
- welke deskundigheid en scholing is nodig voor de direct betrokken docenten en hoe is dat te concretiseren?
- welke materiële voorzieningen zijn nodig?
- welke informatie kan/moet wanneer aan scholen, ouders en PO gegeven worden?
- hoe wordt de structurele samenwerking met LWOO+ team maasland geregeld?
- hoe wordt indicatiestelling LWOO+ en de toelating en toeleiding geregeld?
- hoe wordt ambulante dienst hierbij betrokken? (LGF-leerlingen en preventieve ambulante dienstverlening).
- Welke (aantallen) leerlingen komen per locatie in aanmerking?
- Is deze opzet structureel haalbaar?
- Is het voorgesteld plan ook financieel verantwoord te exploiteren?

Het plan van aanpak (of een onderdeel hiervan) wordt voor 1 oktober 2010 als onderwijskundig project ingediend bij de regiegroep passend onderwijs noordlimburg.

Kosten.

De voorbereidingsfase omvat 7 schoolweken.

De investering van de medewerkers van de 4 VO-scholen bedraagt 28 u X € 50,- = € 1400,-

De investering van Maasland en BCO Onderwijsadvies wordt geraamd op € 5000,-

Extra expertise (financiën/materieel) en SO/Ambulante Dienst. € 1100,-

Coördinator swv vo (regulier)

Totaal **€ 7500**

Perspectief.

Voor de uitvoering van het plan van aanpak is minimaal € 25.000,- per school nodig. Dit zou dan om € 100.000,- gaan.

Bijlage: Schoolzorgverbeterplan Maasland 09/10

SCHOOLZORGVERBETERPLAN 2009 – 2010

SWV 51.1 NOORD-LIMBURG

In het kader van het project kwaliteitsverbetering: zorgverbetering op schoolniveau.

Naam school: Blariacumcollege, LWOO+ Maasland

Plaats: Venlo

Contactpersoon: Wim Peeters

- aantal VMBO-leerlingen LWOO+ Maasland per 1-10-2008: 29, per 1-10-2009: 44
- aantal LWOO-leerlingen LWOO+ Maasland per 1-10-08: 82, per 1-10-2009: 83

- belangrijkste problemen: leer- en gedragsproblemen:
  - toename van leerlingen met meervoudige problematieken
  - toename van leerlingen met ASS
  - heftigere ASS-problematiek
  - toename van leerlingen met ernstige dyslexie

- belangrijkste problemen i.v.m. leerlingenzorg:
  - enorme administratieve taak bij doorverwijzing en LGF
  - flinke toename van het aantal leerlingen met een LGF naar 53
  - verzwaring van de problematiek
  - selectie en werving van geschikt personeel
  - organisatorische problemen zoals b.v. roosters, lokalen, spreekkamers e.d. door de achtste groep op de afdeling

Uitwerking van de onderwerpen uit het schoolzorgverbeterplan

1. Concrete doelen: Welke doelen stelt de school t.a.v. het genoemde onderwerp?
2. Activiteiten: Wie onderneemt wat, wanneer en hoe t.a.v. het genoemde doel?
3. Inzet van de middelen: Hoe worden de extra middelen vanuit het SWV bij dit doel ingezet? Geef de diverse kostenposten specifiek aan.
4. Bewaking: Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering en monitoring van dit onderdeel en op welke wijze en wanneer gebeurt dit?

ONDERWERP	DOELEN	ACTIVITEITEN	INZET VAN DE MIDDELEN	BEWAKING
A: INTERNE ZORG- STRUCTUUR EN ZORGCOÖRDINATIE	Handhaving van de zorgstructuur binnen de uitbreiding met een achtste groep. Verder consolideren van de ingezette onderwijsvernieuwing. Verder ontwikkelen van onderwijs volgens de vier pijlers. Het accent blijft nog liggen op versterking van activerend en adaptief onderwijs, kleinere stappen op het gebied van samenhangend en samenwerkend onderwijs.	Continuering van de gedeelde en gedelegeerde verantwoordelijkheid m.n. door het werken in werkgroepen. Verdere verfijning en verbetering van de weekplanners, het werken in het OLC, de zelfcorrectie en het maken van werkstukken/projecten, met name gericht op ASS-ers (door die werkgroepen) Het komen tot aanzetten voor de totstandkoming en het gebruik van hulpkaarten, portfolio's. Zoeken naar differentiatieniveaus binnen het eigen vakgebied; overleg hierover met diverse vakcollega's (vakgroepoverleg) Verder ontwikkelen van HAVO-maatwerk voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde	Zie financiële onderbouwing	Teco in m.n. teambesprekingen. Werkgroepen in de teambesprekingen. Vakdocenten onderling en eventueel vakgroepleiders in het vakgroepoverleg. Teco's Maasland en HAVO-onderbouw

B: SCHOLING I.V.M. ZORG EN PREVENTIE	Uitbreiding van de deskundigheid van alle leden van het team. Verfijning van de onderwijsvernieuwing. Vergroten van de expertise binnen het team. Opzet maken voor expertise richting andere teams b.v rondom ontwikkeling van "handleidingen" over ADHD of differentiatie.	Teamleden bezoeken als expert of volger cursusmiddagen in het kader van de pilot: " Passend Onderwijs "met als onderwerpen : ASS, ADHD, Oppositioneel gedrag, Angst en stemmingsstoornissen, Dyslexie Elk teamlid bezoekt minimaal èèn keer een andere school of afdeling. Bestudering van vakliteratuur wordt in het I&O-traject of het POP-gesprek vastgelegd. Begeleiding van nieuwe docenten, minimaal èèn maal wekelijks. Bijwonen, incidenteel, van een toelatingscommissie.	Zie financiële onderbouwing	Teco /sedi Individuele teamleden Teco Teco Individuele teamleden
C: ZORGADVIESTEAM	Alle leerlingen worden teambreed besproken.	Alle nieuwe leerlingen vanuit het I.D.O. in de eerste schoolweek. Zorgcommissie (= klein-ZAT): alle leerlingen, minimaal 1 keer per schooljaar .Rapportbesprekingen: 4 keer per schooljaar. Waar nodig: ZAT	Zie financiële onderbouwing	Teco
D: SCHOOLSPECIFIEKE REBOUND	Het opzetten van en in stand houden van èèn overloop op de afdeling Maasland LWOO+ t.b.v. zowel de	Er worden mensen, middelen en ruimte vrijgemaakt om te komen tot een zo ruim mogelijke openstelling van de overloop voor zowel	Zie financiële onderbouwing	Sedi's

	onder- als bovenbouw.	lesverwijderingen als ook interne schorsingen, het maken van proefwerken en het gebruik als stiltelokaal.		
E: HGPD/HGPDIGI	Voor elke leerling wordt een HGPD opgesteld en bijgesteld.			
F: BETER OMGAAN MET LEES- EN SPELLINGSPROBLEMEN	Leerlingen worden door hun lees- en/of spellingsproblemen niet belemmerd in het volgen van een opleiding waartoe zij op basis van hun capaciteiten in staat zijn	<p>*Dossierstudie door RT'er van elke nieuwe leerling waarbij leerlingen met lees-en/ of spellingsproblemen al meteen opvallen. Dyslectische leerlingen komen meteen in beeld. Deze gegevens komen bij elk teamlid terecht</p> <p>*Het afnemen van toetsen bij brugklassers zoals aangegeven in het protocol dyslexie en afname van dataal toetsen om taalachterstanden op te sporen. Wordt uitgevoerd door RT'er.</p> <p>*Leerlingen met dyslectische kenmerken worden goed gevolgd en er wordt. evt. verder onderzoek geadviseerd. Wordt uitgevoerd door RT'er</p> <p>*Dyslectische leerlingen krijgen extra faciliteiten en kunnen in aanmerking</p>	<p>-extra faciliteiten dyslectische leerlingen</p> <p>-gebruik daisypeler</p> <p>-gebruik Kurzweil</p> <p>-computerprogramma's voor taalzwakke leerlingen</p>	<p>*Leden dyslexiewerkgroep hebben iedere week overleg en leggen verantwoording af aan de sectordirecteur VMBO onderbouw.</p> <p>*RT'er Maasland</p> <p>*teamleider Maasland</p>

		<p>komen voor RT.</p> <p>*Taal- en/of rekenzwakke leerlingen komen in aanmerking voor de steunles (extra bijles voor de talen en/ of wiskunde) of indien dit niet voldoende is komen ze in aanmerking voor RT.</p>		
	<p>Dyslectische leerlingen kunnen met het programma Kurzweil omgaan</p>	<p>*Voor alle dyslectische leerlingen is een Kurzweilaccount aangemaakt</p> <p>*Dyslectische leerlingen leveren aan het begin van het school een USB-stick in waarop de toetsen/ methodes in Kurzweil gezet kunnen worden.</p> <p>*Leerlingen krijgen op de afdeling stapsgewijs de zaken aangeboden die ze nodig hebben om te leren hoe met Kurzweil om te gaan bij proefwerken en als ondersteuning bij de methode.</p> <p>* Tijdens teamvergadering wordt uitleg gegeven</p>	<p>-Kurzweilprogramma</p> <p>-USB-stick leerlingen</p> <p>-verkorte cursus Kurzweil</p>	<p>*RT'er</p> <p>*teamleider Maasland</p>
	<p>Vakleerkrachten worden geleidelijk aan geïnstrueerd hoe:</p> <p>1. de organisatie van gescande toetsen richting leerling werkt</p>	<p>*Vrijdags zijn er dyslexie-inloopuren waarbij collega's binnen kunnen lopen mochten er vragen zijn.</p> <p>*Scaninstructie</p>	<p>-Kurzweilprogramma</p> <p>-verkorte cursus Kurzweil (in mediatheek)</p> <p>-scanner</p> <p>-“moederstick” voor het opslaan en bewaren van toetsen</p>	<p>*RT'er</p> <p>*teamleider Maasland</p>

	2. toetsen te scannen 3. gescande toetsen opgeslagen moeten worden		-“moederstick” voor het opslaan van gescande methodes.	
G: BETER OMGAAN MET LGF- LEERLINGEN	Afstemming tussen ambulant begeleider, mentor en ouders. Elke LGF-leerling krijgt die extra hulp die hij/zij nodig heeft naast de hulp die er op de afdeling geboden wordt.	*Mentoren en Externe AB-ers in overleg takenpakket afstemmen. *Overleg met de ouders of de hulpvragen correct zijn *handelingsplannen worden door “coördinator Maasland” en 1 mentor gemaakt *handelingsplannen worden digitaal bij iedere mentor/ rugzakbegeleider aangeleverd	Zie financiële onderbouwing	*Mentoren, ouders en AB-ers. *“coördinator Maasland” om centraal het overzicht te bewaken en om evt. vragen te beantwoorden. *AB-er is verantwoordelijk voor begeleidingsplan en procedure voor evt. herindicatie

2. Samenwerking en uitwisseling binnen het SWV

Welke onderwerpen kunt u als good practice binnen het SWV overdragen?

- LWOO+ team Maasland expertise
- werken met de mentoren als interne rugzakbegeleiders
- kernteam met gedeelde en gedelegeerde verantwoordelijkheid
- scholing van het hele team via de pilot: “Passend onderwijs” met experts per deelonderwerp
- verfijning en verbetering van het werken in het OLC

Van welke onderwerpen wilt u meer weten en dit binnen het samenwerkingsverband met elkaar bespreken?

- zorg voor de zo soepel mogelijke doorstroming van de tweede naar de derde klas en de administratie daarvan
- invulling LGF-gelden en de administratie op docent/AB-er-niveau